

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 921

11. PROSINCA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Fondacija Matoš u Beogradu

U Beogradu,
4. 12. 2020.

4

Radna skupina Grada Novog Sada i HNV-a
Žurne intervencije za spomeničku baštinu

10

Proces zaštite nacionalnih manjina i pretpostavke unaprjeđenja položaja (I.)
Zakon na štetu manjinskih zajednica

12

Aleksandar Skenderović, dobitnik priznanja *Ban Josip Jelačić*
Mnogo se napredovalo, ali je to daleko od dobrog

16

Priznanje u području obrazovanja – Družbi Kćeri milosrđa i vrtiću *Marija Petković – Sunčica*
Ulaganje u dijete je najbolje ulaganje

30

15 godina nakladničke djelatnosti NIU *Hrvatska riječ*
Upotpunjena slika o književnosti ovdašnjih Hrvata

48

Hrvatsko nacionalno vijeće
Natječaj za 2020./2021. godinu za sufinanciranje hrvatskih udruga

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Ustrajnost

Hrvati u Beogradu sada imaju zajedničku adresu, mjesto i točku okupljanja. A nije ih malo. Skoro osam tisuća, po službenim podacima, a prema procjenama i više od toga, što znači da je Beograd nakon Subotice drugi grad po brojnosti hrvatske zajednice. No, za razliku od Subotice, Sombora, Podunavlja ili Srijema, Hrvati u Beogradu i okolnim prigradskim mjestima heterogenija su skupina koja je u različitim razdobljima, iz različitih krajeva Hrvatske, i iz različitih razloga stizala u Beograd. Među njima su istaknuti društveni, politički, javni i kulturni radnici. Neki od njih nemaju problem reći tko su i što su, one druge bi mogla ohrabriti ta zajednička adresa koja bi mogla postati mjesto ne samo okupljanja već i mjesto gdje bi se mogle razvijati različite kreativne ideje i projekti, kulturni programi, tribine i drugi javni skupovi zavidne kvalitete. Prednost je to velikog grada kakav je Beograd. I zašto bi ti programi morali ostati samo u beogradskim okvirima?

Hvati u Monoštoru, i ne samo oni već i drugi Monoštorci, pa i oni iz okolice, dobili su konačno novi most koji je ponovno spojio prije 12 godina razdvojene obale kanala Dunav – Tisa – Dunav. Naslušali smo se za tih 12 godina (p)raznih obećanja o tome kako most samo što nije i kako bi ga bilo da nije bilo ovoga ili onoga problema. Toliko se ta priča razvukla, pa je postala i predmetom razgovora i predsjednice Hrvatske **Kolinde Grabar-Kitarović** i tada premijera Srbije **Aleksandra Vučića** prilikom njihovog susreta prije četiri godine. No, da bi se popisu onoga »što je Srbija učinila za svoje Hrvate«, kako su to nazvali pojedini mediji u Srbiji, pridodao i taj most, trebalo je da prođu četiri godine. Ali most je sada tu. Hoće li proći kao i Dom kulture u Tavankutu, koji je također bio na stolu prilikom susreta Kitarović – Vučić i kojeg nitko do sada nije službeno otvorio ili će pak netko presjeći crvenu vrpцу, vidjet ćemo možda već narednog tjedna, za kada je najavljeno da će most i službeno biti otvoren za promet. Vidjet ćemo tada i hoće li netko spomenuti da je pitanje mosta jedno od pitanja čije su rješavanje godinama tražili predstavnici hrvatske zajednice. Na svim razinama.

Z. V.

Radna skupina Grada Novog Sada i HNV-a

Žurne intervencije za spomeničku baštinu

Na drugom sastanku Radne skupine za rješavanje svih otvorenih pitanja i postizanje sporazuma o suradnji između Grada Novog Sada i HNV-a, održanom 7. prosinca, razmatran je plan rada Radne skupine za 2021. godinu. Članovi delegirani od HNV-a zahvalili su se na suradnji vodstvu Grada tijekom orga-

nizacije Dana hrvatske zajednice u Petrovaradinu u listopadu, a član Radne skupine **Goran Kaurić** je informirao o tijeku konzultacija između HNV-a i Kabineta predsjednika Srbije glede osiguravanja sredstava za unutarnje uređenje kuće bana **Jelačića**. »Među prijedlozima koje smo iznijeli nalaze se žurne intervencije na spomeničkoj baštini, poput ograđivanja Pilerovog križa u Starom Majuru u Petrovaradinu i njegove obnove, budući da je

u ruševnom stanju. Ponovno pokretanje Odluke s konceptualnim okvirom za izradu plana detaljne regulacije Starog Majura u Petrovaradinu, te intenziviranje radova na završetku izrade elaborata o zaštiti prostorne kulturno-povijesne cjeline Stari Majur u Petrovaradinu, dvije su točke na realizaciji kojih očekujemo intenzivne aktivnosti tijekom prve polovice iduće godine. Obnova nadgrobnog spomenika skladatelju hrvatske himne **Josifu Runjaninu** je prihvaćena kao potreba investicijskog ulaganja«, kazao je član Radne skupine **Darko Polić**. On je dodao da je diskutirano o prijedlogu o postavljanju spomen-ploče Petrovaradincu **Franji Malinu**, publicistu, profesoru, prvom kustosu i upravniku Muzeja Matice srpske.

Kao žurne, predložene su intervencije na redovitom uređenju porte crkve Uzvišenja Svetog Križa u Petrovaradinu, kao i obnova križa ispred ulaza u crkvu koji je nedavno, zbog starosti, znatno oštećen. Na isti je način zatraženo redovito košenje i uređenje »centralne« Ulice Starog Majura, Ulice Patrijarha Rajačića, naročito dijela na kojem se ona križa s Ulicom Vladimira Gortana, a gdje se nalazi Pilerov križ. Na sastanku su inicirani ponovni razgovori o izučavanju predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture na području Grada.

M. T.

Pokrajinska vlada utvrdila proračun za 2021.

Pokrajinska vlada je na sjednici, održanoj 7. prosinca, usvojila Prijedlog pokrajinske skupštinske odluke o proračunu AP Vojvodine za 2021. godinu, kojim se opseg pokrajinskog proračuna utvrđuje u visini od 75,2 milijarde dinara.

Fiskalni deficit projektiran je u iznosu od 2,4 milijarde dinara, odnosno 3,4 posto ukupnih prihoda.

Projektirani proračun za 2021. godinu pokazuje da su prioriteti Pokrajinske vlade u novom mandatu ekonomska i razvojna politika, zaštita životnog okoliša, kultura i informiranje, poljoprivreda i ruralni razvoj, kao i zdravstvo, navodi se u priopćenju Pokrajinske vlade.

Proračunom se za kapitalna ulaganja u 2021. godini predviđa 15,1 milijarda dinara. Među najznačajnijim novim ulaganjima u 2021. godini jesu obnova i izgradnja objekata u okviru kompleksa Doma za duševno oboljele osobe u Čurugu, izgradnja automatskog sustava obrane od tuče na teritoriju Raketnog centra Bajša i Samoš. Planirana je i izgradnja objekta Studentskog kulturnog centra u Novom Sadu i Doma kulture u Ravnom Selu.

U 2021. godini su predviđena izdvajanja za započete važne projekte kao što su Kamenica 3 s PET centrom, automatski sustav obrane od tuče na teritoriju Raketnog centra Fruška gora, pročištači otpadnih voda u Bačkoj Topoli i Malom Idošu, rekonstrukcija i izgradnja kompleksa dvorca Hertelendi.

Bit će nastavljena ulaganja u jačanje infrastrukture zdravstva, nabava sanitetskih, dijaliznih i ostalih vozila za potrebe zdravstve-

nog sustava, rekonstrukcija Narodnog kazališta u Subotici, ulaganje u infrastrukturu i opremanje obrazovnih ustanova, te u zaštitu kulturnog naslijeđa Srijemskih Karlovaca.

Sredstva su osigurana i za nastavak mjera demografske i socijalne politike, agrarni i ruralni razvoj, kao i razvoj turističkog potencijala i za poticaje poduzetništvu.

U novom proračunu planirana su i sredstva za širi djelokrug rada Fonda za izbjegle, prognane i raseljene osobe AP Vojvodine, koji prerasta u Fond za izbjegle, prognane i raseljene osobe i za suradnju u regiji, navodi se u priopćenju Pokrajinske vlade.

Izmjene školskog kalendara

Radi usuglašavanja s mjerama propisanim Uredbom o mjerama za sprječavanje i suzbijanje zarazne bolesti covid-19, pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice donio je pravilnike o izmjenama i dopuni školskog kalendara za osnovne i srednje škole sa sjedištem na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine. Ovim izmjenama je planirano da se prvo polugodište završi 18. prosinca, te će zimski raspust početi istovremeno za učenike u Vojvodini i ostatku Srbije.

Planira se da se đaci u školske klupe vraćaju 18. siječnja.

Školska godina za osmake, umjesto 4. lipnja, završava se 8. lipnja. Učenici od prvog do sedmog razreda u školu će ići do 22. lipnja, a ne kako je ranijim kalendarom predviđeno 18. lipnja.

Za maturante gimnazija nastava se umjesto 21. svibnja završava 25. svibnja, a za učenike trogodišnjih i četverogodišnjih srednjih stručnih škola 1. lipnja, umjesto 28. svibnja.

Predsjednik DSHV-a obišao renovirani most Šmaguc u Monoštoru

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** obišao je renovirani most Šmaguc na kanalu Dunav – Tisa – Dunav kraj Monoštora. Riječ je o jednoj od dvadesetak inicijativa koje je hrvatska zajednica, to jest DSHV, postavila pred predsjednika tada Vlade Srbije **Aleksandra Vučića** u veljači 2018. godine, što je uslijedilo nakon njegova službenog i uzvratnog posjeta predsjednici Hrvatske **Kolindi Grabar-Kitarović**. Uz Dom kulture u Tavankutu, most Šmaguc drugi je infrastrukturni projekt koji se ovih dana uspješno privodi kraju. »Naravno da sam kao politički prvak hrvatske zajednice i predsjednik DSHV-a koji je, nakon konzultacija s predstavnicima mjesne hrvatske zajednice u Monoštoru, inicirao rješavanje ovog višegodišnjeg problema, i više nego zadovoljan. Bit će to na dobro svih žitelja Monoštora«, rekao je Žigmanov.

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov istaknuo je kako se predsjednik Vučić nanovo pokazao kao vjerodostojan i pouzdan partner, te dodao kako se nada da će uskoro uslijediti i

okončanje započetog procesa uključivanja legitimnih predstavnika hrvatske zajednice u institucije u kojima se donose odluke na svim razinama vlasti u Srbiji.

(DSHV)

Zajamčeni mandati – ključ za samostalno zastupanje

Na parlamentarnim izborima u Rumunjskoj Savez Srba u toj zemlji ostvario je dobar rezultat, pa će i u narednom mandatu imati svog predstavnika u rumunjskom Domu zastupnika, prenosi RTV. »Savez Srba je izbio na mjesto u zastupničkom«, potvrdio je za *Tanjug* predsjednik Saveza i nositelj liste na održanim parlamentarnim izborima u Rumunjskoj **Ognjan Krstić**.

Mandat za Savez Srba je izvjestan, kaže, iako još nisu proglašeni konačni rezultati parlamentarnih izbora. Mjesta za predstavnike manjina u rumunjskom parlamentu, inače, su zagarantirana.

Krstić, kao nositelj i prvi na listi, bit će »glas« srpske zajednice u donjem domu skupštine, a na pitanje što će biti njegovi glavni ciljevi, odgovara da će to svakako biti dalje unaprjeđenje položaja srpske manjine.

»Ovo nije samo političko predstavljanje, a naš glavni cilj, kao manjine, je da djelujemo u očuvanju identiteta kroz politički proces, da provodimo aktivnosti koje su usredotočene na očuvanje naših škola, jezika i svih prava, koja sljedeći jednoj manjini«, rekao je Krstić. To je, dodaje, bila politika Saveza i svih prethodnih godina, pa će nastaviti djelovati u tom pravcu, kako bi opravdali povjerenje sunarodnjaka koji vjeruju u Savez Srba. On je dodao da ima još prostora za unaprjeđenje pravnog okvira,

navodeći da, među ostalim, u Rumunjskoj još uvijek ne postoji Zakon o nacionalnim manjinama.

»Usredotočit ću se da osiguram i obranim ona prava koja se tiču isključivo srpske manjine u sustavu nastave, nastavnog procesa na jezicima nacionalnih manjina. Imamo tradiciju škola na prostoru Rumunjske, trebamo naći odgovarajući pravni okvir i zakone da zaštitimo i osiguramo mogućnost sunarodnjacima, njihovoj djeci, koja to žele, da nastave nastavu na srpskom jeziku«, rekao je Krstić. Savez Srba u Rumunjskoj, kao manjinska organizacija, imao je svog predstavnika u svim sazivima parlamenta, od osnivanja, 1990. godine, prenosi RTV.

Ovu je vijest na svom Twitter nalogu komentirao predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, rekavši da u Rumunjskoj Srbi i ostale manjine imaju garantirane mandate od početka višestranačja što bi bilo dobro rješenje i za parlament Srbije te da ga hrvatska manjina već dugo čeka.

»DSHV uporno istrajava na zahtjevu da se točka 9 međudržavnog sporazuma o međusobnoj zaštiti manjina između Srbije i Hrvatske dosljedno počne primjenjivati u Srbiji! Zajamčeni mandati su ključ za samostalno zastupanje ne samo političkih interesa manjinskih zajednica«, napisao je Žigmanov na svom Twitter nalogu.

H. R.

Otvorena Fondacija *Antun Gustav Matoš* u Beogradu

Novi prostori suradnje

»Ovo je pomak u otvaranju novih prostora suradnje hrvatske manjine sa Srbijom, te korak k većoj prepoznatljivosti i vidljivosti Hrvata u glavnom gradu države«, ocijenila je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić

Simboličnim uručenjem stiliziranoga ključa prostor u središtu Beograda, koji je država nedavno ustupila Hrvatskom nacionalnom vijeću, predan je prošloga petka, 4. prosinca, na upravljanje novoutemeljenoj Fonaciji *Antun Gustav Matoš*. Upraviteljici Fondacije **Katici Naglič** ključeve je uručila predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, a njih dvije su tom prigodom svečano potpisale i Sporazum o međuinstitucionalnoj suradnji između Vijeća i Fondacije.

Reprezentativni prostor na adresi Studentski trg 10, veličine 160 četvornih metara, dodijeljen je prije tri mjeseca HNV-u odlukom Vlade Srbije, a na inicijativu predsjednika **Aleksandra Vučića**. Inače, riječ je o nekadašnjem stanu pokojnog srpskog premijera **Zorana Đinđića**, u kojem je kasnije bilo sjedište Fondacije dr. **Zoran Đinđić**.

Prilika za prezentaciju

Fondacija *Antun Gustav Matoš*, koju je nedavno osnovao HNV, među svojim ciljevima ističe očuvanje, njegovanje i prezentiranje suvremene i tradicijske kulture Hrvata iz Beograda te promicanje i unaprjeđenje znanosti, obrazovanja i umjetnosti hrvatske nacionalne manjine.

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić je u svojem obraćanju ocijenila kako je ovo pomak u otvaranju novih prostora suradnje hrvat-

ske manjine sa Srbijom te korak k većoj prepoznatljivosti i vidljivosti Hrvata u glavnom gradu države.

»Ponosna sam što ovaj prostor, koji nam je ustupila Vlada Srbije na inicijativu predsjednika Aleksandra Vučića, upravo potvrđuje ne samo naša nova postignuća već je znak uzajamnih srpsko-hrvatskih nastojanja te brige da se ime Hrvata u Srbiji zaštiti i prepozna kao bogatstvo ovog društva. Ponosna sam što su Hrvati u Srbiji, u posljednje vrijeme osobito, točka okupljanja i razgovora naših dviju država. Nadam se i vjerujem kako je ovo još jedan korak u našem zajedničkom koraćanju u ljepšu budućnost u kojoj

Matoš i Beograd

Fondacija nosi ime poznatog hrvatskog književnika **Antuna Gustava Matoša** (1873. – 1914.) koji je deset godina svoga ne tako dugoga života proveo u Beogradu. Isprva, Matoš je u Beograd došao u listopadu 1894. kao austrijski vojni dezenter. Zadržao se do početka 1898., kada odlazi u Beč, München i Ženevu, a potom u Pariz. U Beograd se vraća u kolovožu 1904. i ostaje do početka 1908. godine. Na stiliziranom ključu koji je uručen na prošlotjednoj svečanosti u Beogradu, stoji Matošev citat: »Narodi mogu postići sve, samo ime ne, ako ga izgube«.

će različitost biti prepoznata kao istinsko uzajamno obogaćenje«, rekla je Vojnić.

Podsjetila je kako povijest tog projekta nije bila nimalo laka, a da su prve inicijative za dobivanje prostorija pokrenuli čelnici Hrvatskog kulturnog centra u Beogradu – **Ljiljana Crnić** i **Aleksandar Saša Alač**.

Osam tisuća Hrvata i pet udruga

Prema posljednjem popisu stanovništva, u Beogradu ima više od sedam i pol tisuća Hrvata. U njemu trenutno djeluje pet hrvatskih udruga: Zajednica Hrvata Zemuna *Ilija Okruglić*, HKD Hrvatski kulturni centar Beograd, Zajednica Hrvata Beograda *Tin Ujević*, Društvo hrvatske mladeži Zemuna i Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina.

Upraviteljica Fondacije *Antun Gustav Matoš* Katica Naglić podsjetila je u svojem obraćanju kako su Hrvati u Beogradu do sada svoju baštinu i nacionalnu svijest njegovali uz Katoličku crkvu i nekoliko udruga kulture. Govoreći o misiji novopokrenute Fondacije, rekla je kako je taj put zahtjevan ali da se nada kako će to biti put zadovoljstva i suradnje.

»Mi ćemo u ovom prostoru pokušati ponuditi Srbiji i matičnoj Hrvatskoj najbolje od svijeta nas«, rekla je Naglić.

Predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** je ocijenio kako je posjedovanje prostorija preduvjet za okupljanje neke zajednice i artikulaciju njezinih ciljeva.

»Na ovaj su način Hrvati u Beogradu, glavnom gradu Srbije, dobili tu mogućnost. Vjerujem da će sada doseći i vidljivost našega djelovanja biti daleko veći«, kazao je Žigmanov.

To što je prostor osiguran odlukom srbijanskih vlasti, kako je dodao, pokazuje politiku pozitivnog priznavanja Hrvata u Beogradu i hrvatske zajednice u Srbiji.

Okupiti što više pripadnika zajednice

Članovi Upravnog odbora Fondacije *Antun Gustav Matoš* su **Mato Princip** iz Beograda (predsjednik), **Jozo Duspara** iz Zemuna, **Ljiljana Crnić** iz Beograda, **Aleksandar Alač** iz Beograda, **Bran-ko Kajić** iz Zemuna, **Irena Obradović** iz Surčina te **Petar Dujić** iz Zemuna.

Predsjednik Upravnog odbora Fondacije **Mato Princip** kaže za HR kako će im prvi zadaci biti opremanje prostorija te okupljanje što većeg broja Hrvata koji žive u srbijanskoj prijestolnici. Prostorije su im neopremljene, od interijera imaju samo jednu komodu, dva rasklopiva stola i 15 stolica.

»Cilj nam je okupiti što više pripadnika hrvatske zajednice u Beogradu. Ideja nam je da okupimo djecu, mlade, studente, koji bi ovdje učili hrvatski jezik i povijest, jer u beogradskim školama nema nastave na hrvatskom jeziku, pa ni hrvatskog jezika kao izbornog predmeta. Dosta je umjetnika, glumaca i književnika

Paunović: Kontinuitet u jačanju suradnje

Svečanosti otvorenja Fondacije nazočila je i generalna tajnica predsjednika Srbije Aleksandra Vučića **Suzana Paunović**. Kako je kazala u izjavi za medije, osiguravanje prostorija hrvatskoj zajednici pokazatelj je da je Srbija posvećena jačanju suradnje sa svim nacionalnim zajednicama, pa tako i s hrvatskom.

»Ovo je kontinuitet u aktivnostima koje smo poduzimali u prethodnom periodu i nastaviti ćemo ih i u narednom. Zadovoljstvo je surađivati s Hrvatskim nacionalnim vijećem, drago nam je da se realiziraju one obveze koje je Srbija preuzela. Očekuje nas još puno posla u 2021. ali vjerujem da ćemo to, usprkos ovim izazovima s koronavirusom, uspjeti riješiti«, rekla je Paunović.

Hrvata u Beogradu te i njih želimo predstaviti. Nastojat ćemo promovirati suradnju, da utječemo na poboljšanje odnosa Srbije i Hrvatske. Jedna od prvih zadaća je opremiti prostor Fondacije. Financirat ćemo se iz projekata i donacija«, kaže **Mato Princip**.

Otvorenju Fondacije *Antun Gustav Matoš* nazočio je i dramski pisac i političar **Nenad Prokić** koji je ovaj događaj ocijenio kao veoma dobrodošlu, ali i veoma zakašnjelu odluku države.

»Srbi i Hrvati su dva naroda koji dijele zajedničku povijest i kulturu, zajedničke krovove i ovo je pomak da se stvari dovedu u ono stanje u kojem su trebale oduvijek biti. Mnogo toga se lošega zbilo, po mojem mišljenju, potpuno nepotrebno«, izjavio je Prokić za naš tjednik.

Otvorenjem Fondacije ujedno je obilježeno i dvije godine od konstituiranja aktualnog saziva HNV-a.

D. B. P.

Kronologija podizanja spomenika biskupu Ivanu Antunoviću (IV.)

Inicijative bez rezultata

Gradsko vijeće je 1938. godine podržalo inicijativu za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, čak je bilo spremno izdvojiti i 100.000 dinara, ali spomenik nikada nije napravljen

Prije tjedan dana, u trećem nastavku *Kronologije podizanja spomenika biskupu Ivanu Antunoviću*, pisali smo o inicijativi **Blaža Modrošića** za podizanje spomenika **Antunoviću**. Bilo je to prije 123 godine. Ali to nije bio jedini pokušaj da se preporoditelj Hrvata u južnoj Ugarskoj podigne spomenik u Subotici. Slične inicijative postojale su i 30-tih godina prošlog stoljeća, ali s istim ishodom. O tome piše i u tekstu za novu *Danicu* mons. **Andrija Anišić**.

Agilno uredništvo *Nevena*

U tekstu naslovljenom *Ostvarenje dogovora i odluke nakon 123 godine (1897. – 2020.)* Anišić polazi od Modrošićeve inicijative za podizanje spomenika biskupu Antunoviću, ali i dalje istražuje kakva je bila sudbina Modrošićeve inicijative, da posjetimo, javno objavljene u *Nevenu* (broj 10) 1897. godine. Odgovore na to pitanje našao je u narednim brojevima *Nevena*, gdje se ponovno govori o spomeniku Antunoviću. Kako u svom tekstu navodi Anišić, u *Nevenu* broj 11 iz iste godine ponovo se govori o spomeniku u članku *Uspomena na stare s* potpisom »Uredništvo« (urednik *Nevena* tada je bio **Nikola Matković**, posjednik i povjerenik Matice hrvatske – prim. A. A.).

»Autor ukazuje na činjenicu da svi narodi časte svoje velikane te bi tako trebali činiti i Bunjevci jer imaju Ivana Antunovića, 'branitelja, naučitelja Bunjevaca'. Zatim nabroja njegova najvažnija djela, podsjeća na njegove Novine i ističe: 'Sve to ime Antunovićovo navišćiva. Sve to jasno govori da je Ive Antunović otac naroda, otac današnje Bunjevine, koji i danas u tudjini otpočinje, gdi neće da znadu za njega; niti mu ko igda i svete vode baci. Nema spomenika, nema zaklade, nema zavoda, koji bi iz harnosti potomaka navišćivao ime Ive Antunovića'«

U istom *Nevenovom* članku navodi se što bi se trebalo poduzeti da se započne »javno i otvoreno kultus-štovanje velikoga Ive Antunovića«. Narod je pozvan da se kroz molitvu, zagovaranje materinskog jezika u crkvi, školi, upravi i društvenom životu »kako je veliki pokojni Ivan Antunović žrtvovao za njegov rad svoj, vrime svoje i novac svoj«. U *Nevenovom* članku se navodi i da se

pod imenom Ivan Antunović ima osnovati jedno bunjevačko dobrotvorno društvo.

»Uredništvo se naše porazgovorilo sa narodnim prijateljima i odlučilo je da će u vičitu hvalu prema pokojnom dobrotvoru bunjevine osnovati Dobrotvorno društvo Ivana Antunovića i ovako će mu dignuti živi spomenik koji će za naš narod biti veći i važniji nego ikaki mramor kamen. Pozivljemo daklem naše prijatelje da budu zagovornici u narodu ove ideje, i dotle dok javno ne osnujemo odbor osnivački za 'Dobrotvorno društvo Ivana Antunovića' molimo naše prijatelje da svoje savite i ponude u korist Društva šalju upravo uredništvu *Nevena* u Suboticu, koje će i tako biti glavna činjenic i posli u našem Društvu. Za formalni spomenik lvi Antunoviću će se ovo Društvo vrimenom starati«, piše *Neven*.

I naredne 1898. godine *Neven* u tri broja piše o dobrotvornom društvu i spomeniku Ivanu Antunoviću. I dalje se podsjeća na lik biskupa Ivana Antunovića, kako bi se narod potaknuo da svojim radom i priložima pomogne osnivanje Dobrotvornog društva *Ivan Antunović* i podizanje spomenika.

»Zanimljivo je da u dva posljednja članka nema više riječi o spomeniku, a još je važnije ustvrditi da u narednim brojevima *Nevena* više nema ni spomena o spomeniku ni spomena o Dobrotvornom društvu. Očito da nije došlo do željene sloge, pa je i inicijativa za to značajno djelo propala«, piše u svom tekstu Anišić.

Novi pokušaji

Tek 30-ih godina prošlog stoljeća ponovno se počelo govoriti o podizanju spomenika Antunoviću. Anišić se u svom tekstu poziva na izlaganje **Stevana Mačkovića**, ravnatelja Povijesnog arhiva Subotica, koji je na Međunarodnom znanstveno-stručnom skupu »Ivan Antunović – narodni preporoditelj u Ugarskoj« (Subotica, 2015.) prikazao zapise o Ivanu Antunoviću u građi Povijesnog arhiva u Subotici. Među prikazanim dokumentima je i molba Odbora za podizanje spomenika Miroljub i biskupu Antunoviću, upućena »Slavnom gradskom Senatu« 14. veljače

**ODBOR ZA PODIZANJE SPOMENIKA
„MIROLJUBU“ I BISKUPU ANTUNOVIĆU.**

Subotica, 14. februara 1931.

1931. godine, ali u tekstu te molbe se ne spominje spomenik biskupu Ivanu Antunoviću. Podizanje spomenika Ivanu Antunoviću ponovno se pominje tek 1936. godine, a pisani trag je tekst u *Subotičkim novinama* *Tri bunjevačka velikana* autora **Petra Pekića**. »Pohvalna je odluka Subotičke Matice koja je u sporazumu sa svim našim prosvjetnim i društvenim institucijama odlučila da se otkrije spomen-slika najvećeg bunjevačkog rodoljuba i preporoditelja biskupa Ivana Antunovića, nadgrobni spomenik Paji Kujundžiću i poprsje pjesnika Miroljuba Ante Evetovića«, piše Pekić i dodaje: »Priznanje velikim ljudima ujedno odaje visine kulture i samosvijesti naroda, što i Hrvati-Bunjevci u Subotici ovom prilikom dokazuju kada se na tako dostojan način odužuju svojim velikanima čija je uglavnom zasluga da hrvatski narod u ovim krajevima živi, bori se i napreduje«. Pri kraju članka o Antunoviću autor još navodi: »Za tolika djela je (Antunović) neosporno zaslužio mnogo više nego spomen-sliku. Za sada je toliko učinjeno, ali zahvalni Bunjevci i Šokci se spremaju da mu se 1938. godine prilikom pedesetogodišnjice njegove smrti dostojno oduže podizanjem veličanstvenog mramornog spomenika«.

A iz 1938. godine ostao je sačuvan zapisnik sa sjednice Gradskog vijeća, održane u Subotici 13. studenog 1938. godine. U tom zapisniku se navodi: »Mjesni odbor za proslavu 20. godišnjice oslobođenja i ujedinjenja u Subotici na svojoj sjednici 22. oktobra 1938. odlučio je da se poradi oko akcije za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, najvećem bunjevačkom borcu za slavenstvo svih vremena i u vezi toga podneo je prijedlog da grad Subotica u toku nekoliko godina u svom budžetu osigura svotu od din. 200.000,- što bi bilo dovoljno da se podigne spomenik dostojan rada i imena ovog bunjevačkog velikana«. Odluka Gradskog vijeća bila je da se pri-

druži akciji za podizanje spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, uz uvjet da se taj spomenik podigne dobrovoljnim priložima i uz pomoć Grada koji je za četiri godine bio spreman izdvojiti 100.000 tadašnjih dinara. Iako je očito inicijativa dobila potporu Grada, pa i onu financijsku, ona nikada nije realizirana. Što je bio razlog? Za to su potrebna dodatna i dublja istraživanja.

Izvor: Andrija Anišić
Priredila: Z. V.

Proces zaštite nacionalnih manjina i pretpostavke unaprjeđenja položaja (I.)

Zakon na štetu manjinskih zajednica

Političkim prvacima manjinskih zajednica zapriječeno sudjelovanje u upravljanju nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, što je nanijelo štetu manjinskim zajednicama

Pitanje sudjelovanja u procesu donošenja odluka kao jednog iznimno kompleksnog procesa zaštite manjinskih identiteta postaje u posljednje vrijeme sve dominantnije u srbijanskom javnom diskursu kada se govori o manjinskim politikama. Iako se ovaj koncept često zna označavati i brojnim drugim sinonimima, kao što je recimo participacija ili ravnomjerna zastupljenost, važno je naglasiti kako on i dalje ostaje pomalo nejasan, kako samim pripadnicima manjinskih zajednica tako i državnoj administraciji koja još uvijek pokazuje brojne deficite kada je u pitanju upravljanje kulturnološkim razlikama.

Nedavno je u organizaciji Centra za regionalizam iz Novoga Sada i njemačke *Hans Seidel* zaklade održana konferencija o ulozi manjinskih institucija i organizacija u državama takozvane regije u adekvatnom sudjelovanju u procesima donošenja odluka. Ono što je svakako veliki značaj ove konferencije jest što je ona upravo među prvim međuregionalnim konferencijama koja je okupila kako predstavnike manjinskih institucija i udruga, ali jednako tako i eminentne eksperte koji se već godinama bave manjinskim pitanjem. Sama konferencija pokazala je u biti koliko još uvijek postoje različita tumačenja ovoga koncepta i neujednačenog pristupa istome prilikom kreiranja manjinskih politika u državama koje se još uvijek bore s tranzicijskim izazovima, kao što je slučaj sa Srbijom.

Možemo sa sigurnošću reći kako je hrvatska manjina, odnosno njezine institucije, jedna od zajednica koja praktički od svoga stjecanja manjinskoga statusa inzistira na dosljednoj primjeni ovoga koncepta. Zauzimanje ovakvoga stajališta nužno je razumjeti i samom pozicijom manjinske zajednice, koja se (iako ne postoji formalno-pravna odrednica!) nalazi u statusu nove manjine koja svoje institucije i kapacitete gradi tek nešto više od jednoga desetljeća i čije unaprjeđenje položaja zavisi od osiguravanja mogućnosti za odgovarajućim sudjelovanjem u kreiranju manjinskih politika u skladu s potrebama zajednice.

АКЦИОНИ ПЛАН ЗА
ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА
НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА
У ОКВИРУ ПРЕГОВАРАЧКОГ
ПОГЛАВЉА 23

Jedan od najvećih problema u ovome procesu kada je u pitanju Srbija predstavlja činjenica upravo neodgovarajućeg ustroja srbijanskog sustava zaštite manjinskih prava, koji je stvaran unificirano za sve nacionalne manjine, bez prepoznavanja specifičnosti svake manjinske zajednice posebno. Jedan od najvećih propusta napravljen je svakako izmjenama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina 2018. godine kada su usvojene izmjene kojima je političkim prvacima manjinskih zajednica zapriječeno sudjelovanje u upravljanju nacionalnim vijećima nacionalnih manjina. Izmjene koje su tada načinjene pod izlikom takozvane depolitizacije nacionalnih vijeća nanijele su štetu manjinskim zajednicama i otklonile pretpostavke za njihovim adekvatnim sudjelovanjem u procesu donošenja odluka. Ravnomjerno sudjelovanje manjinskih struktura, najprije političkih, unutar svoje zajednice, odnosno vijeća, jest prva mikro razina koju je potrebno ispuniti kako bi se stvorile pretpostavke za daljim napredovanjem ka višim makro razinama, odnosno državnoj administraciji u lokalnom, pokrajinskom i republičkom kontekstu. Dakle, prva pretpostavka adekvatnoga sudjelovanja određene manjinske zajednice jest njezina institucionalna organiziranost unutar sebe i participacija svih njezinih struktura u najvažnijim institucijama, koja nakon toga otvara i pretpostavke delegiranja legitimnih zahtjeva spram državnih tijela i na koncu ostvarivanje tih zahtjeva kroz administrativni aparat države.

Darko Baštovanović, politolog

Trideset godina od prvih višestranačkih izbora u Srbiji

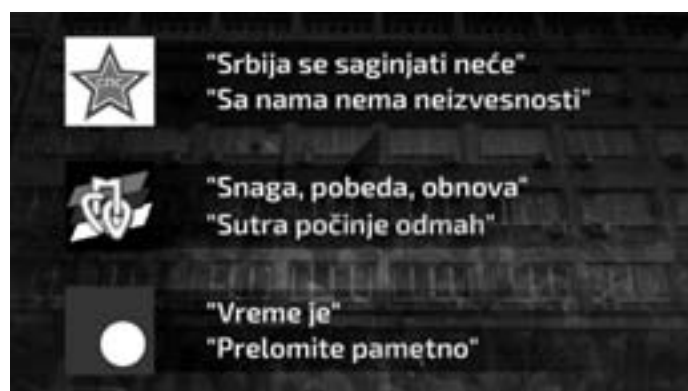
Vraćanje na početak

»Demokracija ne može funkcionirati ako nema alternativnog mišljenja za građane i ako nema prava na kritiku vlasti. Vlast mora biti spremna čuti i razumjeti kritiku«, istaknuo je profesor Jovanović

Donošenjem novog Ustava 28. rujna 1990. godine Srbija je postala parlamentarna demokracija sa višestranačkim izbornim sustavom, a prvi višestranački izbori za Narodnu skupštinu (nakon Drugog svjetskog rata) održani su 9. i 23. prosinca 1990. godina. Do tog vremena već su bile formirane (ili obnovljene) političke stranke – Socijalistička partija Srbije kao stranka sljednica Saveza komunista, Srpski pokret obnove, Demokratska stranka, kao i stranke nacionalnih manjina među kojima i Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Ove su stranke (i stranke koje su iz njih nastale) bile i ostale glavni akteri političkog života tijekom tri desetljeća. Na svim izborima do danas su se za svoje zastupničke borile i stranke nacionalnih manjina samostalno ili u koalicijama, nastojeći se prilagoditi izbornim uvjetima i pravilima.

Prvi izbori – apsolutna pobjeda SPS-a

Na prvim višestranačkim izborima, održanim 9. prosinca 1990. godine, pobijedila je Socijalistička partija Srbije pod sloganom »Sa nama nema neizvesnosti«, a njen lider **Slobodan Milošević** je, kao predsjednički kandidat, osvojio 65,34 posto glasova. Drugoplasirani na predsjedničkim izborima **Vuk Drašković**, lider Srpskog pokreta obnove osvojio je 16,4 posto glasova.

Izišlo je 71,49% upisanih birača koji su glasali za 44 kandidatke liste. Prvi višestranački parlament je izabran 11. siječnja, poslije nešto više od mjesec dana od održavanja izbora. Socijalistička partija Srbije je od 250 mjesta imala 194 zastupnika, a zastupnike su imali Srpski pokret obnove (19), Demokratska stranka (7), Demokratska zajednica vojvođanskih Mađara (8), Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (1), Partija za demokratsko delovanje (1), Stranka Jugoslovena (1), Demokratska reformska stranka Muslimana (1), Grupe građana (8). Oporba je pokušala osporiti legitimitet izbora ukazujući na izborne nepravilnosti, ali su međunarodni promatrači dali prijelaznu ocjenu. SPS je formirao jednostranačku vladu s premijerom **Dragutinom Zelenovićem**.

Socijalistička partija Srbije je imala kontrolu i vlast nad svim većim medijima, televizijom, radio-stanicama i dnevnim novinama. SPS, kao nasljednica SK Srbije, imala je na raspolaganju imovinu i sredstva procijenjena na oko 160 milijuna dolara, što je omogućilo veliku prednost u odnosu na oporbu.

Već 9. ožujka 1991. održane su prve oporbene masovne demonstracije, povod je bio izvještavanje državne televizije i optužbe na račun SPO koji je nazvan produženom rukom ustaškog hrvatskog režima. U sukobima između demonstranata i policije poginuo je jedan učenik i jedan policajac. Tenkovi su izišli na ulice, uhićen je Vuk Drašković.

Trideset godina poslije

Tri desetljeća nakon prvih višestranačkih izbora u Srbiji se ponovno prosvjeduje, bojkotiraju se izbori zbog stanja u medijima i izbornih uvjeta te se, uz pomoć Europske unije, nastoji započeti dijalog između vlasti i oporbe.

Dan prije ove obljetnice u emisiji *Upitnik* na RTS-u ministrica za ljudska i manjinska prava i dijalog **Gordana Čomić** ocijenila je da dijalog mora nekad početi i da Srbija ima potencijal za bolje društvo.

»Pet godina zaredom mi imamo negativne ocjene koje se tiču vladavine prava, koje se tiču kulture ljudskih prava, primjena preporuka Vijeća Europe i Komiteta UN koje se tiču ljudskih prava i dijaloga o temama o društvu«, istakla je Čomić.

Miloš Jovanović, predsjednik DSS-a, je u ovoj emisiji rekao da oporba ima volju za dijalogom:

»Što je alternativa ako ne pričamo zajedno – opet ćemo se juriti po ulicama kao što se događalo prije ne tako mnogo vremena. Meni je jako važno da i vlast prizna da je dijalog potreban«, kazao je Jovanović, ističući da je oporba svjesna da postoje zajednički interesi i da traži poštovanje Zakona o javnom informiranju.

Profesor Fakulteta političkih nauka dr. sc. **Milan Jovanović** smatra kako je dijalog vlasti i oporbe iz 2019. propao, jer nije postojala spremnost obje strane da zaista razgovaraju ali i da je stvorena atmosfera u medijima »da je normalno da političari ne razgovaraju, a to je katastrofa«.

»Demokracija ne može funkcionirati ako nema alternativnog mišljenja za građane i ako nema prava na kritiku vlasti. Vlast mora biti spremna čuti i razumjeti kritiku«, istaknuo je profesor Jovanović.

Ocijenio je da su stranke sada slabije organizirane nego li 90-ih godina, a da u oporbi ne postoji jedinstvo već prevladavaju liderski animoziteti. Poručio je i da ne treba čekati s dijalogom na dvije ključne teme – mediji i izbori.

Priredila: J. D.

Aleksandar Skenderović, dobitnik priznanja *Ban Josip Jelačić*

Mnogo se napredovalo, ali je to daleko od dobrog

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Hrvatsko nacionalno vijeće je nedavno donijelo odluku da ovogodišnje priznanje *Ban Josip Jelačić* za društveni doprinos hrvatskoj zajednici u Srbiji dodijeli pravniku i diplomatu **Aleksandru Skenderoviću** iz Zagreba. U obrazloženju ove odluke navedeno je kako je Skenderović od 1991. do 2000. aktivno pomagao Hrvate u SRJ, danas Srbiji. Konkretno, riječ je o pomoći studentima koji su išli studirati u Hrvatsku, kao i izbjeglim i prognanim Hrvatima iz Vojvodine te radu na okupljanju i organiziranju Hrvata u SRJ, na uspostavljanju konzularnih dana u Subotici te političkom i kulturnom povezivanju Hrvata iz Bačke s Hrvatima iz Srijema.

Aleksandar Skenderović je podrijetlom iz Vojvodine, rođen 1939. godine u Tavankutu. Diplomirao je filozofiju i teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te međunarodno javno i privatno pravo na Diplomatskoj akademiji Ministarstva vanjskih poslova Hrvatske. Radio je u Zavodu za zaštitu autorskih prava, kasnije u pravnoj službi poduzeća *Informator* u Zagrebu, a od polovice 1990-ih u Ministarstvu vanjskih poslova.

U razgovoru za naš tjednik prisjeća se aktivnosti kojima je pomagao ovdašnje Hrvate tijekom izuzetno teških 90-ih godina, te ocjenjuje današnji položaj Hrvata u Srbiji kao i aktualne srpsko-hrvatske odnose.

FR Na početku, što Vam znači dobiveno priznanje HNV-a Ban Josip Jelačić za društveni doprinos hrvatskoj zajednici u Srbiji?

U prvom se redu zahvaljujem predsjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća gospođi **Jasni Vojnić**, koja je predložila da mi se dodijeli priznanje, kao i Hrvatskom nacionalnom vijeću koje je donijelo odluku o dodjeli priznanja. To je znak da se zapazilo da je bilo i nekada ljudi, koji su s manje ili više uspjeha radili u korist hrvatske zajednice u Vojvodini, pa i u korist onih, koji su pod pritiskom bili prisiljeni napustiti svoje domove u Vojvodini.

FR U obrazloženju prijedloga za ovo priznanje navodi se kako ste od 1991. do 2000. aktivno pomagali Hrvate u SRJ, danas Srbiji. Među ostalim, od 1991. do 1996. pomogli ste kod organiziranog odlaska preko 100 mladih iz hrvatske zajednice na studij u Hrvatsku. To je podrazumijevalo različite vrste pomoći, od redovite financijske pomoći tijekom studija, stjecanja hrvatskog državljanstva, smještaja za vrijeme priprema i upisa, osiguravanja upisa bez obzira na mjesto na rang listi... Kakva su Vam danas sjećanja na spomenute aktivnosti i ta veoma teška vremena, što Vas je motiviralo da pomognete svojim sunarodnjacima iz zavičaja?

Već ste u svojem pitanju nabrojali uglavnom sve što se radilo za one koji su namjeravali studirati na fakultetima i drugim visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj. Potrebno je naglasiti da je to bila politička odluka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, kao političke organizacije Hrvata u Vojvodini, da u Hrvatsku dođe na studij na fakultete i druge visokoškolske ustanove što veći broj mladih ljudi iz Vojvodine, kako bi se u Hrvatskoj obrazovali i kako bi se po završetku obrazovanja vratili u Vojvodinu kao hrvatska nacionalna intelektualna elita i radili na održavanju nacionalne svijesti Hrvata u Vojvodini. Ja sam u provedbi te temeljne odluke bio gotovo slučajni pomagač. Naime, ja sam s većinom iz vrha čelnštva DSHV-a u bližem ili daljnjem rodbinskom odnosu ili sam poznanik još iz djetinjstva. U provedbi svoje temeljne ideje da se u Hrvatskoj odgoji i obrazuje hrvatska nacionalna intelektualna elita čelnici DSHV-a su se »sjetili« da u Zagrebu živi, između ostalih, i njihov rođak ili poznanik iz davnih dana, koji uživa dosta dobar društveni ugled u svojoj struci, kao pravnik, koji ima širok krug poznanstva u samom Hrvatskom saboru, u gotovo svim relevantnim ministarstvima i na mnogim fakultetima, koji bi mogao biti prikladan za provedbu njihove temeljne odluke. Ja izazove ne znam odbiti i tako je krenulo. Tako sam, ni kriv ni dužan, postao osoba posebnog povjerenja čelnštva DSHV-a i provoditelj odluke čelnštva DSHV-a.

FR Koji su bili ključni izazovi vezani za pomoć studentima?

Glavni problem koji je trebalo premostiti proizlazio je iz činjenice da je bio rat, da Hrvatska i Savezna Republika Jugoslavija nisu jedna drugu međunarodno priznale, što znači da su mladići i djevojke, koji su trebali studirati u Hrvatskoj, bili državljani strane nepriznate države i da su imali srednjoškolske diplome te nepriznate strane države. Trebalo je, dakle, smisliti i ishoditi od nadležnih vlasti u Hrvatskoj način kako osobe zainteresirane za studij iz Vojvodine uopće mogu ući u Hrvatsku. Trebalo je, nadalje, u državnim tijelima Hrvatske naći i ishoditi način kako uopće priznati školske diplome – nostrificirati – stečene u SRJ, kao stranoj nepriznatoj državi, kako bi se zainteresirani mogli upisati na fakultete i druge visokoškolske ustanove. Trebalo je svima njima osigurati da se mogu besplatno pripremati za potreban prijemni ispit za upis, da imaju prioritarno pravo upisa bez obzira na uspjeh na prijemnom ispitu, da imaju sve pogodnosti da mogu imati smještaj u studentskim domovima, da imaju potrebno zdravstveno osiguranje i, na koncu, da imaju nekakvu financijsku pomoć. Hrvatska je u tome imala veoma veliko razumijevanje. Čelnštvo DSHV-a je uspostavilo izravne veze ne samo sa samom Vladom Hrvatske nego i sa svim relevantnim ministarstvima. Radilo se napose o

Hrvatska je imala veoma veliko razumijevanje za pomoć studentima iz Vojvodine * Nastojao sam premostiti odvojenost između Hrvata iz Bačke i Hrvata iz Srijema, pokušao sam ih uklopiti u ustrojeni Forum * Gledajući sa strane, djeluje mi da hrvatska zajednica danas dobro koristi izmijenjene političke i ekonomske okolnosti za podizanje društvenog i kulturnog života zajednice

Ministarstvu obrazovanja i sporta, Ministarstvu znanosti i tehnologije, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu pravosuđa. U svakom sam od navedenih ministarstava imao izravnu vezu ili na nivou pomoćnika ministra ili na nivou šefa kabineta ministra. Ja sam trebao danomice biti u vezi, ne samo s pojedinim ministarstvom nego i samom Vladom kako bi sve funkcioniralo. U tu svrhu mi je u Vladi Hrvatske bio dodijeljen konkretni ministar kojega sam svakoga tjedna brifirao o problemima, koji bi se eventualno pojavili i kako ih riješiti. U početku je to u vrijeme predsjednika Vlade **Nikice Valentića** bio dr. **Juraj Njavro**, kao ministar bez portfelja, a kasnije u vrijeme predsjednika Vlade **Zlatka Mateše** dr. **Ljerkę Mintas-Hodak**, potpredsjednica Vlade. Tako je to trajalo sve dok nije potpisan i stupio na snagu Sporazum o međusobnom priznanju Republike Hrvatske i Savezne Republike Hrvatske, koji je potpisan u Beogradu 23. kolovoza 1996. godine. Ta djeca nisu ni znala što se sve i kako za njih radi, pa ni danas ne znaju. Na kraju, moram priznati da sam nakon svega prilično razočaran. Naime, pretežita većina mladića i djelovaka, u čiju korist se sve to radilo, nije se vratila u Vojvodinu. Ispalo je da sam ja i ne htijući pomagao iseljavanju najkvalitnijeg dijela hrvatskog naroda iz Vojvodine.

Radili ste i na povezivanju sviję hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini u Forum HIOV, kao i na političkom i kulturnom povezivanju Hrvata iz Bačke s Hrvatima iz Srijema...

Došavši 1996. godine na službu u Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, SRJ, pokušao sam na terenu pohvatati konce. Zatekao sam mnoštvo prestrašenih i pomalo izgubljenih ljudi. To se napose vidjelo u Srijemu, dakle, u dijelovima Vojvodine, koji

su teritorijalno bliži područjima s ratnim zbivanjima. Bile su to *reliquiae reliquiarum* – ostaci ostataka nekada uglednih Hrvata u Srijemu. Trebalo je prvo njih ohrabriti, nekako ih skupljati razasute po Srijemu. Obilazio sam ih i pokušao ih međusobno povezati. Podići im moral. Ako je trebalo, nabavio sam im čak i muzičke instrumente, kao u Golubincima, kako bi im se psihološki podigao moral. Pokušali smo i s osnivanjem hrvatske nacionalne udruge sa sjedištem u Srijemskoj Mitrovici, uz mogućnost osnivanja podružnica u drugim mjestima. Nadležne vlasti, gdje se udruga trebala registrirati, sustavno su opstruirali registrirati osnivanje. Svaki put kad sam s veleposlanikom dr. **Zvonimirom Markovićem** službeno odlazio u Ministarstvo inostranih poslova SRJ tražili smo obrazloženje otezanju s registracijom. Obrazloženja su bila smiješna. Beskrajna pomoć su mi bili župnici, koji su unatoč svemu hrabro ostali sa svojim narodom. Bili su mi veza s narodom i narodu sa mnom. Preko župnika sam dobio donekle uvid u broj Hrvata, koji su još ostali i gdje se nalaze. Drugačija je donekle bila situacija u Bačkoj. U Bačkoj je djelovala u danim mogućnostima politička organizacija Hrvata – DSHV. Bilo je i nekoliko službeno organiziranih kulturnih i prosvjetnih hrvatskih društava. Oni su se, nažalost, tipično hrvatski u mnogo čemu međusobno glodali. Rekao sam da je to najočitiji dokaz da su Hrvati. Samo Hrvati znaju biti jedni drugima jalni, pa ne mogu međusobno kvalitetno surađivati. Podupro sam organiziranje svih postojećih hrvatskih organizacija i institucija u jedno, makar neformalno tijelo. Trebalo je, naime, uspostaviti jedno tijelo, koje će, makar neformalno, predstavljati ukupnost svih Hrvata pred državnim tijelima, kako u državi u kojoj žive tako i pred državnim tijelima Hrvatske. Tako je, nakon nekoliko sastanaka nastao Forum HIOV i donesen Pravilnik,

kao i poslovnik rada. Moglo bi se reći da je Forum HIOV bio neka vrsta preteče kasnijeg Hrvatskog nacionalnog vijeća. Po uzoru na Dubrovačku Republiku predsjedavači Foruma se mijenjao svake pola godine, kao što je u Dubrovačkoj Republici biranje kneza bilo svake pola godine. Da se ne bi netko osilio. Tijekom vremena vidio sam da Hrvati iz Srijema nemaju puno dodira s Hrvatima iz Bačke i obratno. Kao da su u dvije odvojene države. Razmišljajući, pokušao sam naći odgovor na pitanje zašto je to tako. Došao sam do zaključka da je to povijesno uvjetovano. Naime, Srijem je u prošlosti bio dio državnog teritorija Hrvatske, a Bačka je bila dio državnog teritorija južne Ugarske. I crkveno su bili odvojeni. Srijem je crkveno bio u sastavu Đakovačke biskupije, dok je Bačka bila u sastavu Kaločke nadbiskupije. Vjerujem da je ta i državna i crkvena odvojenost razlogom da i danas opstaju prilično odvojeni. Nastojao sam tu odvojenost premostiti. Pokušao sam ih uklopiti u ustrojeni Forum, a u stvarnosti sam prvi put postigao da je velečasni **Jozo Duspara** sa svojim tamburaškim orkestrom iz Golubinaca došao na jedan događaj u Tavankut, koji je organiziralo HKPD *Matija Gubec*.

HR **Hrvati u Srbiji 2002. bivaju priznati kao nacionalna manjina, osniva se krovno tijelo manjinske samouprave – Hrvatsko nacionalno vijeće koje djeluje i danas. Kako gledate na današnji institucionalni ustroj hrvatske manjine u Srbiji?**

Nakon potpisivanja Sporazuma o normalizaciji između Hrvatske i SRJ 23. kolovoza 1996. godine, te nakon donošenja u Srbiji Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina 2002. godine stvoreni su konačno pravni uvjeti za punopravno organiziranje Hrvata u Srbiji kao priznate nacionalne manjine. Bilo je u početku nešto porođajnih muka u organiziranju dok nije došlo do današnjeg stanja. Budući da sadašnji sastav Hrvatskog nacionalnog vijeća ima vrlo kvalitetnu web stranicu, redoviti sam posjetitelj web stranice HNV-a. Temeljito sam pregledao vrlo kvalitetnu i stručnu *Strategiju obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji za razdoblje 2017. – 2021.*, koju je donijelo HNV. Vidi se da se radu pristupa studiozno, što me jako veseli. Moj prijatelj iz onih dana kad sam službovao u Beogradu prečasn **Eduard Španović** mi je jednom rekao da se sad samo nadograđuje na ono što smo mi jednom započeli, posijali. Priznajem da mi je to godilo.

HR **Pretpostavljam da pratite život Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji. Ako pratite, kako Vam se čini politički, društveni i kulturni život ove zajednice?**

Budući da su se u međuvremenu u Srbiji promijenile i političke i ekonomske prilike u odnosu na prilike koje su bile kad sam ja hodao onim krajevima, promijenili su se i uvjeti za društveni i kulturni život. Gledajući sa strane, djeluje mi da hrvatska zajednica dobro koristi izmijenjene političke i ekonomske okolnosti za podizanje društvenog i kulturnog života zajednice. Svaki napredak me neizmjerljivo veseli.

HR **Kako ocjenjujete položaj pripadnika hrvatske zajednice u kontekstu ostvarivanja manjinskih prava?**

Položaj se uvelike popravio u odnosu kad sam, kao diplomat, bio u Veleposlanstvu u Beogradu. Do prestanka ratnih sukoba, o položaju hrvatske zajednice ne treba ni govoriti. Šalju te u rat na tvoje sunarodnjake. Česta svakovrsna maltretiranja Hrvata, njihovih porodica i njihovih kuća od strane raznih paravojnih i političkih formacija, a da ih država nije ni pokušavala zaštititi, oslikavaju položaj hrvatske zajednice. Hvala Bogu, danas bar toga više nema. Odmah po prestanku ratnih zbivanja naloženo mi je

u Ministarstvu vanjskih poslova da načinim tekst međunarodnog ugovora o zaštiti hrvatske manjine u SRJ i srpske i crnogorske manjine u Hrvatskoj, koji je službeno uručen Ministarstvu inostranih poslova SRJ još u travnju 1996. godine. Tekst je bio načinjen uz asistenciju čelnštva DSHV-a. Nikada nismo dobili ni odgovor. Kasnije se SRJ izgovarala da u SRJ ne postoje zakonski uvjeti da se hrvatskoj zajednici, kao novoj nacionalnoj manjini, prizna status nacionalne manjine. Danas, donošenjem Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina 2002. godine, u Srbiji su konačno stvoreni ustavni i zakonski preduvjeti. Dakle, mnogo se napredovalo, ali je to daleko od dobrog.

HR **Radeći u hrvatskoj diplomaciji, pridonosili ste isprva uspostavi konzularnih dana u Subotici, a zatim i uspostavi i otvorenju Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici. Kakvi su izazovi pratili ove procese?**

Radeći svakodnevno sa strankama u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu ubrzo sam uočio poteškoće s kojima su se susretali naši ljudi, koji su trebali neku konzularnu uslugu. Trebalo je izdaleka doći do same zgrade Veleposlanstva, što nije nimalo jednostavno. Trebalo je čekati pred zgradom u dugim redovima, što nije bilo nimalo ugodno. Trebalo je ispuniti standardni obrazac, koji je bio prilično dug i na tri jezika, od toga dva strana jezika, što je i za visoko obrazovane ljude predstavljalo problem, a kamoli za običan puk. Konačno, uslugu je trebalo platiti u prilično visokom iznosu u stranoj valuti, što je za ondašnje prilike galopirajuće inflacije u SRJ bilo gotovo nedohvatljivo. Imajući sve to u vidu, nastojali smo pomoći ljudima. Bilo je to prilično izvan propisanog protokola. Što se Srijema tiče, uglavnom smo prešutno prepustili pojedinim župnicima da budu na pomoći ljudima. Pojedini župnici su naučili koje isprave treba priložiti uz zahtjev, pa su ljudima pomagali potražiti takve isprave i priložiti ih. Župnici su, nadalje, naučili popunjavati obrasce za pojedini zahtjev, pa su i u tome pomagali ljudi. I, konačno, uobičajili smo da se župnici najave u Veleposlanstvo s tako popunjenim i potpisanim obrascima i potrebnim priložima umjesto stranaka. Ja sam župnike primao i za primao zahtjeve te rješavao kao da su stranke osobno bile preda mnom. U Subotici su to radile pojedine osobe vezane ili za DSHV ili za *Bunjevačko kolo*. Trebalo je, dakle, tražiti mogućnost da se pomogne ljudima koji su udaljeni od Veleposlanstva. Budući da je najveća koncentracija hrvatskog življa bila u Subotici i oko Subotice, mislio sam da umjesto da stranke izdaleka dolaze k nama da mi dođemo bliže strankama. Nakon što je ideja prihvaćena trebalo je potražiti prikladno mjesto gdje će se održavati konzularni dani. Budući da sam smatrao da je otvaranje konzularnih dana samo prvi korak za otvaranje Generalnog konzulata, bilo mi je prepušteno da potražim najprikladnije mjesto. Od više mogućnosti smatrao sam da je za to najprikladnija zgrada današnjeg Generalnog konzulata. Zgrada je građena da bude stambeno-poslovna zgrada odvjetnika **Ambrozija Šarčevića**, oca hrvatskog veleposlanika dr. sc. **Petra Šarčevića** u Bernu (Švicarska). Vidio sam da zgrada ima poslovni prostor u prizemlju, koji je prikladan za rad sa strankama konzularnih djelatnika. Ima veliki prostor na prvom katu s velikim balkonom, koji je prikladan za kabinet generalnog konzula. U zgradi postoji pomoćni prostor za stanovanje, koji je kao stvoren za stanovanje djelatnika sigurnosti. U sastavu objekta je lijepo, veliko dvorište za vozila konzulata. U toj su se zgradi, dakle, prvo održavali jednom u tjednu konzularni dani, a početkom 2000-te godine otvoren je i Generalni konzulat.

S obzirom na Vaše iskustvo rada u diplomaciji, kako ocjenjujete aktualne srpsko-hrvatske odnose i kako vidite njihovu budućnost?

Nažalost, daleko su od dobrih. Hrvatska i Srbija su sudbinski povezani. Teritorijalno su susjedi i kao takvi trebali bi se odnositi dobrosusjedski. Dulje smo vremena živjeli u zajedničkoj državi, pa bi bio red da se kao mudri i pametni ljudi mudro i pametno rastanemo, poštujući norme međunarodnog prava, relevantne međunarodne konvencije i zakone. Nažalost, nije bilo tako. Ostala su još mnoga otvorena teška pitanja, koja nisu riješena i to opterećuje i narušava naše međusobne odnose. Unatoč tome što se u javnosti deklarira da postoji spremnost s obje strane da se ta otvorena pitanja, koja opterećuju odnose, riješe, stvarnost to demantira. Ma, hvala Bogu, dobro je da više ne ratujemo. I to je mnogo. Duboko sam uvjeren da je takav način rješavanja otvorenih pitanja daleko iza nas.

Zanimljiv podatak je da ste organizirali rekonstrukciju izgubljene partiture opere *Dužijanca* dr. Josipa Andrića, nakon čega je ovo djelo ponovno vraćeno na kazališnu scenu. Kažite nam više o ovom Vašem angažmanu?

Priznajem da sam do tada o dr. **Josipu Andriću** malo znao. Pogotovo nisam znao da je on autor ne samo glazbe nego i libretta *Dužijanca*, jedine opere na temu iz života bačkih bunjevačkih Hrvata. Međutim, kad te nešto hoće, onda tome ne možeš izbjeći. A počelo je ovako. Jednog je dana, negdje pred kraj 1993. ili početkom 1994. pozvonio na portafon mog stana svećenik Subotičke biskupije **Lazar Ivan Krmpotić**, tada župnik župe sv. Josipa na Đurđinu. Moje poznanstvo s L. I. Krmpotićem seže još u doba djetinjstva. L. I. Krmpotić je nešto stariji od mene, međutim, jedno smo vrijeme istovremeno pohađali tzv. Golubovu školu, danas OŠ *Matko Vuković*. U vrijeme studija, obojica smo studirali u Zagrebu, pa smo se znali viđati. Kasnije su dolazile do mene vijesti da je jedan od urednika *Subotičke Danice*, te veliki poštovalac dr. Josipa Andrića. Budući da se 1994. navršavalo 100 godina od rođenja dr. Josipa Andrića, L. I. Krmpotić je držao da bi tom prigodom trebalo izvesti *Dužijancu*. Kako sam ja imao u tome nekakvog stručnog iskustva, prvo sam ga pitao gdje se nalazi notni materijal opere. Iz razgovora sam doznao da je nakon ukidanja Hrvatskog narodnog kazališta u Subotici partitura opere nekamo netragom nestala, a on je imao notni materijal samo za pojedino glazbalo i valjda klavirski izvod za korepetitora, koji uvježbava solo pjevače i zbor, ako ga ima. Budući da se radi o opernom djelu, bio sam svjestan da bez partiture nema uvjeta za izvedbu djela, a jer se radi o operi, da operu ne može izvesti nekakva amaterska pjevačka družina i nekakav amaterski glazbeni orkestar. Ostalo je pitanje imam li koju stručnu osobu koja bi mogla rekonstruirati partituru pomoću notnog materijala za pojedino glazbalo u orkestru i pomoću postojećeg klavirskog izvoda. Zahvaljujući činjenici da sam u početku radio u firmi, kojoj je glavna djelatnost bila autorsko-pravna zaštita upravo glazbenih djela, osobno sam dobro poznao većinu hrvatskih renomiranih skladatelja, pa i skladatelja opera. Trebalo je pronaći nekoga tko bi se bio voljan prihvatiti mukotrpnog posla rekonstrukcije partiture. To je, naime, obratan posao od izrade notnog materijala. Danas više nisam siguran tko je to učinio. Mislim da se toga prihvatio maestro **Igor Gjadrov**, po preporuci prof. **Zlatka Stahuljaka**. Nakon što sam i to riješio i dobio rekonstruiranu partituru, zamolio sam L. I. Krmpotića da nađe u Subotici osobu vičnu ispisivanju notnog materijala, te smo tako

umnožili kompletni notni materijal u tri primjerka. Dogovor je bio da jedan komplet notnog materijala sa sobom odnese L. I. Krmpotić, jedan komplet ostane ovdje u Zagrebu, a jedan komplet smo deponirali u Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku. Naime, kad je već bilo izgledno da ćemo uspjeti imati kompletni notni materijal, držali smo da bi bilo najprikladnije da se izvedba opere povjeri Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku. To je kazalište najbliže Vojvodini, pa bi ljudima iz Vojvodine bilo najlakše doći na izvedbu, a i mentalitet ljudi u Slavoniji je najbliži mentalitetu ljudi iz Vojvodine. Moram priznati da su u osječkom HNK imali puno razumijevanja i da su odmah prihvatili ponudu. Dapače, oni su odmah imali i rješenje za stavljanje opere na scenu. Predložili su mi da se izvedba opere kao profesionalnom redatelju povjeri njihovom suradniku Petru Šarčeviću, Hrvat iz Subotice na radu u Hrvatskoj, a da se kao scenograf angažira akademski slikar **Ivica Balazević**, Hrvat rođen u Tavankutu. Dogovoreno i učinjeno. Opera je u Osijeku prvi put izvedena 29. listopada 1994. Međutim, s obzirom na činjenicu da je to bilo vrijeme prije potpisivanja Sporazuma o normalizaciji između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije, što znači da nisu bili uspostavljeni diplomatski odnosi između te dvije države, mnogi zainteresirani za operu iz Vojvodine nisu mogli doći u Osijek. Kako bi i te osobe mogle vidjeti i čuti ovu operu nagovorio sam čelne ljude Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku da se izvedba ponovi i u Baji. Velikodušno su prihvatili, premda je to bilo skupčano s nekoliko problema. Trebalo je naći bar donekle prikladnu dvoranu u Baji, a trebalo je osigurati prijevoz svih rekvizita i garderobe. Hrvatsko narodno kazalište je tražilo da se podmire samo efektivni troškovi. Danas ne znam kako smo to platili. Opera je bila izvedena na oduševljenje mnoštva, koje je došlo iz cijele Bačke, dakle i mađarskog dijela, pa i drugih dijelova Vojvodine. Nažalost, više se ne sjećam datuma izvedbe. Danas, nažalost, ne znam gdje se nalazi komplet notnog materijala, koji je sa sobom odnio L. I. Krmpotić, kao ni onaj, koji je ostao u Zagrebu. Cijenim da bi trebalo ući u trag kompletu notnog materijala, koji je sa sobom odnio L. I. Krmpotić i da bi taj komplet trebao biti deponiran u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, kao nacionalno blago Hrvata u Vojvodini. Mislim da mu je tamo mjesto. Bilo kako bilo, opera je doslovce izvučena iz mrtvih na svjetlo dana.

Koliko ste utjecali na to da Vaš sin Robert, inače povjesničar, dio svojeg znanstvenoga interesa posveti upravo istraživanju povijesti Hrvata u Podunavlju?

To je dijelom rezultat njegovog rada i njegovog razvojnog znanstvenog puta. Svakako je imala utjecaja i činjenica da smo bar jednom godišnje odlazili u Suboticu i u Tavankut. Doduše, samo na dan-dva, ali ipak smo odlazili. Ulazeći u Tavankut usputno sam mu tumačio gdje se rodio i živio njegov djed **Bazilije**, moj otac, gdje su rođeni moje sestre, moj brat i ja, tako da je znao gdje su mu korijeni. Došavši do crkve tumačio sam mu da je gradnja crkve dovršena 1910. godine i da je njegov djed, moj otac Bazilije, bio među prvima koji je kršten u toj crkvi. Gradnju glavnog oltara i kipova pored oltara finacirali su, između ostalih, i moj djed **Joso**, dakle, Robertov pradjed. To je sigurno djelovalo na njega da se počeo baviti poviješću naroda, gdje su i njegovi korijeni. Možda je više na njega utjecao dr. **Ante Sekulić**, kojega sam dobro poznao i s kojim sam se ponekad susretao u gradu. Dr. Ante Sekulić je vrlo pažljivo pratio razvoj Robertovog znanstvenog puta.

Priznanje u području obrazovanja – Družbi Kćeri milosrđa
i vrtiću *Marija Petković – Sunčica*

Ulaganje u dijete je najbolje ulaganje

Početkom 2001. godine krenulo se s preuređenjem dijela samostana i kupljene kuće, koji su se ozbiljnim građevinskim radovima spojili u jedno – današnji vrtić * Vrtić *Marija Petković – Sunčica* je otvoren 18. rujna 2001. godine pod svodovima samostana

Na 44. sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća jednoglasno je usvojen prijedlog predsjednice Odbora HNV-a za obrazovanje **Margarete Uršal** da se priznanje u području obrazovanja *Pajo Kujundžić* ove godine dodijeli sestrama Družbe Kćeri milosrđa i prvom vrtiću na hrvatskom jeziku u Srbiji *Marija Petković – Sunčica*.

U obrazloženju se navodi kako su sestre Kćeri milosrđa vođene porukom »Ulaganje u dijete je najbolje ulaganje« odlučile ponovo u samostanu otvoriti vrtić, te je tako vrtić *Marija Petković – Sunčica* 18. rujna 2001. godine i otvoren. Bio je to prvi vrtić na hrvatskom jeziku u Srbiji, prvi katolički vrtić u Srbiji i prvi vrtić u Subotici u kojem se radilo po programu **Marije Montessori**. Dakle, u svemu prvi. Samim time možemo reći da je ujedno i temelj obrazovanja na hrvatskom jeziku u Srbiji.

Kupnja i renoviranje prostora za vrtić

Glavni pokretač otvorenja ovoga vrtića bila je predstojnica samostana sestara Kćeri milosrđa u Subotici s. **Silvana Milan**

s. Silvana Milan

Blagoslov vrtića

koja se i danas dobro sjeća kako je to izgledalo prije više od 19 godina.

»Naša Družba je poznata po tome da je već ranijih godina radila s djecom, od dolaska sestara u Suboticu 1923. godine, pa sve do kraja Drugog svjetskog rata. Tada se rad s djecom prekinuo, a mi smo preuzele brigu o starijim gospođama. Vrtić je otvoren uz pomoć tadašnjeg gradonačelnika **Józsefa Kasze**, predsjednika IO Subotica **Imrea Kerna**, Katoličke službe za pomoć, župnika mons. dr. **Andrije Anišića** i drugih dobročinitelja. Stručni koordinator projekta bio je pedagog u PU *Naša radost* **Dužo Runje**, koji je svojim savjetima i nesebičnim radom pridonio otvorenju vrtića, ali i postavci programa, stručnom usavršavanju odgojiteljica i brojnim djelima. Sve je to mogao jer je, kao i svi mi imao veliku podršku tadašnjeg ravnatelja PU *Naša radost* **Jaše Šimića**. Veliku im zahvalnost dugujemo«, prisjeća se s. Silvana.

Katolička služba za pomoć (Catholic Relief Services – CRS) je nakon bombardiranja 1999. godine pomogla otvaranje deset vrtića u Srbiji, među kojima je i vrtić *Marija Petković – Sunčica*.

Tako je na sebe CRS u prve tri godine preuzeo kompletne troškove (plaće, hrana, režija).

»Nakon posjeta delegacije iz CRS-a mi smo krenuli u potragu za odgovarajućim prostorom. U našoj kući su se u međuvremenu ispraznile tri prostorije, te smo ponudili taj prostor, međutim oni su inzistirali da ulaz mora biti odvojen od samostana. Obitelj **Ivana i Blaženke Piuković**, koji su stanovali odmah do nas su ponudili svoju kuću, te smo ju otkupili. Tek kasnije u knjigama

Prelazak pod PU *Naša radost*

Tri godine, kako je dogovoreno s CRS-om, su brzo prošle i financije su slabo pristizale, a časne sestre nisu mogle roditeljima naplaćivati punu cijenu kako bi pokrile sve troškove.

»Nastao je problem. Bile smo na nuli. Nismo imale više iz čega sve to izdržavati. Tada je PU *Naša radost* na čelu s Jašom Šimićem, a u dogovoru s nama, preuzela brigu oko vrtića. Ono što nam je tada bilo bitno, a i danas je, jest da su sva načela koja smo mi postavili na početku zadržana«, kaže s. Silvana.

Na početku je među odgojiteljima bilo i časnih sestara, jedna od njih je i s. **Iva Baga-rić** koja je u vrtiću u Subotici radila do 2004. godine. Po riječima s. Silvane, časne sestre više nisu prisutne u vrtiću kao odgojiteljice, ne drže više niti vjeronauk, samo povremeno s. **Eleonora Merković** drži sate talijanskog. »Nažalost, situacija je takva i nismo više u samom odgojnom procesu, ali smo uvijek tu i voljne pomoći. Djeca dolaze u našu kapelicu koja je u sklopu samostana i imaju ipak neki kontakt s nama, no, ne onakav kakav smo imali u početku. Mi smo i s ovim zadovoljni i drago nam je da su tu djeca, da ih čujemo. Djeca, odgojiteljice, roditelji i sama ova kuća su nam svakoga dana u molitvama i u našim srcima«, kaže s. Silvana.

Rad s djecom

sam saznala kako je ta kuća nekada bila u vlasništvu Družbe i da je **Marija Petković** prve sestre koje je dovela u Suboticu smjestila upravo u tu kućicu«, kaže se s. Silvana.

Početkom 2001. godine krenulo se s preuređenjem dijela samostana i kupljene kuće, koji su se ozbiljnim građevinskim radovima spojili u jedno – današnji vrtić. Osiguran je zaseban ulaz i dvorište, a urađena je kompletna adaptacija prostora, sanitarnog čvora, instalacija... tako da se i danas vrtić nalazi pod svodovima samostana. U tom periodu puno se ulagalo i u obrazovanje i edukaciju budućih odgojiteljica koje su već godinu dana prije krenule na razne seminare i usavršavanja, a kako bi roditeljima prezentirale što će se i kako raditi u vrtiću, u ljeto 2001. godine započele su s radionicama. Tako se prve godine u ovome vrtiću našlo oko 50 djece koja su bila okružena ljubavlju, nesebičnim radom odgojiteljica, koje su aktivno sudjelovale u svim pripremama vrtića, uređenju i izradi Montessori materijala. Vrtić je tada, kako su potvrdile sve odgojiteljice, disao kao velika obitelj. Neizmjernu podršku i pomoć pružili su i brojni roditelji koji su vjerovali u opstanak i kvalitetu ovoga vrtića, koja se već više od 19 godina iznova potvrđuje.

Na svečanom otvorenju vrpce je prerezala provincijalka Družbe Kćeri milosrđa s. Emila Barbara

Marija Petković – Biser

Valja se podsjetiti kako je Družba Kćeri milosrđa ove godine proslavila 100 godina osnutka i djelovanja. Blažena Marija Petković je već 1923. godine poslala pet sestara u Suboticu gdje je otvoren Dom za djecu *Kolijevka*. Godine 1930. Sagrađen je sa-

mostan u Skerličevoj ulici, te je otvoreno zabavište i sirotište za djecu Zavod sv. Terezije i muško sirotište sv. Antuna. Sve ovo su državne vlasti 1946. godine uzele od sestara. U to vrijeme otvarale su se nove zajednice, te su sestre imale svoje kuće u brojnim mjestima: Vajska, Novi Sad, Đurđin, Sombor, Aleksandrovo, Starčevo i Zemun, a danas je ostala samo kuća u Subotici sa svega šest sestara.

Kada su sestre 2013. godine napustile prostor u župi Marija Majka Crkve, u istom prostoru je otvoren još jedan vrtić.

»Velika zainteresiranost roditelja za vrtić potaknula je roditelje, odgojitelje, pa i nas u PU *Naša radost*, na dodatni angažman. Tako je 13. rujna 2013. godine otvoren još jedan vrtić na hrvatskom jeziku *Marija Petković – Biser*, kao ogranak ovoga, a početkom listopada ove godine u tom objektu su s radom počele i jaslice«, pojašnjava pomoćnica ravnatelja PU *Naša radost* **Dajana Šimić**, koja je i sama bila jedna od prvih odgojiteljica u vrtiću *Marija Petković – Sunčica*.

Mijenjanje krova na vrtiću

»Otvorenje ovoga vrtića je za mene bilo ostvarenje dugo očekivanog cilja. Na edukaciju smo krenuli još 5. listopada 2000. godine, a otvorenje sam doživjela kao novo iskustvo u ulozi odgojitelja. Bile smo uključene u čitavu organizaciju vrtića, od gradnje, opremanja... Brojne edukacije su me povezale s puno ljudi, a sam način rada u vrtiću je otvorio nove vidike i što se tiče vjere, pa i samog programa. Sve nam je bilo novo, bio je to svojevrsan izazov. Usavršavali smo se na svim poljima, pa i u je-

Vrtići pod zagovorom blaženice

Vrtići koji nose ime blažene Marije Petković osim u Subotici djeluju i rade i u Hrvatskoj. Tako pod istim nazivom radi i djeluje vrtić u Osijeku, Zagrebu, Čakovcu, Puli, Splitu i Blatu, a jednom godišnje se u rodnom mjestu Marije Petković – u Blatu organizira susret svih vrtića koji nose ime blaženice.

zičnim. Iako se radilo na hrvatskom jeziku, u komunikaciji s djecom i roditeljima nismo zaboravili ni naš dijalekt – ikavicu. Lijepa sjećanja nosim iz tog vrtića. Tada sam se ostvarila i kao roditelj i kao odgojitelj, te sam se kroz vrtić i rad s djecom formirala u oba poziva. U vrtiću smo radili kao jedan tim, svatko od nas je djeci darovao najbolji dio sebe, a onda ni rezultati nisu mogli izostati«, kaže Dajana Šimić koja je iz ovoga vrtića otišla 2013. godine na mjesto pomoćnice ravnatelja i danas je zadužena za vrtiće na hrvatskom jeziku.

Uz Dajanu, seminare i edukaciju prošla je i **Dijana Hičik**, sada **Milodanović**.

»Za ovaj vrtić me vežu posebna sjećanja. Imali smo sjajnu ekipu koja je radila na početku, punu entuzijazma i želje za novim znanjem, za usavršavanjem i na kraju za rad s djecom. Pomoć roditelja, ali i ljudi iz zajednice također nije izostala. Putovali smo na razne edukacije i grabili znanje. Uvijek kad netko spomene ovaj vrtić, probudi u meni lijepa sjećanja i uspomene«, kaže Dijana, koja je u vrtiću *Marija Petković* radila do 2007. godine, kada je prešla u drugi objekt *Naše radosti* u kojem se također radi po programu Marije Montessori.

Pod okriljem tri Marije

Iz prve ekipe odgojiteljica koje su radile u vrtiću sve do danas ostala je **Marina Piuković**, koja je i šefica ovoga objekta.

»Zahvalna sam Duji Runje koji me je tijekom ljeta 2001. godine pozvao da krenem na seminar i brojne edukacije kako bih se osposobila za rad u Montessori vrtiću. Bili su to prvi koraci Montessori programa, a kasnije smo napredovali, učili od najboljih poput stručnjakinja za Montessori program prof. **Mirjane Marković** iz CRS-a, te kasnije od **Silvije Philipps** iz Zagreba. O programu Marije Montessori su nas u praksi najviše naučila sama djeca. Presretna sam da je ovaj vrtić pod okriljem samostana odlučio raditi po tom programu koji prožima i vjeru, te smo ujedno tijekom svih ovih godina mogli širiti vjeru, našu kulturu, običaje i jezik. Budući da su i moja djeca, svo četvero, išli u ovaj vrtić i kao roditelj sam mogla vidjeti dobrobiti vrtića, a posebna je blagodat da to što negujemo doma možemo negovati i u vrtiću«, kaže Marina i pojašnjava kako ovaj vrtić čuvaju tri Marije – svaka na svoj način: Nebeska Majka Marija, blažena Marija Petković i Marija Montessori.

Sljedeće godine vrtić *Marija Petković – Sunčica* obilježiti će 20 godina postojanja i djelovanja. Iz njega je izašlo na stotinu zadovoljne i sretne djece, koja bi možda najbolje mogla potvrditi da je ovogodišnja nagrada na području obrazovanja došla u prave ruke.

Ž. Vukov

Monografija za amortiziranje predrasuda

Drugo lice SUBOTICE

Subotica je, poznato je to i izvan granica njenog atara, po mnogo čemu prva ili jedina na prostoru ne samo Srbije nego i bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije: ima najstarije kazalište, najstariji nogometni klub (*Baćka*), prva je imala tramvaj (preteču današnjeg *Subotica trasa*)... jedina u Vojvodini ima džamiju. Osim toga, Subotica je s oko 60.000 zaposlenih zlatnih sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća – odmah iza Zagreba i Beograda – bila treći industrijski centar u SFRJ, a razmjerno broju stanovnika svakako također u samom vrhu. Činjenice su to koje, s izuzetkom ukinutog tramvaja i razrušene industrije, služe na ponos, ali i izazivaju sjetu kod stanovnika ovoga grada. Sličnim podacima zacijelo se mogu pohvaliti i mnogi drugi gradovi u sadašnjoj ili bivšoj državi i oni su svjedoci stupnja razvoja jedne sredine u određenom razdoblju.

Subotica odnedavno, a malo je to poznato ovdašnjoj javnosti, ima i prvu publikaciju o džamiji na Karađorđevom (Halaškom) putu. **Nikola Tumbas**, kolegama poznatiji kao **Nino**, i **Darko Kovačević** objavili su ove godine fotomonografiju *Muhadžir džamija* i time napravili prvi publicistički korak ka boljem upoznavanju ovog objekta i vjernika koji se okupljaju u njemu. *Muhadžir džamija* je djelo na pedesetak stranica u kom se, osim predgovora dr. **Boška Kovačevića**, nalazi još šest tekstova o njezinoj izgradnji i otvaranju, ali i o samoj suštini islama i aktivnostima članova Islamske zajednice u Subotici. Tiskanje fotomonografije sufinancirano je iz gradskog proračuna na temelju prošlogodišnjeg natječaja za financiranje ili sufinanciranje programa, odnosno projekata u kulturi za književno stvaralaštvo, nakladništvo, digitalno stvaralaštvo i multimedije od značaja za Grad. To su, dakle, osnovni podaci koje čitatelj obično prvo pogleda prije no što se detaljnije zadubi u sam sadržaj.

Ali, kao i na svako tiskano djelo, i na ovu fotomonografiju može se gledati na više načina, pri čemu njen sadržaj presudno utječe na sve prateće »dojmove« ili stavove. Sadržaj je, na sreću, i to već od samog početka, i više no poučan za većinu čitatelja *Muhadžir džamije*, od podataka da islamska vjerska zajednica u Subotici postoji stoljeće unazad, da je 1933. utemeljena i vjerska općina, čiji je rad ukinut 1948., a pola vijeka kasnije (1998.) obnovljen, odnosno nastavljen. U ovoj nevelikoj publikaciji, osim o manje-više poznatom podatku da je džamiju 2008. otvorio muftija Islamske zajednice u Srbiji **Muamer Zukorlić** i da u Subotici danas ima između devet i deset tisuća muslimana, naići će se i na žalosno podsjećanje da je 1991. uništeno Muslimansko groblje (odmah do Židovskog) za potrebe trafo-stanice (!), ali i na razumijevanje bivšeg gradonačelnika Subotice **Józsefa Ka-**

sze i lokalne samouprave sedam godina kasnije koji su odobrili parcelu na Senčanskom groblju za potrebe ukopa ovdašnjih muslimana. Kao jedan od posebno afirmativnih tekstova u ovoj fotomonografiji ističe se onaj iz pera **Aleksandre Isakov**, objavljen u *Politici* i na portalu *subotica.info*, o humanitarnom radu Islamske zajednice u Subotici, odnosno o njihovoj pomoći migrantima u Prihvatnom centru, ali i postradalima u poplavama 2014. u Obrenovcu. Saznat će, konačno, čitatelj i da »muhadžir« znači iseljenik kao i to zašto su se ovdašnji članovi Islamske zajednice odlučili baš za taj naziv svog vjerskog objekta, a moguće i promisliti o zaključku dr. Boška Kovačevića da priča o Muhadžir džamiji amortizira predrasude i

radikalizme različitih intenziteta, jer se na svijet, kako veli samo rečenicu ranije, ne dolazi »ni dobar ni rđav, već se u njemu oblikujemo«.

Još i tijekom listanja i čitanja fotomonografije upada u oči da je pisana samo na jednom (srpskom) jeziku, što joj u značajnoj mjeri sužava broj potencijalnih čitatelja. Ako na stranu stavimo mađarski i hrvatski, kao službene jezike na teritoriju Grada, izostanak globalnih jezika, primjerenih publikacijama ovog tipa (engleskog, njemačkog...) ali i bošnjačkog ili pak nekog drugog jezika pripadnika ove vjerske zajednice (albanskog, romskog...) svakako će u određenim trenucima predstavljati ozbiljni hendikep *Muhadžir džamiji*. Znajući njene

autore, nijedan drugi razlog za »propust« ovakve vrste nije uputno tražiti osim činjenice da za to vjerojatno nije bilo novca (jer, prijevodi, naravno, koštaju i dodatno poskupljuju objavljivanje). Uostalom, već i samim objavljivanjem *Muhadžir džamije* i porukama u njoj autori su jasno stavili do znanja da je cilj ove fotomonografije upoznavanje i razumijevanje Drugoga i Drugačijega kao najbolje sredstvo na putu istinskoga suživota.

O jezičnim, ali i o mogućim sadržajnim proširivanjima ove teme u pisanoj formi mogli bi razmisliti i sami pripadnici Islamske zajednice u Subotici; povjesničari i sociolozi ili se pak lokalna samouprava odlučiti na tiskanje iste fotomonografije na različitim jezicima. Nino i Darko su im svojim primjerom utrljali put.

Konačno, fotomonografija *Muhadžir džamija* dobar je primjer za serijal i o drugim vjerskim organizacijama, pokretima i grupama, a kojih – kako u uvodu piše – prema istraživanju iz 2006. u Subotici ima 43! Osim što bi na taj način u potpunosti bilo ostvareno ustavno načelo o ravnopravnosti svih vjerskih zajednica, bio bi to i pravi put da dublje upoznamo svoje sugrađane koji – neovisno o tome jesu li pripadnici Golgote, Adventističke ili Baptističke crkve – svakodnevno dijele istu sudbinu većine. I plaćanjem poreza također pune proračun iz kog se financira samo pet tzv. povijesnih crkava i vjerskih zajednica.

Z. R.

Sakupljačka strast prema sportskim značkama

Društvo kolekcionara Subotica, osnovano prije pola stoljeća (1970.), jedno je od brojnih društava, udruga i organizacija koje, zbog svima poznate situacije, nije moglo dostojno proslaviti svoj važni jubilej. Za to će se morati sačekati neka bolja, povoljnija vremena, a čekati ne mora priča o jednom od osnivača ovog društva i trenutno najstarijem subotičkom kolekcionaru **Lazi Tumbasu**. Čika Lazo je najpoznatiji bio i ostao po vrijednim kolekcijama značaka predratnih subotičkih sportskih klubova za koje je osvajao brojne nagrade u zemlji i okolnim državama. Ovaj devedestogodišnjak rado nas je primio u svoj dom, koji izgleda kao svojevrсни izložbeni prostor, i podijelio s nama dio svoje životne i priče o strastvenom hobiu.

Sjećanja iz djetinjstva

Lazo Tumbas rođen je 1930. godine u Subotici, a svoje najranije djetinjstvo proveo je u Keru, u današnjoj Ulici Dinka Šimunovića, u prvoj kući iza tadašnje *Matilkine mijane*. Jedan od susjeda bio mu je **Naco Zelić**, književnik, publicist i pravnik (iz Rajičeve ulice), s kojim je išao u vrtić kod Kerske crkve, a potom i u osnovnu školu. U Keru je živio dok mu se brat nije razbolio na pluća, kada su se po preporuci liječnika s obitelji odselili na Palić zbog zdravije klime.

Lazin otac je po zanimanju bio trošar i radio je u nekadašnjoj Trošarini kod bolnice, a mama je bila kućanica. Njeno djevojačko prezime također je Tumbas, a rođena je na prvom salašu na izlasku iz Aleksandrova prema Žedniku. Salaš, na kojem je Lazo Tumbas provodio sve dane školskog raspusta, i danas zapušten stoji na tom mjestu.

»Moj dida **Pajo Tumbas**, koji je inače tadašnjem gradonačelniku Subotice **Marku Juriću** održavo zemlju u Malom Beogradu, bio je jako strog. Kod njega se znao red. Uvijek je bilo posla za mene kad sam bio kod njega na salašu, radio sam sve što je trebalo. Čistio košaru, čuvao guske, svinje i ovce, a ovaca je bilo oko dvjesto. Tamo je bila i ujna čiji sam bio mizimak dok nije dobila sina. U košari je na četiri stuba bio postavljen ležaj sa slamom za čobana jel kogagod ko je čuvao konje, pa kad dođe večer i ona

me pita: 'Lazo, di ćeš spavat?', ja kažem: 'Na emeletu'. Ona će: 'A zašto ćeš na emeletu?', a ja odgovorim: 'Pa, tamo ne moram prat noge!'. Sićam se i da je jedared sa salaša došla u zabavište gledat me u pridstavi. Pridstava je počela, a ja, čim sam je vidio, viknuo sam s pozornice: 'Ujna, ja sam tu!'. Svi su se smijali«, prisjetio se čika Lazo sa sjetom i kroz smijeh nekih dragih uspomena iz djetinjstva.

Prenio nam je i sjećanja o njegovom pradjedu s mamine strane, **Tomi Tumbasu**, koji je, prema predanjima koja su se u njegovoj porodici prenosila s koljena na koljeno, odigrao veoma značajnu povijesnu ulogu:

»Kad je bila Velika narodna skupština u Novom Sadu 1918. godine, falilo je pet glasova da Vojvodina pripadne Kraljevini SHS i onda su javili mom pradjedi Tomi koji je oče tamo s nji petoricom i tako su priglasali Mađare.«

Njegov pradjed spominje se i u knjizi **Jose Šokčića** *Subotica pre i posle oslobođenja* u tekstu pod naslovom *Veličanstven doček regenta Aleksandra*, u kojem među ostalim stoji:

»168 broj *Nevena* piše ovako o poseti NJ. V. prestolonaslednika: ... Narodni poslanik **Blaško Rajić**, glavni inženjer **Ivan Ivandekić** i zamenik velikog kapetana **Steva Pijuković** otišli su na Ludoš pred uzvišenog gosta sa dvadesetoro kola i jahačima za

slučaj ako automobili eventualno ne bi mogli nastaviti put zbog velikog blata« ... Nakon što su došli u Suboticu, a poslije govora velikog župana i gradskog načelnika dr. **Stipana Matijevića**, »Njegovo V. Prestolonaslednik je uzeo hleb i so, koji je držao na poslužavniku ratara Toma Tumbasa.«... Poslije darivanja krenula je velika povorka kroz grad – »Na čelu povorke išla je banderija od 208 konjanika pod vodstvom Tome Tumbasa.«

Kolekcionarstvo

Lazo Tumbas je cijeli svoj radni vijek proveo u Službi društvenog knjigovodstva (SDK) u Subotici kao portir, a kolekcionarstvom se počeo baviti u mladim danima, još prije zaposlenja.

»Najviše sam skupljo sportske značke, a za samo jednu znao sam platiti 200 maraka. Dosta sam i nabavljao iz inostranstva di sam steko puno prijatelja. Imo sam jednog u Budimpešti koji je

skupljo slike od kutija od mašine, a mom najboljem drugu iz Osijeka supruga je radila u Tvornici žigica. I tako ja njemu nabavim slike od mašine, a on meni da značke.«

Kao predani i strastveni sakupljač značaka, Lazo Tumbas našao se među deset osnivača Društva kolekcionara Subotica 1970. godine. Osim njega, osnivači su bili: dr. **Mihalj Prokeš**, **Geza Vojnić**, **Ante Zomborčević** (dugogodišnji suradnik nekadašnjeg Uredništva na hrvatskom jeziku Radio Subotice sa svojim sportskim prilogom pod nazivom *Sportski vremeplov*), **Adam Jakovetić**, **Laslo Farkaš**, **Petar Gavrilov**, **Mate Ajduković**, **Pajo Budanović** i **Bela Šmidt**, a čika Lazo je tajnik Društva bio 1974. i 1975. godine.

»Sa svojim sam značkama išo na izložbe u Srbiju, Mađarsku, Hrvatsku, Čehoslovačku, Poljsku i osvojio sam puno pohvalnica i diploma. S 20 značaka o pridratnim subatičkim fudbalskim klubovima sam osvojio pehar«, priča nam on, dodajući kako se prestao baviti sakupljanjem nakon što mu je nedavno ukradena velika kolekcija rvanja (oko 200 značaka).

»Od tog trenutka ko da mi je sve od srca odvaljeno. Od onda više ne idem na izložbe i više se ne bavim so tim«, priča nam kroz stisnuto grlo čika Lazo.

S obzirom na veliku strast prema značkama iz područja sporta, pitali smo ga je li se u mladosti bavio nekim sportom. Njegov odgovor, opet kroz smijeh, glasi:

»Bavio sam se atletikom u Atletskom klubu *Bačka*, al tamo je bio **Tome Malagurski** kojeg nikako nisam mogo obać, pa sam odustao kad već nisam mogo bit prvi.«

Osim znački, Lazo Tumbas je sakupljao i stare razglednice Subotice, Palića, a soba mu je i danas obilježena raznim fotografijama, najviše o Bunjevcima, njihovoj povijesti, narodnoj nošnji, salašima.

Na pitanje kako danas provodi dane i koji mu je recept za dug i zdrav život, čika Lazo odgovara:

»Svaki dan idem na *Buvljak*. Najviše zbog društva, da nisam sam i da obađem Starešku pecu. Idem svaki dan i kod supruge mog pokojnog druga **Laze Perčića** u Hadnađev sokak, koja ima veliku avliju i sređivam joj bašču, cipam drva, po nekoliko kubika, i to me održava u dobrom zdravlju. A moj recept za dug i zdrav život je i po jedna zamedljana rakija ujutru, na podne i doveče. Što se ila tiče, najviše volim prasećije meso i masnu ranu.«

Poznati subotički kolekcionari o čika Lazi

O značaju Laze Tumbasa, kada je u pitanju kolekcionarstvo u Subotici, govore nam i njegovi poznanici i prijatelji, također članovi Društva kolekcionara Subotica, čiji su dojmovi, kada je riječ o čika Lazinom doprinosu u ovom području, gotovo identični.

Tako poznati subotički kolekcionar **Ljudevit Vujković Lamić Moco** o njemu kaže:

»Lazo Tumbas spada među bolje ovdašnje poznavatelje starih značaka, i to onih između dva svjetska rata. Među njima su najvrjednije značke sportskih klubova Subotice, koje je on sakupljao. Ima jedan interesantan podatak da je bivši direktor UTRO (Udruženja turistička radna organizacija) Palić **Antun Sič** prodao svoje značke i jedan dobar dio je kupio Lazo Tumbas. On je na svakoj burzi, izložbi i manifestaciji izlagao svoje značke i uvijek je dobio neku pohvalu ili diplomu. Ono što je poznato za Suboticu, recimo *Ferrum* (nekadašnja Tvornica gospodarskih strojeva i ljevaonica željeza), *Fako* (Jugoslavenska tvornica čarapa i trikotaže d. d.), poslijeratni *8. mart*, to su rijetke značke, a to je sve Lazo imao, a sve one pojedinačno koštaju 150-200 eura.«

Poznati ovdašnji kolekcionar **Petar Skenderović** čika Lazu zna još od početka 80-ih godina i s njim i danas njeguje klupsko prijateljstvo.

»Lazo Tumbas je trenutno najstariji subotički kolekcionar. Kolekcionarstvom se bavi od mladih dana, a u Društvu je bio aktivan od njegovog osnivanja pa sve do sredine 90-ih godina. Skupljao je sportske značke, izlagao ih među ostalim i u Hrvatskoj 80-ih godina i dobio je brojne pohvalnice. Tema njegovih značaka bio je subotički sport, prvenstveno nogomet, odnosno stari subotički nogometni klubovi – *Bačka*, *SAND*, *Konkordija* i dr. Imao je najjaču zbirku značaka o predratnom subotičkom sportu i za nju je dobio nagradu u Osijeku. Nogometnu kolekciju je prodao, a ostale su mu kolekcije drugih sportova poput hrvanja, rukometa, košarke, odbojke i dr. Poslije Drugog svjetskog rata nekoliko godina je bio atletičar u Atletskom klubu *Bačka*, skupa s **Ljudevitom Vujkovićem Lamićem** starijim. Kada je osnovan *AK Spartak*, došla je naredba da svi atletičari *Bačke* moraju prijeći u novoosnovani klub. Neki su otišli, ali Lazo nije htio i budući da nije mogao ostati u *Bačkoj*, nije se više želio baviti atletikom«, priča nam Skenderović.

I. Petrekanić Sič

Čikerijska šuma čeka orlove krstaše

Zeleni sjevernobački otok

Da bi privukli orla krstaša u Čikeriju, ornitolozi su postavili u krošnje odabranoga drveća dvije velike plitke metalne košare u kojima ptice mogu lakše napraviti gnijezda

U agrarnoj pustinji sjeverne Bačke nema većih šumskih područja, ukoliko se izuzme kompleks subotičkih šuma na pijesku. Riječ je o, uglavnom, zasadima, i to vrsti drveća koje su tu donijete upravo da bi usporile kretanje negdašnjih živih pješćanih dina Subotičko-horgoške pješćare: bagrema, crnoga bora, ali i hrasta lužnjaka i gelegunje, koja se počela nekontrolirano širiti posljednjih godina. Odvojena od ovoga kompleksa je šuma Čikerija (Tavankutska šuma), površine, na južnoj strani državne granice, 534 hektara. Kao i samo naselje, nekadašnja pustara Čikerija, i šuma koju obuhvaćaju pustarski šorovi podijeljena je državnom granicom južnoslavenske države i Mađarske na dva dijela prije stotinu godina. No, i dalje u gotovo 1.500 hektara šumskoga krajolika uživaju stanovnici Čikerije, Kunbaje i Prlkovića u Mađarskoj, te Tavankuta u Srbiji. Sjevernije od čikerijskoga zelenila šume su vrlo daleko. Južno ih nema ni za lijeka. Istočno su to subotičke šume, pa galerijske šume koje prate tok Tise, a ka zapadu prva pogranična šuma je ona kod Berega. Čikerija je, gledano iz zraka, zeleni sjevernobački otok.

Hotel s pet zvjezdica

Tako ga gledaju mnogobrojne ptice koje ondje žive. Otoci uvijek donose obilje hrane, mira, kao i mnogobrojne druge šanse za

FOTO: DZPPS

FOTO: DZPPS

život. Štite od nepredvidivosti i opasnosti koje donosi okolno more. Oko ovoga otoka je pustoš agrarne jednodržavnosti, a unutar njega... tko zna što. Ornitolozi se nadaju da bi tu mogao svratiti čak i orao krstaš – sada već poznata zvijezda ovdašnjega neba i najrjeđa ptica gnjezdarica našeg podneblja. Oni su, okupljeni u novosadskom Društvu za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, tijekom studenog, a da bi privukli orla krstaša, u Čikeriju postavili u krošnje odabranoga drveća dvije velike plitke metalne košare u kojima onda ptice mogu lakše napraviti gnijezda. **Maksim Karanović**, biolog koji radi u ovome Društvu, koordinirajući EU projekt »PannonEagle«, pojašnjava čemu služe ove strukture.

»Nestankom autohtonih šuma u Vojvodini i sve većim pritiskom poljoprivrede i ilegalne sječe, preostaje sve manje stabala na kojima bi orlovi krstaši mogli neometano graditi svoja velika gnijezda. Ptice samostalno teško mogu pronaći stablo koje bi ispunjavalo sve njihove potrebe: dovoljna visina za osmatranje okolice, blizina teritorija na kom mogu loviti, bez prometnih putova ili svakodnevnih poljoprivrednih aktivnosti u neposrednoj blizini, te da je stablo dovoljno čvrsto, s grananjem odgovarajućim za pravljenje gnijezda. Mi im svojim aktivnostima pomažemo da lakše odaberu mjesta za gnijezda«, kaže on.

Dodaje da su dodatne dvije platforme postavljene u drvoredu uz Krivaju nedaleko Male Bosne.

Zašto baš u Čikeriji? Iako u blizini nema niti jednog para orla krstaša (najbliži je 50 km istočno, u sjevernom Banatu), ljubitelji ptica ohrabreni su nedavnim uspjesima svojih kolega u Mađarskoj na poslu zaštite ove vrste. Oni su, naime, upravo postavljanjem »platform« na mjestima gdje ima dosta hrane, i na vrlo velika stabla crnih topola, uspjeli prvi puta privući krstaše na mjesta gdje nikada nisu podizali mlade, pokraj Gare, Tataháze i Bikića. Ova tri »pogranična« para i njihovi potomci su tijekom ovoga ljeta posjećivali okolicu Male Bosne i Tavankuta u potrazi za hranom, uz vrlo uzbuđeno praćenje njihovoga leta ovdašnjih ornitologa. Neki drugi pripadnici ove vrste relativno su često nadlijetali sjever Bačke tijekom hladnijeg perioda godine, što se može pratiti po putanjama ptica koje su obilježene satelitskim odašiljačima. Ulijeva to ornitolozima još više nade da će na proljeće neki od njih ostati i ovdje sviti gnijezdo, a Čikerija im sada dođe kao hotel s pet zvijezdica. Karanović pojašnjava razloge te nade. »Čikerijska šuma odabrana je jer je, kao pogranično područje, osobito važna. Ove ptice daljim rastom populacije tražit će nove teritorije za gniježđenje i u dijelovima Panonske nizine u kojima još uvijek nisu prisutne. U tim krajevima ne natječu se s drugim orlovima, a imaju dovoljno hrane«, kaže on.

Orao krstaš je ozbiljan predator i može uhvatiti veliki broj ptica srednje veličine, kao i sisavaca do veličine zeca. Banatski parovi uglavnom jedu gačce, divlje golubove, sive vrane i svrake, no ne ustručavaju se jesti niti mrtve životinje.

(Pre)kasno?

Upravo u tome je i poteškoća u njihovoj zaštiti. Projekt »PannonEagle« ima za glavni cilj spriječiti trovanje krstaša i drugih ptica grabljivica pesticidima, na mamcima koji se namjerno postavljaju da bi ubili neke druge životinje, ponajčešće lisice i šakale. Crna je bilanca vrlo poražavajuća. Po izvješćima Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, u cijeloj državi je u posljednjih 20 godina 2.071 ptica stradala tako što se otrovala, na 321 lokaciji, od kojih je veliki broj u sjevernoj Bačkoj. Stradalo je, između ostaloga, više od stotinu orlova štekavaca, a nedavno je otrovan i jedan krstaš. Iz tog razloga ornitolozi često pretražuju mnoge od ovih lokacija radi otkrivanja slučajeva trovanja. Na žalost, do sada zbog postavljanja otrovanih mamaca nitko nije kažnjen u Srbiji.

A ako dođu, hoće li krstaši biti odgovarajuće zaštićeni u Čikeriji? Do sada, unatoč nekoliko inicijativa u periodu 2014. – 2017., te unatoč tome što su ovdje pronađene značajne prirodne vrijednosti, nije bilo naznaka da ideju o zaštiti ovoga područja, koju su iznosili Tavankučani, podržavaju službena tijela zadužena za zaštitu prirode. Ni sada nije bolja situacija, jer u planu Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode je da predloži zaštitu Čikerijske šume 2030. godine. Ipak, propisi kažu da je orao krstaš strogo zaštićena vrsta, te svakome tko je ugrožava prijeti prilično ozbiljna zakonska kazna.

Marko Tucakov

Orao krstaš

Orao krstaš je ikonična ptica, pravi simbol moći i zaštite prirode. Orlovska gordost smjestila ga je na grbove mnogih država, pa i Srbije, kako tumače heraldičari. Simbol zaštite prirode u (središnjoj) Europi je postao, jer je njegova populacija dramatično opala u drugoj polovici posljednjega stoljeća. Ipak, zahvaljujući zaštiti, orlova u Panonskoj nizini je sve više. U Mađarskoj ih sada ima više od 300 parova (do prije dva desetljeća ih je bilo pet puta manje). U Srbiji je u tekućem desetljeću bio poznat teritorij samo jednog, do maksimalno tri para, ove godine.

Ugostiteljstvo u Srijemu u vrijeme pandemije koronavirusa

Ima li nade za opstanak?

»Kako bismo opstali i povećali promet, težimo osvojiti nova tržišta i povećati asortiman ponude. Teško jeste, ali se trudimo. Trenutno su nam najveći problem dobavljači koji nas kreditno limitiraju i obavezuju nas da dugovanja platimo do Nove godine. Do sada nisam koristio pomoć države, ali bi nam u ovom momentu svaka pomoć dobro došla«, kaže Aleksandar Cindrić

Pandemija koronavirusa zadala je snažan udarac gospodarstvu, a jedan od najugroženijih sektora je upravo ugostiteljstvo koje je najprije zbog zatvaranja objekata nakon proglašenja izvanrednog stanja, a zatim i zbog ograničenja radnog vremena pretrpjelo ogromne gubitke. Da je opravdano zatvaranje ugostiteljskih objekata ili dodatno ograničavanje njihovog radnog vremena u vrijeme kada Srbija svakodnevno bilježi više tisuća zaraženih, suglasni su i epidemiolozi i ekonomisti. No, što o tome misle vlasnici ugostiteljskih objekata i koliko će nove mjere utjecati na opstanak njihovog poslovanja, pokušali smo saznati od nekoliko njih.

Pomoć bi dobro došla

Ketering *Naša mala kujna* iz Srijemske Mitrovice u svom asortimanu nudi kuhana jela, roštilj, hladna predjela, pizze i kolače. Osim dostave hrane stanovnicima Srijemske Mitrovice, dostavljaju hranu i pojedinim školama i tvornicama. Kako za naš tjednik ističe menadžer tog ugostiteljskog objekta **Aleksandar Cindrić**, promet im je od početka pandemije opao za 50 posto. No, ono na čega su ponosni jest da nisu otpustili nijednog radnika, te da im je glavni cilj opstati u ovom teškom vremenu, a poslije svega postati jači i konkurentniji.

»Kako bismo spriječili negativne efekte u poslovanju, u travnju smo, kada je počela pandemija, smanjili plaće radnicima. Poslije nekoliko mjeseci, plaće smo im ponovno povećali i nijednog radnika nismo otpustili. Kako bismo opstali i povećali promet, težimo osvojiti nova tržišta i povećati asortiman ponude. Teško jeste, ali se trudimo. Trenutno su nam najveći problem dobavljači koji nas kreditno limitiraju i obavezuju nas da dugovanja platimo do Nove godine. Do sada nisam koristio pomoć države, ali bi nam u ovom momentu svaka pomoć dobro došla«, kaže Cindrić.

Restoran *Gurman* u Šidu ima višegodišnju tradiciju uspješnog poslovanja. Bogata ponuda tradicionalnih jela, prekrasan enterijer i usluga, glavni su razlozi što je ovaj ugostiteljski objekt omiljeno mjesto održavanja poslovnih i svečanih ručkova, obiteljskih slavlja i drugih svečanosti. Unatoč tome što ovaj restoran ispunjava najviše standarde i očekivanja u ugostiteljstvu, posljedice pandemije znatno su utjecale na poslovanje i ovog prestižnog restorana.

»Situacija je dramatična. Ne radimo gotovo ništa. Dostavu hrane imamo tri do četiri puta dnevno, što je nedovoljno da pokrije osnovne potrebe. S ovom neznatnom dobiti poreze i doprinose državi koje smo u obvezi plaćati, uskoro nećemo moći plaćati.

Imamo 12 zaposlenih radnika. Nije u redu da ih otpustimo, a ne možemo zaraditi ni za isplatu njihovih primanja. Razgovarala sam s nekoliko ugostitelja i mislim da bi bilo dobro da se udružimo na lokalnu, da iznesemo svoje prijedloge s kojima ćemo izaći i zatražiti pomoć države. Barem neke olakšice. Vjerujem da i kod čelnika naše lokalne samouprave postoji dobra volja da nam pomognu. Nešto se mora poduzeti po pitanju opstanka našeg poslovanja, a bojim se da će, ako se nešto ne uradi, rijetko tko od nas moći opstati«, istaknula je vlasnica restorana **Zorica Krunić**.

Posljednje mjere Kriznog stožera Vlade u borbi protiv zaraze koronavirusa koje su stupile na snagu 4. prosinca, a u cilju očuvanja života i zdravlja ljudi, odnose se na skraćivanje radnog vremena kafićima, restoranima, barovima, kladionicama i tržnim centrima. Njihovo radno vrijeme od ponedjeljka do petka je od 5 do 17 sati, dok im je zabranjen rad od petka od 17 sati do ponedjeljka u 5 sati ujutru bez izuzetka. Ugostiteljskim objektima je dozvoljeno obavljati djelatnost dostave hrane 24 sata, sedam dana tjedno, kao i ostalim gospodarstvenicima kojima je to osnovna djelatnost. Isto ograničenje odnosi se i na tržne centre, prodavaonice garderobe, kockarnice, kladionice, te salone za njegu ljepote i objekte za sport i rekreaciju.

Obećane olakšice

Prema riječima ekonomista, eventualno skraćivanje radnog vremena ugostiteljskih objekata bi moglo biti prolazna mjera

U hrvatskoj zatvoreni ugostiteljski objekti

Stožer civilne zaštite Hrvatske donio je 27. studenoga Odluku o nužnim epidemiološkim mjerama kojima se ograničavaju okupljanja i uvode druge nužne epidemiološke mjere i preporuke radi sprječavanja prijenosa bolesti covid-19 putem okupljanja. Između ostalih propisanih mjera, obustavljen je i rad ugostiteljskih objekata i pružanja ugostiteljskih usluga na poljoprivrednim gospodarstvima do 21. prosinca, osim za ugostiteljske objekte hoteli, kampovi i vrste učenički ili studentski dom ili akademija iz skupine »ostali ugostiteljski objekti za smještaj«. Iznimno, od ove protuepidemijske mjere, ugostiteljskim objektima iz skupine »restorani, catering objekti« i vrste kavana, pivnica, buffet, krčma i klet iz skupine »barovi« dozvoljena je priprema i dostava hrane i pića.

koja bi omogućila vlasnicima da prežive ovaj period, a koja bi utjecala na smanjenje širenja virusa. Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija Srbije (MTTT) priopćilo je da je pokrenulo inicijativu za smanjenje poreza na dodanu vrijednost (PDV) u ugostiteljstvu, pružanju usluga ishrane s 20 na 10 posto. Prema riječima ministricе **Tatjane Matić**, a kako je prenijelo MTTT, uvođenje tzv. covid-19 PDV-a, po ugledu na većinu europskih zemalja, treba značajno ublažiti udarac koji je sektor turizma pretrpio uslijed posljedica pandemije. Također je priopćeno da je jedan od prijedloga i da se s Narodnom bankom Srbije (NBS) razmotri mogućnost produženja moratorija na kredite gospodarstvenicima u ovom sektoru.

Predstavnici Grada Srijemska Mitrovica najavili su pomoć iz lokalnog proračuna ugostiteljima i malim gospodarstvenicima u području pružanja sličnih usluga. Ugostiteljski objekti, dvorane za proslave, kafići, hamburgerije i subjekti sličnih djelatnosti dobit će pomoć grada tijekom 2021. godine. Kako je izjavio zamjenik gradonačelnice Srijemske Mitrovice **Petar Samardžić**, u proračunu Grada za 2021. godinu planiran je značajan dio sredstava za oporavak svih subjekata koji su bili ugroženi, tj. pogođeni svim mjerama i ograničenjima koja su bila na snazi tijekom izvanrednog stanja i sada tijekom proglašenja izvanrednog stanja u Srijemskoj Mitrovici.

»Grad Srijemska Mitrovica će implementirati niz ekonomskih i tehničkih mjera u cilju oporavka ovih subjekata. Planira se jednokratna financijska pomoć svim ugostiteljskim objektima na teritoriju Grada Srijemska Mitrovica, ovisno o veličini objekata, od kvadrature, opsega poslovanja, kategorije, lokacije i ostalih kriterija. Ova mjera se ne odnosi samo na kafiće i restorane, hamburgerije nego i na dvorane za proslave, tzv. svečane dvorane, koje su možda pretrpjele najveći gubitak. Tijekom čitave godine nisu mogli normalno poslovati i obavljati svoju djelatnost. Također, svi ugostiteljski objekti, počevši od 1. travnja ove

godine pa do 1. travnja 2021. godine, bit će oslobođeni plaćanja zakupa za zauzimanje javne površine za postavljanje bašta. To se odnosi na ljetne bašte i na bašte zatvorenog tipa, što će im osigurati znatne uštede u poslovanju. Također, planira se subvencioniranje opremanja zimskih bašta. Svi oni koji žele u sklopu svojih objekata montirati i postaviti zimsku baštu, od lokalne samouprave će dobiti sredstva za izgradnju, opremanje, adaptiranje ovakvih prostora, oni koji ispunjavaju propisane uvjete. Planira se i subvencioniranje kamata na kratkoročne zajmove za sve poduzetnike i male gospodarstvenike koji se bave proizvodnom i uslužnom i ugostiteljskom djelatnošću, čak i smještajni ugostiteljski objekti mogu koristiti ovu subvenciju. To je mjera koju smo vrlo uspješno realizirali i 2020. godine, a planiramo ju realizirati i 2021.«, rekao je Samardžić.

Osim najavljenih mjera, Grad Srijemska Mitrovica je ove godine započeo još jednu tehničku mjeru a to je distribucija dezinfekcijskih sredstava, zaštitnih maski i opreme svim ugostiteljima. Prema najavama, to je mjera koja će se realizirati u kontinuitetu, u nekoliko navrata. Realizacija najavljenih mjera, prema Samardžićevim riječima, može se očekivati početkom iduće godine kada na snagu stupi realiziranje proračuna za 2021. godinu.

Prema informacijama koje smo dobili od predsjednika Općine Šid **Zorana Semenovića**, nacrt proračuna za iduću godinu ove lokalne samouprave nalazi se na službenoj internet prezentaciji i postavljen je na javni uvid. Još uvijek se čekaju prijedlozi građana. Kako je Semenović izjavio za naš tjednik, Općina Šid je spremna izaći u susret malim gospodarstvenicima, a samim tim i ugostiteljima koji su poslovali s gubitkom. Potrebno je samo da se obrate za pomoć lokalnoj samoupravi i izlože svoje prijedloge kako bi se mogla planirati sredstva u proračunu za te namjene u idućoj godini.

S. D.

Uspjeh uvjetovan zajedničkim radom

»Moram reći da, iako je nekada bilo manje novca pa čak i za vrijeme inflacije, uvijek je bilo sirovine. Sada su tovljenici sve jeftiniji i seljak tu nema nikakve zarade. Ali raditi se mora i mi smo toga svjesni. Zato smo se kao obitelj svi udružili i radimo zajedno«, kaže mesar Stiven Živković

Obitelj **Živković** iz Sota se više od dva desetljeća bavi proizvodnjom suhomesnatih proizvoda. Svoju mesnicu i klaonicu otac **Ivica Živković** otvorio je devedesetih godina u svojoj obiteljskoj kući. Mesarski zanat izučio je 1971. godine u Bačkoj Palanki kod majstora **Petrovića**, a već ratnih devedesetih godina odlučuje se baviti mesarskim zanatom u svojoj kući. U posao uključuje cijelu obitelj. Već tada njegov trinaestogodišnji sin **Stiven** počinje pomagati svom ocu, a poslije završene osnovne škole odlučuje nastaviti mesarski zanat. Danas je u kompletan proces proizvodnje i prodaje srijemskih delikatesa uključena cijela Stivenova obitelj: majka **Marija**, supruga **Ružica**, kćeri **Slavica**, **Katarina**, sin **Kristijan**, te najmlađa kći **Ana Marija**. Osim proizvodnje suhomesnatih delicija, ova

vrijedna obitelj se bavi i poljoprivredom: hrane goveda, svinje, ovce, a supruga **Ružica** pravi sir, održava higijenu u svim objektima, prodaje robu i brine o četvero djece.

Prepoznatljiv brend

Budući da svoju mesnicu i klaonicu imaju u svom mjestu u Sotu, koje se nalazi na regionalnoj cesti koja vodi od Šida ka Iloku, Bačkoj Palanki, Novom Sadu, već godinama imaju svoje stalne mušterije koje ih redovito posjećuju i kupuju njihove srijemske delikatese: čvarke, kobasice, šunku, kulen, tlačenice, ali i domaće salame (tirolske) po kojima su Živkovići također prepoznatljivi. Za cijeli proces proizvodnje i prodaje zadužen je Stiven,

iako je i otac Ivica, koji je sada u mirovini, uvijek tu da pomogne, kako savjetima tako i u samom poslu.

»Završio sam osnovnu školu u najgore vrijeme, u vrijeme ratnog stanja, kada su se mnoga poduzeća u šidskoj općini zatvarala. Odlučio sam izučiti mesarski zanat i tako pomoći ocu. 'Krao' sam zanat od njega, a kasnije sam ga izučio u Srijemskoj Mitrovici. Bilo nam je teško u početku. Uvjeti za rad su tada bili mnogo teži nego danas. Sve se radilo ručno. Ručno smo miješali i pravili suhomesnate proizvode. No, tada je to bilo lakše naplatiti nego danas«, kaže Stiven.

Također navodi da su se nekada proizvodi i više prodavali. Za velike blagdane, rođendane i razna slavlja su se kupovali janjci, odojci, dok se to danas slabo prodaje.

»Najviše se prodaju čvarci, kulen, kobasica, slanina, i to uglavnom dođu kupiti ljudi iz okolnih mjesta. Prije pandemije koronavirusa najveći broj mušterija nam je dolazio iz susjedne Hrvatske. To su uglavnom naše stalne mušterije koje, nažalost, sada zbog ograničenog kretanja i nemogućnosti prelaska granice ne mogu doći kupiti naše proizvode. Moram reći da, iako je nekada bilo manje novca pa čak i za vrijeme inflacije, uvijek je bilo sirovine. Sada su tovljenici jeftini i seljak tu nema nikakve zarade. Ali raditi se mora i mi smo toga svjesni. Zato smo se kao obitelj svi udružili i radimo zajedno. Jer, bolje je da smo svi skupa i da zajedno poslujemo nego da radimo kod privatnika za minimalnu plaću«, navodi mesar iz Sota.

Opstanak zahvaljujući kvaliteti

Kao glavni razlog opstanka ovog tradicijskog obrta Stiven na prvom mjestu ističe upravo zajedništvo, te kvalitetu njihovih proizvoda po kojima su poznati nadaleko.

»Zahvaljujući našem dugogodišnjem radu, uspjeli smo uvesti novu tehnologiju te osuvremeniti proizvodnju u skladu sa svojim mogućnostima, budući da subvencije države nikada nismo koristili. Proizvodimo isključivo domaće proizvode i na prvom mjestu vodimo računa o kvaliteti po kojoj nas stalne mušterije i prepoznaju. Osim u našem mjestu, gdje u svojoj mesnici prodajemo svoje proizvode, redovito sudjelujemo na manifestacijama kao što su *Sremska kobasicijada* u Šidu i *Kulenijada* u Erdeviku. Tu nam se pruža mogućnost da naše delicije kušaju i probaju brojni posjetitelji i iz udaljenijih mjesta i susjednih zemalja koji posjećuju te manifestacije«, navodi Stiven.

Kako dalje ističe, mjere zbog pandemije su znatno utjecale na smanjenje prihoda. Trenutno svoje proizvode prodaju samo u mesnici u Sotu.

»Zbog smanjene prodaje proizvoda bili smo primorani smanjiti proizvodnju. Rashodi su nam veliki, a prihodi trenutno mali. Moramo redovno plaćati porez, doprinose, a u ovakvim okolnostima kada nam je onemogućen plasman robe na druga tržišta i kada je smanjena naplata, ne poslujemo pozitivno. Zato smo

i smanjili opseg posla. Koljemo dvije do tri svinje tjedno, što je upola manje nego što je bilo prošle godine. Nama nije problem proizvesti proizvode, ali ih nemamo kome prodati«, kaže Stiven.

Recept – dobra sirovina

U vrijeme našeg posjeta zatekli smo ih u procesu klanja i šurenja svinja i proizvodnje srijemskih delicija. U posao je bila uključena cijela obitelj, svatko na svom zadatku. Iskoristili smo priliku da ih pitamo o tajni recepta kvalitetne srijemske kobasice i kulena.

»Nema tu neke velike tajne. Za kvalitetan i dobar kulen i kobasicu potreban je odabir nakvalitetnijih sirovina i njihova dobra obrada, a zatim sam proces pravljenja i sazrijevanja. Ključnu ulogu ima i dobra i kvalitetna paprika, kako zbog ukusa tako i zbog lijepe boje. Naravno da je važno i dugogodišnje iskustvo u ovom poslu. Nama je glavni cilj očuvanje našeg brenda. Zato i nastojimo da kvaliteta naših proizvoda uvijek bude vrhunska kako bi mušterije bile zadovoljne. Na temelju našeg dosadašnjeg rada

mogu zaključiti da oni to i prepoznaju«, kaže na kraju razgovora Stiven.

Da će se ovaj tradicijski posao nastaviti, potvrđuje zanimanje njegovog sina Kristijana koji već sada pomaže ocu u pripremi proizvoda i njihovom plasmanu na tržište. On trenutno pohađa srednju strojaršku školu u Novom Sadu, ali svaki slobodan vikend dolazi u Sot kako bi pomogao svojoj obitelji. Kako kaže njegov otac, ukoliko bude uvjeta za daljnji rad i napredak u ovom poslu, podržat će ga i pomoći mu da nastavi obiteljski posao i proširi proizvodnju. To je njegova želja iako, kako kaže, trenutne okolnosti i u mesarskom zanatu ne daju nadu da će se stvari uskoro promijeniti na bolje. No, ono što je ključno, kako kaže, jest da obitelj ostane zajedno, jer samo zajedništvom i slogom mogu prebroditi sve nedaće i osigurati bolje uvjete za život.

S. D.

Festival bunjevački pisama na YouTubeu

SUBOTICA – Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* iz Subotice objavila je na svojem YouTube kanalu snimku ovogodišnjeg, jubilarnog 20. Festivala bunjevački pisama.

Festival je zbog epidemiološke situacije održan online, bez publike, 4. listopada, a na njemu je izvedeno 17 novih autorskih pjesama, deset u izvedbi vokalnih solista i u pratnji Festivalnog tamburaškog orkestra te sedam u izvedbi tamburaških sastava. Sudionici su bili mahom iz Subotice, dok ih je dvoje bilo iz Sombora. Glavnu nagradu stručnog žirija osvojio je Tamburški ansambl *Ruže* iz Subotice s pjesmom *Neće Dunav zbog nas stati*.

Godišnjak Hrvata u Mađarskoj

BUDIMPEŠTA – U nakladi Neprofitnog poduzeća za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost *Croatica* tiskan je *Hrvatski kalendar 2021*. Na 200 stranica u boji godišnjak Hrvata u Mađarskoj donosi veliki broj zanimljivih napisa, oslikavajući riječju i fotografijom godinu koja je polako iza nas. Naslovnica je u znaku 30. obljetnice samostalnog tjednika Hrvata u Mađarskoj, *Hrvatskoga glasnika*, čiji je prvi broj izašao 2. svibnja 1991. godine. Kalendar je uredila **Branka Pavić-Blažetin**, uz pomoć uređivačkog odbora u sastavu **Stipan Balatinac**, **Bernadeta Blažetin**, **Kristina Goher**, **Timea Horvat** i **Bea Letenyei Kovács**.

Urednica Kalendara Pavić-Blažetin bilježi kako svojim kalendarima zovemo svoj rod, kazujemo kako smo svoji na svome.

»Hrvati, na stoljetnim ognjištima, bili su i ostali svoji na svome. U tome nam je pomogla obitelj, materinski jezik, vjera, ali ne u posljednjem redu knjiga koju su pisali naši preci i koju pišemo i mi danas. Jer pisana riječ, knjiga, nacionalno je dobro, naša hrvatska prepoznatljivost. Ona jača hrvatski identitet, budi ga u zaspalima, učvršćuje znanje i ponos na materinski jezik. Bez knjige ostatak će tek neki spomenik čudnog oblika u našem kraju, i nitko neće znati da smo bili tu. Promijenit će se krajobraz, arhitektura, a ostatke ostataka nošnje predaka nosit će ljudi čudnoga imena koji ne znaju čitati knjigu na hrvatskom jeziku«.

Po cijeni od 1.200 forinti, može se naručiti narudžbom kod Neprofitnog poduzeća *Croatica* na e-mail: croatica@croatica.hu.

Zimska škola folkloru u virtualnom obliku

ZAGREB – Hrvatska matica iseljenika obavještava da zbog loše epidemiološke situacije i proceduralnih rokova nisu u mogućnosti nastaviti s pripremama za tradicionalni oblik održavanja Zimske škole hrvatskog folkloru u Koprivnici.

»Razmišljamo i tražimo mogućnost da se Škola organizira u virtualnom obliku početkom sljedeće godine (siječanj ili veljača). Za sve upite stojimo vam na raspolaganju, a sve aktualne informacije pravodobno ćemo objavljivati na www.matis.hr i FB stranici Hrvatske matice iseljenika«, navode organizatori.

Dokumentarac o Festivalu uličnih svirača

NOVI SAD – Jučer (četvrtak, 10. prosinca) je premijerno prikazan dokumentarni film *20 godina Festivala uličnih svirača*. Film je prikazan na službenoj Facebook stranici Festivala uličnih svirača.

U filmu govore **Ida Prester** iz benda *Lollobrigida*, **Dušan Strajnić – Dukut** iz *Stray Dogga*, **Bojan Slačala** iz benda *Artan Lili*, **Miodrag Ninić** iz *VIS Limunade*, kao i tim festivala **Borislav Beljanski**, **Aleksandar Carić** i **Natali Beljanski-Popović**.

»Zbog epidemije koronavirusa, ove godine prvi put Novosađani nisu išli na festival već je festival stigao do njih. Kroz simboličnih 20 nastupa širom grada, u 10 gradskih kvartova, Festival je ove godine iznenadio građane za svoj rođendan«, navodi se u najavi filma.

Festival uličnih svirača se inače održava krajem ljeta u Novom Sadu i okuplja glazbenike, plesače, kazališne trupe, performere, akrobate i predstavlja veliku umjetničku radionicu na otvorenom gdje su umjetnici i publika ravnopravni sudionici.

Festival uličnih svirača svake godine za tri dana vidi više od 70.000 posjetitelja, a svi programi su, kao i oduvijek od osnivanja, besplatni.

Online predstave kazališta Planet Art

ZAGREB – Kazalište *Planet Art* iz Zagreba pokrenulo je novi projekt – gledanje predstava online, putem streaminga za što će se koristiti četiri kamere. Na repertoaru se nalaze tri popularne komedije: *Velika zvjerka*, *Tko je ovdje lud?* i *Ritina škola* koje se naizmjenično emitiraju svake nedjelje u 20 sati. Cijena pojedinačne predstave iznosi 39 kuna. Detaljnije o načinima plaćanja, predstavama i ostalim informacijama možete saznati na: <https://live.planet-art.hr/>.

Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara

Klara Dulić Ševčić dobitnica *Povelje uspješnosti Julija Benešića*

Klara Dulić Ševčić iz Subotice jedna je od dobitnica ovogodišnje *Povelje uspješnosti Julija Benešića* koja se dodjeljuje

mladim književnim kritičarima »za niz književnih kritika objavljenih u časopisima i zbornicima«. Povelja se dodjeljuje u okviru

manifestacije *Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara*.

Po vokaciji profesorica književnosti, Klara Dulić Ševčić suradnica je književnih časopisa *Nova riječ* i *Klasje naših ravni* iz Subotice. Autorica je pogovora za više knjiga vojvođansko-hrvatskih autora, a radove je objavljivala i u zborniku s Međunarodnog kroatističkog znanstvenog skupa u Pečuhu te Godišnjaku za znanstvena istraživanja ZKVH-a.

Dulić Ševčić je nagrađena kao kritičarka koja djeluje izvan granica Hrvatske, a *Povelju uspješnosti Julija Benešića* u konkurenciji književnih kritičara s područja Slavonije, Baranje i Srijema dobile su **Kata Petrović**, **Sanja Šušnjara** i **Anita Tufekčić**. Nagradu *Julije Benešić* za najbolju knjigu književne kritike dobio je **Dragan Jurak** za knjigu *Život jahača u trenutku skoka konja preko prepone* (*Disput*, 2020.).

Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara utemeljeni su 1998., a neki od ciljeva manifestacije su sagledavanje statusa književne kritike unutar hrvatske književnosti, umjetnosti i kulture uopće te poticanje i unaprjeđenje književne kritike u Hrvatskoj.

Zbog situacije izazvane koronavirusom, ovogodišnji *Đakovački susreti hrvatskih književnih kritičara* bit će održani u virtualnom izdanju, do kraja 2020. godine.

D. B. P.

Reagiranje na članak »Spomenik kulturi bačkih Hrvata« iz broja 918

U vašem časopisu broj 918 od 20. studenoga 2020. na stranicama 29-31 objavljen je članak o mome pokojnom ocu Anti Sekuliću. Članak potpisuje Klara Dulić Ševčić. Budući da sam uočio krive podatke, netočnosti i nejasnoće, molim da shodno pozitivnim zakonskim propisima, na vidnom mjestu u časopisu objavite ove ispravke.

1. Moj pokojni otac Ante Sekulić nije studirao na Hrvatskom katoličkom sveučilištu nego na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu gdje je doktorirao i trebao biti asistentom.

2. Otac nije umro 19. ožujka 2016. već 18. ožujka u 21.13 h u Kliničkom bolničkom centru u Zagrebu.

3. Uokvireni tekst na stranici 31 donosi iskaz Petra Vukovića o ukupnom radu moga oca. Uporaba pleno titulo iskazu bi trebala dati dodatnu težinu, iako se radi o vrlo kratkom tekstu u neznanstvenom časopisu. U tome kratkom tekstu upotrijebljeni su izrazi: »obiluju faktografskim pogreškama i da su metodološki često izrazito problematični«, »namjerno prešućivao i iskrivljivao«, »nije bio u toku s teoretsko-metodološkim novostima«,

»kršio i najelementarnija znanstvena načela«, »Sekulićev *Rječnik* plagijat«. Izuzmemo li sve druge izrečene ocjene ostaje optužba za plagijat.

Sumnju u plagijat vaš časopis donosi dvadeset osam godina nakon smrti prof. Stjepana Bartolovića (1992.), petnaest godina nakon izlaska Sekulićevog *Rječnika govora bačkih Hrvata* (2005.) i pet godina nakon Sekulićeve smrti (2016.). Recenziju *Rječnika* potpisuju tri stručnjaka Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje iz Zagreba. Bilo je dovoljno vremena za mirnu, stručnu i argumentiranu analizu. Bartolović i Sekulić su mrtvi, ne mogu niti govoriti niti pisati. Ne mogu napadati niti se braniti.

Ostaje nejasno što je uredništvo *Hrvatske riječi* htjelo stavljanjem kratke negativne Vukovićeve ocjene ukupnog publiciranog opusa Ante Sekulića u pozitivno intonirani članak o stotoj obljetnici rođenja.

Ante Marin Sekulić, izv. prof. dr. sc.,
Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

15 godina nakladničke djelatnosti NIU *Hrvatska riječ*

Upotpunjena slika o književnosti ovdašnjih Hrvata

Prvom tiskanom knjigom u jesen 2005. godine započela je nakladnička avantura Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ* iz Subotice. Zaključno s ovom godinom objavljeno je ukupno 78 naslova, ne računajući i četiri ponovljena, druga izdanja pojedinih djela. U pitanju su djela različitih književnih rodova, poput poezije, priča, novela, romana, dramskih tekstova, narodnih pripovjedaka, ali i ona jezikoslovlja, književne povijesti, etnografije, monografije, duhovnih razmatranja i književnosti za djecu. Pojedine knjige objavljene su u sunakladi s drugim hrvatskim nakladnicima iz Vojvodine.

Književnik **Milovan Miković** bio je urednik nakladničke djelatnosti do polovice 2012. godine, a nakon njega za v. d. urednika naklade imenovan je književnik **Zvonko Sarić**.

Motivska i žanrovska raznovrsnost

Prvi urednik Milovan Miković kaže kako je pokretanje izdavaštva u NIU *Hrvatska riječ* bio izazov ne samo za tu ustanovu već u određenom smislu i za samu književnu scenu vojvođanskih Hrvata.

»Ohrabriranjem i afirmacijom iznad svega kreativnih spisateljskih zamisli, a također i samim činom institucionalnog otvorenja nakladništva, uspostavljen je važan prostor za pjesništvo, književnost, pisano-izvedbeno stvaralaštvo, bio-bibliografska, književno-povijesna, jezikoslovna, identitetska i druga pitanja, razumije se i za gdje koji prijepor, kada je to bilo nužno, najposlije za kompetentna zapažanja kroničara i mišljenja kritičara. Pretežito u korist suvremene, a donekle i prethodeće joj hrvatske književnosti nastalo je i ispisivanoj, ovdje u rubnom, u

prostoru dodira s drugim književnostima i njihovim, za opstanak zanimljivim iskustvima. I da zabune ne bude, odmah dodajem u mjeri s raspoloživim sredstvima koja su bila nedovoljna, ispod očekivanog opsega i potrebne razine. Nimalo slučajno prva objavljena knjiga novoga nakladnika bila je pjesnička zbirka **Vojslava Sekelja** znakovita naslova – *U izmučenim riječima*«, kaže Miković.

U brošuri *Prvih deset godina* o nakladničkoj djelatnosti dan je pregled pedesetak objavljenih djela iz kojega je vidljivo koliko su, kako i čime zapravo bili zauzeti naši pisci, glede motiva i ideja iz zavičaja, u obitelji, nadalje ljubavi prema domovini, hrvatskom jeziku, dijalektalnoj bunjevačkoj i šokačkoj ikavici, te sudbinama istaknutih osobnosti iz prošlosti i suvremenosti... Među ostalim, ostvarenim izborom autora i njihovih djela nakladnička djelatnost NIU *Hrvatska riječ* nastojala je upotpuniti spoznajnu sliku o književnosti vojvođanskih Hrvata. Nudeći uvid u motivsku i žanrovsku raznovrsnost u pjesničkim i proznim djelima, ali i dramskoj književnosti, nadalje kroz jezikoslovne i ine rasprave, kojima već više od tri stoljeća ovdašnji Hrvati postavljaju pitanja i traže odgovore, krčeći put prema sutrašnjici.

Kultura – investicija ili trošak?

Osim putem prodaje, kako bi se približile čitateljima, dio objavljenih naslova je planski darovan gradskim knjižnicama diljem Vojvodine. Tu se, među ostalim, knjige mogu pronaći. Unatoč krizi čitanja i najezi tv. ekranske kulture, Milovan Miković smatra kao će knjiga preživjeti armagedonski sudar sa svijetom virtualne stvarnosti.

Zaključno s ovom godinom, objavljeno ukupno 78 knjiga. Osim književnih djela (poezija, proza, drama...) koja dominiraju, objavljuju se i knjige iz područja književne povijesti, etnografije, jezikoslovlja, duhovnosti...

Na pitanje je li kultura investicija ili trošak Miković kaže kako je jednima koji navodno ne znaju što je materijalna, duhovna, nacionalna kultura, kultura, pa tako i knjiga, mrski teret i izlišni trošak.

»Drugima, pak, koji znaju što je kultura, ona predstavlja skup historijskim procesima stvorene tradicije, morala i običaja, jezika, književnosti i umjetnosti svakoga naroda i ne prati ju fama o troškovima«, pojašnjava on.

Od rukopisa do knjige

Kada je u pitanju financiranje, aktualni v. d. urednika naklade Zvonko Sarić naglašava da se za objavljivanje knjiga sredstva

Javni poziv za objavu knjiga u 2021. godini

Nakladničko vijeće NIU *Hrvatska riječ* upućuje javni poziv za objavljivanje knjiga autora iz Srbije koji pišu na standardnom hrvatskom jeziku ili na nekom od dijalektalnih govora Hrvata. Natječaj se raspisuje za književna djela (proza, poezija, drama), ali i djela publicistike i znanstvene literature. O uvrštavanju rukopisa u nakladnički plan naše kuće za 2021. godinu odlučivat će Nakladničko vijeće. Rok za slanje rukopisa je 31. prosinca 2020. godine.

Rukopise je potrebno poslati u elektroničkom formatu (MS Word) na e-mail: naklada@hrvatskarijec.rs.

Recenzije, predgovori i pogovori se ne zahtijevaju. NIU *Hrvatska riječ* snosi troškove tiskanja odabranih rukopisa, a s autorima sklapa ugovor o međusobnim pravima i obvezama.

dobivaju putem natječaja Pokrajinskog tajništva za javno informiranje, kulturu i odnose s vjerskim zajednicama, Ministarstva kulture i informiranja Republike Srbije, a pojedine knjige su tiskane i potporom Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Srbiji te Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

»Bez te potpore knjige ne bi bile tiskane. Poznato je kako je dug put od rukopisa do knjige. Radimo timski s Nakladničkim vijećem kojeg čine **Tomislav Žigmanov, Davor Bašić Palković, Dragan Muharem, Mirjana Crnković i Jelena Dulić Bako**. Nakon pročitanih rukopisa koji su stigli na javni poziv koji raspisujemo svake godine, pa tako i ove, na Nakladničkom vijeću razgovaramo o tim pristiglim rukopisima, pravimo godišnji nakladnički plan s kojim ćemo rukopisima aplicirati na natječeje za financijska sredstva. Kada se pristupi realizaciji rukopisa, prijelom teksta rade uposleni u *Hrvatskoj riječi*: **Jelena Ademi i Thomas Šujić**, nakon urađene lekture, a poslije prijeloma teksta slijedi korektura. U objavljenim knjigama se nalaze i recenzije koje pišu razni autori, a likovnu opremu radi grafički dizajner **Darko Vuković**. Naš timski rad se nastavlja, ovdašnja književna produkcija nas Hrvata jest jedan od legitimnih dokaza i tragova našeg postojanja. Mnogo puta sam govorio i pisao kako je to potvrda da se naša manjinska književnost nalazi i u sklopu naše matične, nacionalne kulture, ali i kao opstojan segment u cjelini kulture i književnosti domicilne države«, kaže Zvonko Sarić.

Uz objavu, reobjavu i izbore iz djela za ovdašnje Hrvate povijesno važnih autora poput **Ilije Okrugića Srijemca, Matije Poljakovića, Ante Evetovića Miroljuba, Ante Jakšića, Balinta Vujkova, Matije Evetovića ili Ivana Pančića**, djela već etabliranih književnih imena poput **Petka Vojnića Purčara, Jasne Melvinger, Lazara Merkovića, Tomislava Ketiga i Vojislava Sekelja**, *Hrvatska riječ* nastojala je i nastoji otvarati prostor za nove autore na književnoj sceni vojvođanskih Hrvata. Tako su upravo za tu kuću svoje prve knjige objavili autori kao što su **Franjo Kašik Bertron, Miroslav Pendelj, Ruža Silađev ili Željka Zelić**. Ova kuća je afirmirala i **Stjepana Bartoša i Vladimira Bošnjaka**, objavila jedinu knjigu na hrvatskom jeziku **Matije Molcera**... Dug je niz objavljivanih autora; tiskane su i knjige **Milivoja Prčića, Ante Sekulića, Andrije Kopilovića, Mirka Kopunovića, Ljubice Kolarić-Dumić, Dražena Prčića, Lazara Franciskovića, Jakova Kopilovića, Zvonka Sarića, Branka Jegića, Ante Vukova, Marka Kljajića, Katarine Čeliković, Vesne Huska, Sanje Vulić, Roberta Tillyja, Antuna Kovača**... (pregled do sada objavljenih djela dostupan je na internetskoj stranici www.hrvatskarijec.rs). U kontekstu razvijanja scene, posljednjih godina poseban fokus stavljaju na prve knjige mladih autora, o čemu svjedoče knjige pjesama **Tatjane Čačić i Vedrana Horvackog** te **Darka Baštovanovića** koja treba ovih dana izaći. Kroz ediciju *Vjeversica*, pokrenutu 2015. godine, više se pozornosti posvećuje ovdašnjoj hrvatskoj književnosti za djecu i mladež. Važno je napomenuti da autori knjiga dolaze iz različitih krajeva Vojvodine (Subotice, Novog Sada, Sombora, Slankamena, Vrbasa, Sente, Golubinaca, Surčina...), a dio je i onih autora koji su živjeli ili žive u Hrvatskoj.

Književna scena vojvođanskih Hrvata se u novije vrijeme prezentira i s panoramskim i antologijskim prikazima pojedinih njezinih segmenata (poput antologije pjesništva na prijelazu stoljeća, panorame suvremene duhovne lirike ili panorame suvremenog književnog stvaralaštva za djecu i mlade).

H. R.

Kazališna predstava u Hrtkovcima, Ivo Andrić u Subotici

5. prosinca 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su diletanti Hrvatske čitaonice iz Srijemske Kamenice priredili na zabavi Hrvatske čitaonice u Hrtkovcima 4. prosinca kazališni komad *Zimsko sunce* od **Viktora Car-Emina**. Dodaje da novac od prodanih ulaznica ide u fond za gradnju Hrvatskog doma u Hrtkovcima.

6. prosinca 1919. – *Neven* javlja da će jedan profesor srednjih škola davati satove hrvatskog jezika u Jókai ulici br. 16. u Subotici.

6. prosinca 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je podpredsjednik jugoslavenske vlade **Vladko Maček** primio 5. prosinca u svom kabinetu izaslanstvo bačkih i baranjskih Hrvata, koje su vodili senator **Josip Vuković Đido** iz Subotice, zamjenik senatora **Jerko Zlatarić** iz Bača i prvaci HSS-a **Grga Vuković** iz Sombora i **Mića Skenderović** iz Subotice.

8. prosinca 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je u Rumi otvorena zimska kuhinja za prehranu siromašne školske djece. Članovi odbora Hrvatske ratarske čitaonice na Brijegu (dio Rume) provedli su sabirnu akciju uaturi.

9. prosinca 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je podpredsjednik jugoslavenske vlade **Vladko Maček** doputovao 7. prosinca iz Beograda u Srijemsku Mitrovicu, gdje su ga na kolodvoru dočekali predsjednik mjesne organizacije HSS-a **Petar Gvozdić** s nekoliko članova odbora organizacije, te predstojnik redarstva **Nikola Bivolarović**. Odsjeo je u stanu Gvozdića, gdje se nalazila i njegova supruga **Josipa Maček** s djecom. U audijenciju je primio jedino prvaka Srpske zemljoradničke stranke dr. **Nebojšu Maletića**.

10. prosinca 1925. – *Neven* javlja da je 7. prosinca 1925. u crkvi sv. Terezije održan svečani rekvijem u čast bunjevačkog rodoljuba i preporoditelja **Paje Kujundžića** kom su prisustvovali predstavnicima civilnih i vojnih vlasti, delegati sviju hrvatskih društava.

10. prosinca 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da je obnovljena organizacija HSS-a u Novom Sadu, koju je ukinuo prije 10 godina šestosiječanjski režim.

Književnik Ivo Andrić je posjetio Suboticu

odje: Ulaz u Staljingradu

Ivo Andrić posjetio je Suboticu

6. prosinca 1946. – *Hrvatska riječ* opisuje posjet književnika, akademika i predsjednika Saveza književnika Jugoslavije **Ive Andrića** Subotici. Budući nobelovac održao je 28. studenoga u okviru društva za Kulturnu suradnju Jugoslavije sa SSSR-om predavanje *Dojmovi iz Staljingrada*. Posjetio je redakciju *Hrvatske riječi* i tom prigodom istaknuo kako je »važnost postojanja jednog lista za Hrvate u ovim krajevima neobično velika«. Navečer je u prostorijama Hrvatskog kulturnog društva održao predavanje o književnim prilikama u poslijeratnoj Jugoslaviji.

7. prosinca 1940. – *Hrvatski dnevnik* javlja da se pristupilo preuređenju pozornice u velikoj dvorani Hrvatskog doma u Rumi na poticaj omladinaca i omladinki Hrvatske čitaonice u Rumi, a po zamisli pročelnika ove sekcije **Antuna Kitića**.

7. prosinca 1940. – *Obzor* javlja da je izaslanstvo bačkih i baranjskih Hrvata pod vodstvom senatora **Josipa Vukovića Đide** i njegovog zamjenika tražilo od podpredsjednika vlade Jugoslavije **Vladka Mačeka** »da vlada jednom deklaracijom prizna hrvatstvo Bunjevaca i Šokaca u Vojvodini te prema tome njihovu pripadnost hrvatskom narodu, pa bi se time u buduću izbjeglo u ovim krajevima i po državne interese štetne prepirke o narodnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca«.

10. prosinca 1939. – *Hrvatski dnevnik* najavljuje gostovanje hrvatskog akademskog društva **Matija Gubec** iz Subotice u Somboru.

11. prosinca 1919. – *Neven* javlja da se od 10. prosinca tiska u **Fischerovoj** tiskari (Battyányijeva ulica), preko puta parne kupke.

»Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«: 150 godina od rođenja književnice Marije Tomšić Im (1870. – 1950.)

Osjećajna dječja spisateljica

U ponedjeljak, 7. prosinca, navršilo se 150 godina od rođenja **Marije Tomšić Im**, hrvatske književnice podrijetlom s prostora današnje Vojvodine. Naime, Tomšić Im je rođena u Srijemskoj Mitrovici 1870. godine, a nakon završenih nižih razreda gimnazije u tom gradu, završava preparandiju u Zagrebu, te slušbuje kao učiteljica u Slavoniji i Srijemu.

Pisala je pjesme, crtice i novele. Najpoznatija je po književnim djelima za djecu, a objavljivala ih je u časopisima *Smilje* i *Bršljan*. Pripada prvom razdoblju hrvatske dječje književnosti. Svoju prvu pripovijest *Tri ružice* objavljuje 1892. u časopisu *Smilje*. Nje-

Crtice i novele objavljivala je u *Viencu* i *Prosvjeti*. U prozi stvara tri tipa priče: romantično-čudoredne priče, zapise o djeci i djetinjstvu te priče uživanja u svijet stvari, biljaka i životinja. Pripadala je nizu autorica ženskog slavonskog pisma s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća.

Djela: *Pripovijesti (Jednakom mjerom i Mjesto sjaja i bogatstva)*, Sušak, 1903.; *Sabrane pripovijetke i pjesme za mladež*, Zagreb, 1909. (knjiga je dostupna i u Digitalnoj zbirki Knjižnica grada Zagreba – www.digitalnezbirke.kgz.hr).

Također, bila je i urednica časopisa za mladež *Bršljan*. *Bršljan* je izlazio mjesečno tijekom 18 godišta, od 1873. do 1903. Urednik

zine pripovijesti za djecu i mladež odlikuju se vrlo jednostavnim stilom, a u njima je preko prepoznatljivog tematsko-stilskoga kompleksa iz prirode progovorila o osnovnim životnim vrijednostima. Marljivo stilizirani didaktizam uspjela je umontirati i u pripovijesti koje su nastale na temelju stvarnih događaja (npr. pripovijesti *Jozin duh*, 1900., *Deda Tuna*, 1905.).

Njezine pjesme i prozu obilježava izrazita osjećajnost u doživljaju djece, prirode i događaja iz života. Pjesme su joj prigodne, vezane uz blagdane, svečanosti i godišnja doba, navodi se u informacijama o književnici na internetskoj stranici Knjižnica grada Zagreba.

mu je bio **Ljudevit Tomšić**, svekar Marije Tomšić Im. Nakon njezove smrti, od 1902. urednica je bila ova književnica.

Uvrštena je u antologiju *Hrvatska riječ u Srijemu: antologija srijemskih pisaca iz 1995. godine* prireditelja **Dubravka Horvatića**.

Bila je među prvim članicama Društva hrvatskih književnika osnovanog daleke 1900. godine. Preminula je 30. studenoga 1950. u Zagrebu.

Priredio: D. B. P.

Srijemska biskupija

Novi i dopunjeni grb

Koncem studenoga izrađeni su novi grb Srijemske biskupije, točnije postojeći grb je dobio novi i bogatiji izgled, te je izrađen i grb biskupijskog pastoralnog centra Srijemske biskupije. Biskupijski pastoralni centar je u suradnji s Tiskovnim uredom ove biskupije izradio spomenute grbove, osmislio ih je vlč. **Ivica Zrno**, dok ih je grafički izradio **Luka Žurovski**.

Obogaćeni grb Srijemske biskupije

Grb Srijemske biskupije nalazi se u štitu koji je podijeljen okomito, na dva jednaka dijela. U lijevom dijelu je žuta boja, dok je u desnom bijela, što treba simbolizirati boju vatikanske zastave, kojom se želi označiti pripadnost latinskom obredu, te vjernost Svetoj Stolicu. Preko ova dva polja prostire se križ u prepoznatljivoj crvenoj boji. To znači da je štit po sredini razdijeljen crvenim križem na četiri dijela, koja kroz svoje dvije nijanse izražavaju križ mučeništva, kojim je drevni Srijem, a time i Srijemska biskupija obilježena.

U središnjem dijelu grba nalazi se »pečat« s likom sv. Dimitrija, đakona i mučenika, koji označava poveznicu s drevnim Gradom Syrmiumom, središtem Srijemske biskupije. Grafički lik koji se nalazi u pečatu predstavlja lik sv. Dimitrija izrađen prema oltarnom kipu koji se nalazi u katedralnoj crkvi sveti Dimitrije, đakon i mučenik u Srijemskoj Mitrovici.

Oko pečata se nalaze natpisi na latinskom jeziku: Civitas Sancti Demetrii, te Dioecesis Sirmiensis, što znači Grad svetog Dimitrija, te Biskupija srijemska, čime se želi istaknuti sjedište i ime biskupije.

Za istaknuti je da je Srijemska biskupija jedna od rijetkih biskupija koja u svom nazivu ima oznaku regije, ali ne i središta (npr. Mitrovačko-srijemska biskupija), što ima svoje utemeljenje u srednjovjekovnoj povijesti, te granicama srednjovjekovnoga Srijema.

Iza štita, iznad grba nalazi se križ koji je simbol žrtve Isusa Krista. Ovdje uočavamo zlatni trolisni križ u kojem prepoznajemo vidljivi znak pastoralne skrbi za povjeren narod Božji.

Postojeći grb je nastao na tragu prethodnog grba Srijemske biskupije, koji je u potpunosti ugrađen u novi grb, te obogaćen dodatnim elementima i simbolikom.

Grb biskupijskog pastoralnog centra

Osim grba biskupije, izrađen je i grb biskupijskog pastoralnog centra Srijemske biskupije, za koji, iako ured postoji već 10 godina, nije postojao grb.

U osnovi grb je vrlo sličan grbu same biskupije. Oko pečata s likom sv. Dimitrija nalazi se natpis Srijemska biskupija i Biskupijski pastoralni centar, čime se jasno očituje ime biskupije i naziv ureda koji ima veoma jasnu pastoralnu zadaću u Srijemskoj biskupiji.

Iza štita, u dva ugla iznad grba, nalazi se mitra između jednostavnog zlatnog biskupskog štapa, s lijeve strane i zlatnog pastoralu s desne. Oni označavaju pastoralnu djelatnost u narodu Božjem, u ime biskupa i biskupije, što je prvotna zadaća Biskupijskog pastoralnog centra.

H. R.

Proslavljena nebeska zaštitnica u Beočinu

Na blagdan sv. Barbare, djevice i mučenice, u istoimenoj župnoj crkvi u Beočinu, slavljen je svečana sveta misa koju je predvodio vlč. **Dragan Muharem** u zajedništvu sa župnikom domaćinom vlč. **Zdravkom Čabracem**, te braćom svećenicima Srijemske biskupije.

U prigodnoj homiliji vlč. Muharem je podsjetio na evanđelje u kojem se govori o blaženstvima.

»Znamo da tamo stoji blago siromasima, gladnima, žednima... Radije bismo bili oni koji su siti, koji su nasmijani, jer barem to današnje društvo smatra normalnim. Zato bih danas postavio pitanje što je to danas normalno? Vidjet ćemo koliko je to ponekad relativno. Do prije samo nekoliko mjeseci bilo je normalno da kad nekoga sretnes da ćeš se s njime rukovati, da ćeš ga zagrliti ako ti je draga osoba. A ako ti netko ne pruži ruku, gledao si ga kao čudaka, a danas ako ti pruži ruku gledaš ga kao čudaka«, rekao je među ostalim vlč. Muharem i na kraju dodao: »Svetu Barbaru ne treba moliti samo za potrebe, primjerice za zdravlje, posao, djecu, obitelj... Danas je zamolite da možete poput nje pronaći takvu snagu vjere koja će vam biti svjetionik u tamama i olujama života.«

H. R.

In memoriam

U žalosti, ali u nadi Uskrsnuća, javljamo tužnu vijest da je voljena supruga, mama, kćerka i sestra

Anica Ivković,
rođ. **Šarčević**
(1968. – 2020.)

preminula u Gospodinu 7. prosinca 2020. godine u 53. godini života. Tijelo mile pokojnice bit će sahranjeno u subotu, 12. prosinca, u obiteljskoj

grobnici iz kapele sv. Ane u Kerskom groblju u 12 sati. Neka joj je hvala! Ostat će nam vječno u sjećanju!

Počivala u miru Božjem!

Tvoji voljeni: suprug **Vinko**, kćerke: **Kristina** i **Martina**, sin **Filip**, otac **Ivan**, brat **Marjan** kao i ostala rodbina prijatelji, komšije i poznanici.

In memoriam

U Somboru je, u 63. godini, preminuo **Šima Beretić**, član Upravnog odbora HKUD-a *Vladimir Nazor*, dugogodišnji član Društva, koreograf i jedan od najboljih *Nazorovih* igrača.

Kao član Društva od najranije mladosti je bio aktivan u folklornoj sekciji, a kao

vrtni igrač i poznavalac osobito bunjevačkih igara svoje je znanje nesebično prenio mnogim naraštajima koje je podučavao. Tvorac je koreografija s kojima se *Nazor* uspješno predstavljao na mnogim smotrama i gostovanjima u zemlji i inozemstvu. Između ostalog i na *Vinkovačkim jesenima* i *Zagrebačkoj smotri folklor*.

Društvo mu se odužilo dodjelom povelje prigodom proslave 75. obljetnice HKUD-a *Vladimir Nazor*.

HKUD Vladimir Nazor Sombor

U susret blagdanima

- 13. prosinca – sv. Lucija, Jasna, Svjetlana (Materice)
- 14. prosinca – sv. Ivan od Križa
- 20. prosinca – Amon (Oci)
- 24. prosinca – Badnjak, Adam i Eva (post)
- 25. prosinca – Božić
- 26. prosinca – sv. Stjepan Prvomučnik
- 27. prosinca – sv. Obitelj, sv. Ivan apostol
- 28. prosinca – Nevina dječica, Mladen
- 29. prosinca – sv. Toma, David, Davor
- 30. prosinca – Trpimir
- 31. prosinca – Silvestar

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Susret s Kristom

I treća nedjelja došašća nas preko osobe Ivana Krstitelja uvodi u tajnu iščekivanja Gospodinovog dolaska, otkrivajući nam nove naglaske ovoga liturgijskoga vremena.

Misteriozna ličnost

Ivan je za svoje suvremenike bio čudna pojava. I mi mu se danas čudimo zbog njegove odvažnosti, snažnoga govora i načina života. Neobični ljudi uvijek privlače pozornost, bude radoznalost. Tako je bilo i s Ivanom. Kada se pojavio na Jordanu i uputio ljudima snažan i uvjerljiv poziv na obraćenje, mase su se pokrenule. Dolazili su slušati ga. Njegova riječ im je bila uvjerljiva i oni su je prihvaćali, te su primali od njega krštenje. Naravno, ovaj neobični čovjek i neobično veliki broj nasljedovatelja koji se oko njega okuplja izazvali su znatiželju i kod vlasti u Jeruzalemu, koja šalje izaslanstvo da provjeri tko je taj neobični čovjek. Radoznalost je bila tim veća, jer je Izrael toga vremena očekivao dolazak najavljivanoga Mesije. Javila se iskra sumnje nije li možda Ivan taj, kad ima moć oko sebe okupiti tolike ljude. No, Ivan nedvosmisleno odbija takvu mogućnost i sebe predstavlja kao Preteču onoga koji ima doći. Međutim, iako rješava zagonetku svoje ličnosti, on ostavlja drugu: »Među vama stoji koga vi ne poznate« (Iv 1,26).

U tom trenutku ova Ivanova izjava je točna, jer Isus još tada nije započeo svoje javno djelovanje. Nažalost, ona će ostati točna i kada Isus počne razotkrivati svoj identitet, jer mnogi neće biti spremni prihvatiti istinu koju Isus donosi.

Tajna Isusove osobe

Kada Isus počne razotkrivati tajnu svoje osobe, većini će to biti teško shvatiti i prihvatiti. Iako će ga mnogi osobno poznavati, susretati, čak slijediti, bit će im teško razumjeti i usvojiti ono što im Isus želi razotkriti: da je on obećani Mesija, Sin Božji. Zbunjenost će biti razumljiva, jer je narod stoljećima stvarao slike Mesije koji ima doći, a te su slike umnogome drugačije od Isusove pojave. Međutim, mnogi su u njemu osjetili »nešto« i to »nešto« ih je privlačilo da ga slijede, da ga slušaju, pa čak da se odreknu prijašnjeg načina života da bi išli za njim. Ipak, ostala im je zagonetka, nedokučiva tajna, koja se ne može do kraja riječima izreći, ali s kojom susret čovjek

ka tjera na promjenu, na zaokret koji je ponekad drastičan.

Takav zaokret desio se u životima njegovih učenika. Oni nisu mogli riječima definirati ono što im se dogodilo, ali osjetili su da je vrijeme za promjenu i da je slijediti Isusa vrijedno odbacivanja svega što je prije bilo. Isus nikada njima nije otkrio tajnu svoje osobe sročenu u jednu rečenicu, uobličenu tako da je svatko može razumjeti i prihvatiti. On im se otkriva svojim riječima i djelima, a oni, slijedeći ga, naslućuju tajnu njegova identiteta. Ipak, tajna ostaje tajna, koja je samo dotaknuta, naslućena, ali uvijek tajanstvena, koja iznova ostavlja prostor za neka nova razotkrivanja, a koja će opet biti djelomična.

Tragati za Kristom

Od apostolskih vremena prošla su mnoga stoljeća. Ono važno što o Isusu trebamo znati ostalo nam je zapisano u evanđeljima. Mnogi teolozi s različitih aspekata pokušali su nam objasniti tko je Isus i što bi nam on trebao značiti. Svakodnevno su nam dostupni tekstovi o tome kako se to Isus nasljeduje i koji su naši zadaci kao kršćana. Međutim, to su sve isprazne priče, ako ostane na razini čitanja i usvajanja znanja. Isus nije samo povijesna ličnost o kojoj možemo naučiti neke podatke, on je povrh svega Bog. Dakle, nadilazi povijest i sve naše mogućnosti da u riječi pretočimo ono tko je on.

Njega se ne može upoznati iz knjiga i sa slika. Jedino upoznavanje Krista može se dogoditi u osobnom susretu s njim. Možda se taj susret neće dogoditi onda kada mi poželimo, ali ga moramo stalno tražiti, dozivati ga u dubini svoje duše. Što ga duže budemo čekali i više za tim susretom čežnuli, Isus će nam se više razotkriti. A ono što čovjek doživi kada Krista susretne nadilazi ovaj ograničeni svijet u kojem živimo, te se teško može u riječi pretočiti. I kada čitamo svjedočanstva osoba koje su imale milost u svome životu susresti Krista, često ćemo naići na izjave da riječima ne mogu dočarati ono što su u srcu doživjele.

Crkva je mjesto na kojem bismo trebali susresti Krista. On nam dolazi na različite načine: kroz sakramente, liturgiju, Sveto pismo, ali i kroz bratsku povezanost i ozračje koje vlada u zajednici. Tragajmo za Kristom, osobito u došašću, ali trudimo se i mi biti oruđe u Kristovim rukama po kojem će drugi doći bliže k njemu.

U susret blagdanima

Na blagdan sv. Lucije

Vrijeme sijanja božićne pšenice razlikuje se gotovo od mjesta do mjesta. Dok se u pojedinim mjestima ona sije na blagdan Bezgrješnog začeca (a ima gdje i ranije), u Subotici i okolici se pšenica sije na blagdan sv. Lucije, 13. prosinca. Večer prije ili na sam blagdan se obično pšenica ostavi u vodi, kako bi brže isključila mladica, te kako bi bilo lijepo i bogato. Sutradan se ocijedi sva voda, a zrna žita se stave u pripremljene plitke zdjelice. Neki pšenicu stavljaju u rastresitu zemlju, drugi pak na natopljen komad vate, dok ima i onih koji ju samo stave u posudu i »prekriju« komadićem pamučne krpe. Ono što je jedino bitno jest da je pšenici potrebna vlaga i svjetlost, te tako valja naći pogodno mjesto. Ako je pšenica brzo izrasla, onda je do Božića treba skloniti na hladno i tamnije mjesto.

Jedan od starih običaja na sv. Luciju (Lucu), vezan za mlade, je bio da se toga dana na 12 komadića papira napišu ženska/muška imena, dok 13. papir ostaje prazan. Počevši od tog dana, svaki dan do Božića bi se jedan papirić, neotvoren, bacio u vatru. Ime koje je ostalo zapisano na posljednjem papiriću bilo bi ime budućeg muža/žene. Ako bi papir ostao prazan, to je označavalo da se momak/djevojka neće ženiti, odnosno udavati.

Ž. V.

Sveta Lucija

Ka' dojde trinajsti december baka se zaputi do ormanića. Tamo di stoju posvećanije stvari. Srebreni čirak, pepeljara što je dida dono iz Kumanova, ka' je narukovo. Porculancka zdila za supu, dva tanjura i dvi zdilice za dunc što je dobila na vinčanju devestoosamnjaste od kumova. Te dvi zdilice se asniru jedamt na godinu. Na Svetu Luciju. U nji baka metne lipe, sitne, crne zemlje da se malo u sobe na peći ugrije. Onda sa njom mi, sva unučad što se tu zadesi, idemo u ambar donet žita.

– Polako – veli baka – možda je Lucija štogod u žitu sačuvala.

Kad no! Istom najdemo divju kruščicu, pa se smijemo kako samo znamo najti! To su stariji išli prid kraj lita u »Slatinu«, brat i kupit divje kruščice. Turili su ji u žito da sazriju. Cile jeseni smo pomalo vadili i sladili se. 've su zadnje. Najde se tu i štogoda okrupno ko što je dinja, pa čak i ljubenica. Al, baka ne dade dinju i ljubenicu. To će, kaže, bit za Badnjak, a dotle možemo još malo štrpnit kalotina od suvi jabuka sa vinca. Onda latimo žita. Baka ga razridi priko zemlje u zdilice. Nek

Srednjoškolci online rješavaju kviz

U podne prva razina Mreže čitanja

Danas, 11. prosinca, u podne bit će održana prva razina kviza znanja i kreativnosti *Mreža čitanja* koji za učenike srednjih škola u Hrvatskoj, ali i Subotici, organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara. Kao i prethodnih godina, kviz u Subotici provodi Gradska knjižnica Subotica u suorganizaciji s NIU Hrvatska riječ, a u njemu sudjeluju učenici Gimnazije Svetozar Marković, Politehničke i Medicinske srednje škole.

Ovogodišnji kviz posvećen je temi *Knjiga, knjižara, knjižnica*, a na današnjem online testu znanja učenici će odgovarati na pitanja iz prve od ukupno tri odabrane knjige, a to je djelo **Nine George** *Mala pariška knjižara*. Istodob-

no bit će ocijenjeni i multimedijски uraci poslani na istu temu.

Iako nepovoljna epidemiološka situacija značajno otežava sâmo natjecanje, nadamo se da će subotički srednjoškolci ostvariti potrebni prag bodova i plasirati se na regionalnu razinu koja je planirana za ožujak naredne godine.

B. I.

raсте do Božića. Svaki dan će jedno od nas napuniti usta vodom i špricnit po njemu. Ko najsitnija kišica. Žito će rasti na našu radost. Čekaće do Badnjaka ovce da ga »popasu«.

Na Svetu Luciju nikako Zornicu ne smijemo propušćati. Lucija je Svitlost! Makar se jedan Očenaš treba izmoliti svetice da nam podari i očuva očni vid, a njezin su vid poparili krečom. Ona je žencki svetac, al' i muški notaj dan nevolju baš orat. U kalendaru stoji: Kvatre. Valja se i postit. Šta je jedan dan posta za cilo bogastvo očnoga vida?!

U Sonte nemož najt ime Lucija da ga svićom tražiš! Nije poznato zašto. Možda zbrog »Luce«...

»LUCA«

Uoči Lucije počmu nike ludorije po selu, na sokakevima i u kuća. Uncuti, dica! Na čošova se sigru i pivu:

»Sidi deda na kamare,
drži g.... u marame,
dojde Luca pa ga kljuca,
dojde popa pa ga klopa!«

Samo ako »Luca« najde di se to piva! Na godinu mu neće bit »Luca na pameti«.

Dicu se doma jako plašilo Lucom. Oni koji su bili velike prkoždžije su sa stravom čekali Lucin dan. Uredu se žene u bilo. Zube napravu od kompira. Na lice metnu manje sito, da se ne poznadu, a pod pazuvom drži prut. Stvori se taka nakarada časkom u sobe.

– Znaš li Očenaš ? – o'ma strogo pita.

Ka' dica vidu kako se nagradila zaboravu Očenaš, a Luca prut, pa udri. Ta je šibala priviše! Ostavi ona i malo dara. Kakoga ora, jel bombona. Ni se uvik dicama ni dar dopo. Jedna baka Kata se i danas sića da je Luca donela višanja isciditi iz dunca. I to u musave maramice. Zoto se nije tila molit. Onda je od Luce dobila 'no, zarad čega se i danas sića...

Vrimenom su matere utvrdile da se nika dica posli »Luce« oće noću upišat u krevet, pa su sve više odgovarale »Lucu« da ne dojde. Danas je više nema da tolātuje po kuća, fala Bogu!

Ruža Silađev

Dok je svita i vika za ljubav materinsku
kazivat ćemo dragu nam čestitku:

**Faljen Isus, gazdarice,
čestitamo Materice!**

**BOGATA BAŠTINA
TRAJNI ZAŁOG
NAŠE BUDUĆNOSTI**

Svjedočenje đачkih fotografija

Dragutin Kovač 1948. godine potpisao je popunjene obrasce o stanju, kapacitetu i površini škole na Paliću, gdje u nazivu škole piše »Uprava osnovne škole broj 13, odjeljak broj 1«, što su u to vrijeme bila službena imena za školske objekte, a ljudi u okruženju su ih uobičajeno zvali nekim starim nazivima. Jer, iste godine, slični popisi o stanju škola pravljani su širom subotičkog atara, i uz službene nazive olovkom su bila upisana i ona neslužbena imena, tada ili, možda, kasnije nekom prigodom. Neslužbena imena škola među ljudima ostajala su upamćena najčešće po prezimenu vlasnika zemlje na kojoj je škola građena nekoliko desetljeća prije.

Uz naziv paličke škole u dokumentu je olovkom bilo dodano – »Kod Štranda«. Imenom »Štrand« nazvano je kupalište na istočnoj obali jezera, kada je izgrađeno i uređeno 1921. godine, a kasnije je dobilo naziv »Muški štrand«. Međutim, kod Kupališta nema školskog objekta kojem bi odgovaralo ime »Kod Štranda«, niti se nalazi u starim kartama.

Stara škola kojoj, ipak, pripada takav naziv je locirana uz pomoć dr. **Marka Sentea**, koji ju je pohađao od 1960. godine, kada se zvala *Nikola Tesla*. U prilogu su đачke fotografije iz tog vremena, na kojima se vide dijelovi zgrade i dvorišta. Ova zgrada postoji i danas uz put ka Šupljaku, ali već dugo se ne koristi u obrazovne svrhe, nakon što je izgrađen centralni školski objekt na Paliću. Tlocrt priložen uz opis škole iz 1948. godine odgovara toj zgradi.

Iako je stara škola bila udaljena od kupališta, naziv koji je imala neslužbeno, »Kod Štranda« ima objašnjenje u nekadašnjoj organizaciji cijelog tog prostora u blizini Paličkog i Krvavog jezera. Uz put ka Šupljaku tada su se nalazila još dva javna objekta namijenjena stanovništvu, a ne turistima: zdravstvena i žandarmerijska (policajska) stanica. Ovaj dio Palića je u međuvremenu promijenio izgled.

Rajkovići iz Omoljice

Rajkovići se u Omoljici spominju kao ugledna familija koja je nekoć imala svoj vojvodski grb i barjak. U Banat su došli odnekud iz Hrvatske ili Dalmacije. Bila je to znamenita šokačka obitelj kojoj je bio povjeravan ključ glavnog omoljičkog graničarskog skladišta za hranu. Tako je o njima pisao poznati srpski etnolog **Jovan Erdeljanović** početkom dvadesetih godina XX. stoljeća.

Na fotografiji priloženoj uz ovaj napis u sredini se nalazi **Ana Rajković**, rođ. **Ivanković** (1887. – 1925.), kraj nje je slijeva sin **Mauric Rajković** (1907. – 1944.) i s desne strane kći **Eva Rajković**, udana **Blaženić** (1913. – 1983.). Majčinu je tužnu sudbinu

su omoljički Hrvati bili bračno i rodbinski povezani. Potekla je iz grane familije **Ivanković** čiji je nadimak ili špicname bilo **Čošić**.

Slika datira iz poratnoga perioda kada je već bilo izvjesno da je Petar svoj mladi život ostavio na bojištu, a Ana prerano postala udovica. Njom je ovjekovječen teški trenutak u kom se našla majka s dvoje siročadi, a pored toga prikazani su raskoš i autentičnost narodne nošnje banatskih Hrvata. U svojoj 38. godini, shrvana od žalosti, Ana je napustila ovaj svijet i iza sebe ostavila dvoje maloljetne djece. Brigu o njima vodile su njezine sestre iz Starčeva, **Magdalena** i **Kata Čošić**, obje nesretnih obiteljskih sudbina. Anin i Petrov sin **Mauric** umro je 1944. godine u Ivanovu gdje je živio

sa ženom i kćeri. Njegova rođena sestra **Eva** udala se u Starčevu za **Josu Blaženića** (1911. – 1994.) s kojim je imala kći i brojne potomke koji i danas čuvaju uspomenu na nju i njezin tegobni životni put.

O Hrvatima u Omoljici dosta se može doznati iz putopisa **Toše Iskruljeva** objavljenih u subotičkom listu *Jugoslovenski dnevnik* tridesetih godina prošloga stoljeća. Prema podacima koje je on tada prikupio, Hrvati su u ovo mjesto naseljavani počevši od kraja 18. vijeka. Tada su došle obitelji **Azapović**, **Rajković**, **Janković**, **Jelić** i **Grgić**. Pored njih mogu se spomenuti i **Baraševići**, koji potječu od albanskog katoličkog plemena **Klimenti**. Godine 1850. tamo je živjelo 120 Hrvata. Svi su vremenom prešli u Starčevu, jer su se ženili hrvatskim djevojkama iz tog obližnjeg sela. Oni koji su ostali u Omoljici stupali su u obiteljske veze s Njemcima i tako se postupno germanizirali.

Iskruljev je tridesetih godina zabilježio tek nekoliko hrvatskih familija u naselju. Bili su to **Ivan Jelić**, općinski poslužitelj koji je živio sa suprugom, **Aleksa Jelić**, kolar s pet ukućana, **Vica Jelić**, stolar s tri člana obitelji, njegov prezimenjak **Joca Jelić** s istim brojem članova domaćinstva, **Joca Jelić** stariji, po zanimanju strojar s još dvije duše u kući. Osim njih je u Omoljici živio **Đuro Grgić**, vlasnik 12 jutara zemlje i hranitelj četvero usta, **Stipan Vlašić** s četiri jutra i četiri izdržavanih glava, te udovica **Rajković** o kojoj je bilo riječi na početku ovog teksta. Mračne slutnje koje iznosi Iskruljev u svom feljtonu o omoljičkim Hrvatima odavno su se obistinile. Tada se vidjelo da su oni

vremenom u tom mjestu ne samo brojno opali nego i financijski posrnuli. Po statistici iz 1910. godine bilo ih je u Omoljici tek 41. Njima je danas utrt svaki živi spomenik i samo iz pisanih izvora zna se da je tu bilo i Hrvata.

Dalibor Mergel

obilježio Prvi svjetski rat u kojemu je kao vojnik Austro-Ugarske sudjelovao njezin suprug **Petar Rajković**, rođen u Omoljici 1877. godine. On se poput mnogih svojih ratnih drugova nije vratio s fronte, ostavivši tako svoju obitelj bez domaćina i oca. Ana je bila rodnom iz Starčeva, susjednoga mjesta s kojim

Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Recitiranje na daljinu

Protekli vikend bio je u znaku poezije. Pokrajinska smotra recitatora, XIX. po redu, okupila je djecu iz Vojvodine, koja su učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku ili koji izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Zbog nepovoljne epidemiološke situacije recitatori koji su govorili na hrvatskom jeziku, kao i na dijalektima (bunjevačkoj i šokačkoj ikavici) »susreli su se« virtualno 5. prosinca putem ZOOM platforme. Bio je to još jedan dokaz da za lijepu riječ ne postoje prepreke.

Smotra dostupna široj javnosti

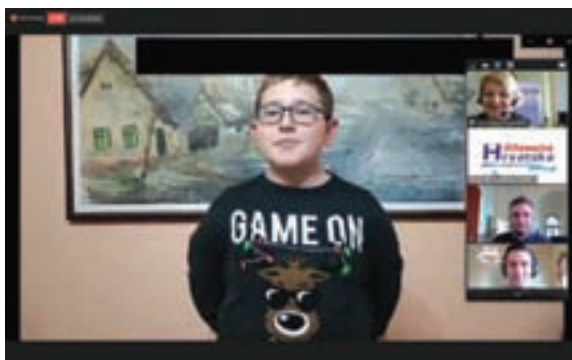
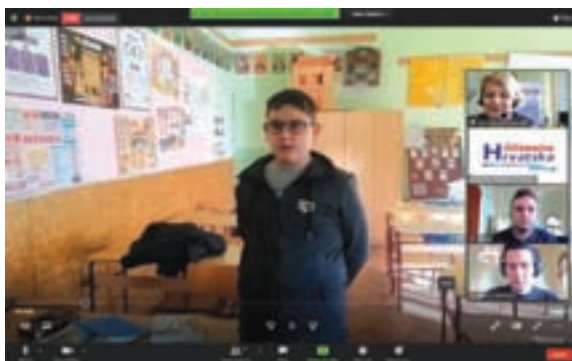
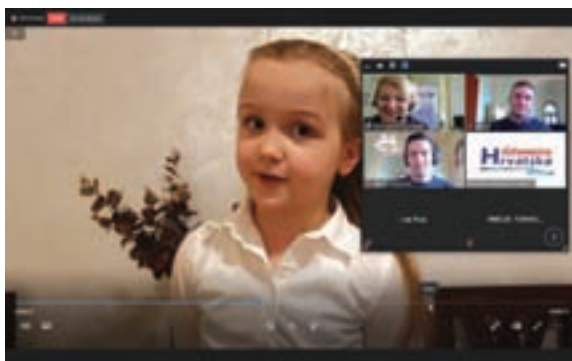
Organizator smotre - Hrvatska čitaonica iz Subotice, ne samo da nije htjela prekinuti kontinuitet u održavanju Smotre nego je na ovakav način i široj publici otvorila vrata. Smotra je izravno prenošena putem Facebook profila Hrvatske čitaonice, a nakon toga je objavljena i na njihovom YouTube kanalu, te je svi zainteresirani mogu pogledati odgođeno.

Iako je ovakav način održavanja za organizatore pa i sudionike bio nov i nepoznat, predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković** kaže:

»Svima nam je ovo bilo novo iskustvo, ali sada na kraju mogu reći da sam zadovoljna što smo uspjeli smotru i u ovim uvjetima održati.«

Na ovogodišnjoj smotri sudjelovalo je oko šezdeset recitatora, i to iz Monoštora, Sonte, Berega, Vajske, Plavne, Srijemske Mitrovice, Tavan-kuta, Đurđina, Male Bosne, Žednika i Subotice.

»U odnosu na prijašnje godine, odziv sudionika je za nijansu slabiji, a vjerojatno je jedan od razloga i to što je ovoga puta trebalo snimiti recitatora i poslati video uradak. Dobra volja je postojala, i ako pogledamo da je prijašnjih godina sudjelovalo oko 80 djece, mislim da u ovakvim uvjetima itekako trebamo biti zadovoljni. Svi znamo da je stariji uzrast djece u online

nastavi i da je bilo teško pripremati se, ali je hvale vrijedno da nisu odustali. Dapače, bilo je slučajeva da su se djeca sama javljala da žele sudjelovati«, kaže Ivanković.

Knjiga na dar

Za sudjelovanje na smotri svaki recitator je nagrađen knjigom na hrvatskom jeziku, koja će svima biti poslana, a tko su oni najbolji ocjenjivalo je stručno povjerenstvo koje su činili predsjednik povjerenstva, glumac Narodnog kazališta u Subotici **Milan Vejnović**, **Filip Čeliković** i Bernadica Ivanković iz Subotice.

»Vidljivo je da fali još rada s mentorima, no, moramo biti svjesni činjenice da je ovo bio dodatni napor i djeci i mentorima, te da nisu svi imali jednake uvjete za snimanje i rad. Kvaliteta je nešto niža nego prethodnih godina, ali činjenica da su se ljudi odazvali i u ovim uvjetima je puno značajnija«, kaže Bernadica Ivanković i pojašnjava kako se za sljedeću godinu planira organizirati seminar za mentore na kom će biti riječi o tome kako treba raditi i pripremati djecu za recitiranje.

Iako je godinama unazad nagrada za najbolje recitatore bila put u Osijek ili neko mjesto u Hrvatskoj, to je ove godine moralo izostati. Iz Hrvatske čitaonice poručuju kako se nadaju da će već sljedeće godine moći nadoknaditi propušteni put.

Popis svih nagrađenih recitatora možete pogledati na Facebooku Hrvatske čitaonice i na stranicama podlistka za djecu *Hrcko*, a ako se želite priključiti ovoj sjajnoj ekipi, već sada možete početi promišljati što biste mogli recitirati dogodne.

Održavanje smotre pomogli su: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Grad Subotica i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

Natjecanje *Pričosvijetom*

Karte, mašta, priča...

Učenci sva četiri odjela OŠ *Ivan Milutinović* iz Male Bosne koji nastavu pohađaju na hrvatskome jeziku održali su natjecateljsku govornu vježbu i pokazali kako umiju maštati i pričati.

Ideju su dobili gledajući filmsku priču koja je nedavno stigla iz Gradske knjižnice Subotica (odnosno iz video snimke knjiž-

ničara iz Belog Manastira poslane u okviru projekta »Knjižničari u razmjeni«. Poučeni primjerom iz Belog Manastira poslužili su se *Pričosvijetom*, kartama sa slikama za pričanje i maštanje te organizirali interesantno natjecanje. Svaki učenik izvukao je po tri karte i temeljem njih sastavio vlastitu priču. Potom je tajnim glasanjem za najboljeg i najmaštovitijeg pripovjedača odabran **Luka Ivković** iz 4. e razreda.

Učenicima se veoma sviđelo natjecanje, tako da će narednih tjedana nastaviti družiti se s *Pričosvijetom*. Budući da su otkrili kako svatko od nas ima ključ za otključavanje svijeta mašte, natjecanje će nastaviti tako što će priče pričati, zapisivati i ilustrirati.

Pokušajte i vi! Pronađite neke sličice, izmiješajte ih, izvucite nekoliko i uronite u najljepši svijet mašte.

B. I.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Matija Šokac**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta – 6. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: nogomet

VOLIM: nogomet

NE VOLIM: košarku

U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice

NAJ PREDMET: tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.	Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.
Prodaje se građevinska parcela površine 844 m ² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.	Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.
U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.	Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m ² . Tel.: 064 18-39-591.
Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m ² . Dragan 063-509-902.	Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.
Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.	Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.
Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.	Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne punjene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570
Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran-goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.	Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.
Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.	Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.
Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.	Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.
	Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m ² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.
	Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispisak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta na k. p. br. 1109, 1110, 1111, 1112 i 1127 K. O. Stari grad na uglu ulica Arsenija Čarnojevića i Sterijine u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručitelj projekta – »City Invest gradnja« d.o.o.)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 28. prosinca 2020. godine na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 28. prosinca 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 15. 12. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD
MIX PAKETI

*Astra
Telekom*

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

KRISTIJAN SEKULIĆ 34	ONAJ KOJI JE DODATNO KVALIFICI- RAN (SRP.)		MOGUĆNOST ZAMJENE VALUTE U INOZEMSTVU	AUTONOM. POKRAJINA	MLADUNČE SRPNE	SRPSKI ATENTATOR I UBOJICA, MILORAD	POUND	RJEČNI SPRUD, OTOK	AUTO OZNAKA ZA RUEKU	3. SAMOGLAS.
22.SLOVO		LINCI KALUPA								
VRSTA MATERIJALA ZA POSUDE		SPOMEN. SJEĆANJE								
							DARKO RYČ			PLEME SJEV. AMERIČKIH INDIJANACA U NORTH DAKOTI, USA
AUSTRIJA				NAŠE ŽENSKO IME					1. SLOVO	
DUGO VREMENSKO RAZDOBLJE									ROD VOJSKE	
KARLOVAR- SKE MINERALNI VOOY				VRSTA PTICE TALIJANSKI NOGOMETAŠ FRANCESCO				MAGISTAR (SKRL.) SAPUN (ENG.)		
BRAND KOZMETIČ- KIH PROIZVOĐA					2. VOKAL CARBON MONOXIDE		SOUTHERN OSCILLATION INDEX			
RASA ŽIVINE							MITSKO ZLO STVORENJE SPECIALIST ZA MINE			
TALIJANSKI MODNI BRAND						NEDOSTATAK LOŠA OSOBI- NA, FELER				
PARKING						MAPE				
					VAJAR HOTEL U WOLKENSTE- INU, TIROL					
VRSTA KAMENA								ST. EGIP BOG AMON		
BIV. GLUMAC, SOVAĐOVIĆ								JAKI ŽIDOV UTVRDE		
PRODAVA- ONICA ELEK- TRONIKE U BEOGRADU				PROREZI, PROCIJEPI OBLIK KO- MUNIKACIJE						15. SLOVO
AMERIČKI KOŠARKAŠ SEAN REDELL										
VEZNE ŠIPKE U MOTORU							DARUVAR VRSTA IZOLACION KARTONA			ČULO VIDA
VALUE ADDED OILFIELD SERVICES					OLGA VUJA- DINOVIĆ	OZNAKA ZA TICINO LOS ANGELES			KOSK STIPE NOBILO	
1. SAMOGL.		GRAD U RUSIJ SIMBOL ANARHISTA								
NAPUNJENO TOVAROM, TERETOM										

RJEŠENJE
VODORAVNO: P. KALIPARIL ARKOPAL, DL EOL, NEDAJA, KAV, EMU, MR. VEET, E. SOL, AMROCK, ORK, LOTTO, MAYA, PRIT, KIPAR, FAGUAT, RA, IOL, UREZI, KILPATRICK, QUINCE, DA, VAOS, TL, O, A, SMOLENSK, NATOVAPRHO
OKOMITO: A. P. PREKVAKIPKOVAN, KOMEKORACIJA, A. KONVERTIBILNOST, AP, TOTIL, PISMO, LANE, CO, JIAC, OV, ULEBEX, KARTE, LA, P, DU, NNER, TER, ADA, SOAP, ZONE, RI, MORIARICA, SKL I, ARKARA, K, OKO

Rukomet
Prva liga Sjever

Odgođa prvenstva do veljače

Nakon izjašnjavanja klubova, nadležna tijela Prve rukometne lige Srbije – Sjever donijela su odluku o obustavi natjecanja zbog aktualne epidemiološke situacije. Ukoliko uvjeti budu dopustili, prvenstvo bi se nastavilo 13. ili 14. veljače 2021. godine. Natjecanje bi se nastavilo utakmicama 8. kola jesenskog dijela prvenstva. Klubovima je ostavljena mogućnost da tijekom navedene pauze odigraju zaostale utakmice iz prethodnog razdoblja.

Somborke na EP

Najbolji izdanci somborske rukometne škole, **Katarina Krpež-Šlezak** i **Kristina Liščević** nastupat će za reprezentaciju Srbije na predstojećem prvenstvu Starog kontinenta. Očekivano, našle su se na popisu izbornika **Obradovića** za završnicu EP u Danskoj. Članica ruskog *Rostova*, iskusna Krpež-Šlezak, kapetanica je i najbolji strijelac u aktualnom sastavu selekcije Srbije, a bila je i najefikasnija igračica prethodne euro smotre u Francuskoj. »Pripremile smo se dobro, jedino nam nedostaju ovosezonske utakmice. No, taj problem prisutan je kod svih reprezentacija, pa je nemoguće išta prognozirati. Možemo se nositi sa svim rivalima, uz uvjet da sve igračice budu zdrave i spremne pokazati nespornu kvalitetu«, navela je Krpež-Šlezak na službenom sajtu RSS. Članica rumunjskog prvotligaša *Ramnica Vlcea* Kristina Liščević u prethodnom je razdoblju privukla pozornost javnosti, ne samo rukometne. Tijekom kraćeg predaha od profesionalnih obveza objavila je svoj glazbeni prvijenac, singl *Pobijedit ću* (I'm gonna win). U skupini je iskusnih igračica koje će nositi igru Srbije, a na sajtu RSS izjavila je da je primarni cilj osvojiti što više bodova u skupini i osigurati plasman u drugu fazu natjecanja.

Atletika

Uspješna natjecateljska sezona Apatinaca

Kako su neke od atletskih manifestacija otkazane ili odgođene zbog aktualne epidemiološke situacije, članice i članovi AK *Apatin* su na zasluženom zimskom odmoru. Predsjednik kluba, proslavljeni dugoprugaš i maratonac **Goran Čegar**, skupa sa stručnim suradnicima i trenerima sumirao je rezultate apatinskih natjecatelja u završnici atletske sezone. Nesporno, trenutačna perjanica AK *Apatin*, bivši Sončanin **Đuro Borbelj**, kraj sezone je obilježio s dvije pobjede. Trijumfirao je na Trejl utrci *Povlen 2020* i u Beogradu na Krosu *Partizana*. Tim pobjedama bitno je pridonio plasmanu svojega kluba na četvrto mjesto na službenim prvenstvima Srbije u utrkama van stadiona. »Na 44. Krosu *Partizana*, ujedno bodovan i za Kros ligu Memorijal *Franjo Mihalić*, Borbelj je uvjerljivo trijumfirao u utrci na 4.000 metara. Ovom, trećom pobjedom u nizu, Borbelj je sveukupni pobjednik prestižne Kros lige, s osvojenih 18 bodova, ispred predstavnika OAK *Beograd Aleksandra Stojanovića* s 11 bodova i predstavnika *Hajduk maraton tima* iz Kule **Miloša Dajevića** s 10 bodova. Borbelj je trijumfirao i u glavnoj utrci na 17 km, u kojoj je dobar na-

stup imao i **Predrag Vejin**. U utrci na 10 km, u ženskoj kategoriji, 3. mjesto osvojila je **Ana Lukić**, a dobre nastupe imale su i **Aleksandra Burkanović**, **Marijana Mijatović** i **Branka Veličković**. U muškoj konkurenciji, u utrci na 10 km, na odlično 6. mjesto plasirao se **Aleksandar Stajić**, na 8. **Miroslav Pešić**, a dobre nastupe imali su i **Nemanja Đurić** i **Živa Vijoglavina**, rekao nam je u kratkom razgovoru Čegar. AK *Apatin* je u ovoj sezoni osvojio ukupno 6 medalja na pojedinačnim prvenstvima Srbije: 5 seniori (dvije zlatne **Dušan Momić** i **Aleksandra Todorović** na Prvenstvu Srbije u ultramaratonu 6 sati trčanja, dvije srebrne – **Đuro Borbelj** na Prvenstvu Srbije u planinskom trčanju i **Aleksandra Todorović** na 50 km, te jedna brončana – **Đuro Borbelj** na Prvenstvu Srbije u krosu) i 1 stariji pioniri (srebrno odličje osvojio je **Konstantin Šimić** na Prvenstvu Srbije u planinskom trčanju). Na temelju tablice uspješnosti u natjecateljskoj 2020. godini AK *Apatin* osvojio je 4. mjesto u konkurenciji više od 50 klubova. Na prvom mjestu je AK *Novi Pazar*, drugi AK *Čačak*, trećeplasirani je AK *Mladost* iz Užica. AK *Apatin* nastavlja i s projektom održavanja besplatne škole atletike za svu zainteresiranu školsku djecu s područja Općine Apatin. Školom rukovodi diplomirani master sporta i tjelesnog odgoja **Bojan Tomašević**.

Bench press

Somborcima šest državnih naslova

BEOGRAD – Na Državnom prvenstvu u bench pressu, održanom proteklog vikenda u Beogradu, sudjelovalo je više od 80 natjecatelja. Powerlifting klub *Sjever* iz Sombora na ovom prestižnom nadmetanju bio je zastupljen s osmero natjecatelja. Somborci su zabilježili vrhunske rezultate. Osvojili su čak 6 zlatnih odličja, jedno srebrno i jedno 4. mjesto. Zlato su, u konkurenciji najboljih domaćih natjecatelja, osvojile **Milanka Cicmil** i **Dragana Kulaš**, kojoj je dodijeljen i pokal za najjaču natjecateljicu prvenstva. Dominantni su bili i članovi muškog dijela ekipe. Titulu najjačeg u Srbiji u svojim kategorijama ponijeli su **Jovan Glušac**, **Darko Glušac**, **Milan Grahovac** i **Dragomir Dimić**. Viceprvak Srbije postao je **Aleksa Dojić**, a 4. mjesto u konkurenciji 14 natjecatelja osvojio je **Nikola Vuković**. »Naš klub je posljednjim rezultatima na najljepši način završio ovogodišnju, vrlo uspješnu sezonu. Brzo ćemo započeti i s pripremama za narednu, nadamo se još uspješniju«, kratko je poručio prvi čovjek kluba Darko Glušac.

Boks

Turnir Zlatna rukavica

SOMBOR – Vikend prije privremenog zatvaranja sportskih hala na području Sombora, u Gradskoj dvorani *Mostonga* održana je 63. *Zlatna rukavica*. Najbolji natjecatelj ove prestižne, trodnevne bokske revije bio je reprezentativac Srbije **Vahid Abasov**. U finalu velter kategorije svladao je potvrđenog sudionika predstojećih Olimpijskih igara, člana selekcije Alžira **Čemsedina Kramova**. Abasov je natjecanje započeo pobjedom protiv predstavnika BK *Sombor* **Uroša Drače**. Domaći natjecatelji su u finalnom danu imali polovičan učinak. Kubanac **Joanhel Moja** je u jednom od najzanimljivijih susreta dana, bodovanjem 3:2, dobio **Jurija Šestaka** iz Ukrajine, u kategoriji do 63 kilograma.

Saša Milovac nije nastupio u finalu lako teške kategorije protiv **Vladimira Mirančikova**. Pobjednici po kategorijama bili su: 57 kg – **Trofimenko** (UA), 63 kg – **Moja** (CUB), 69 kg – **Abasov** (SRB), 75 kg – **Jounes** (ALG), 81 kg – **Mirančikov** (SRB), +91 kg – **Čuo-aib** (ALG).

Ivan Andrašić

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonska razrada lokacije na katastarskoj parceli broj 10272 K. O. Donji grad

(naručitelj projekta – Antonijević Dragan i Vlahović Veselin)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 28. prosinca 2020. godine na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 28. prosinca 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

POGLED S TRIBINA
Euro kod

Peto kolo Europske lige donijelo je perfektan učinak oba hrvatska predstavnika. *Dinamo* je gostujućom pobjedom (2:0) protiv *Feyenorda* osigurao prvo mjesto u skupini i status nositelja u izvlačenju proljetnog rivala u izlučnom dijelu nastavka natjecanja. Riječani su na krilima odličnih euro igara konačno osvojili prvi bod, i to još protiv *Real Sociedad* (2:2), trenutačno vodeće momčadi Primere. »Euro kod« odrazio se, unatoč očevidnom umoru, i na susrete 14. kola 1. HNL. *Rijeka* je gotovo izravno iz Baskije stigla u srce Dalmacije i po velikom pljusku potopila *Hajduka* (2:1) na njegovom Poljudu. Na drugoj strani Hrvatske *modri* su u Koprivnici razbili uvijek neugodni *Slaven* (5:1) i približili se *Osijeku* na bod. Uz opasku kako imaju i dva susreta manje, a *Rijeka* čak četiri neodigrana susreta. Kada »Europljani« budu kompletirali sve zaostale domaće prvoligaške obveze, tablica bi mogla izgledati posve drugačije od trenutačne. Činjenica stoji,

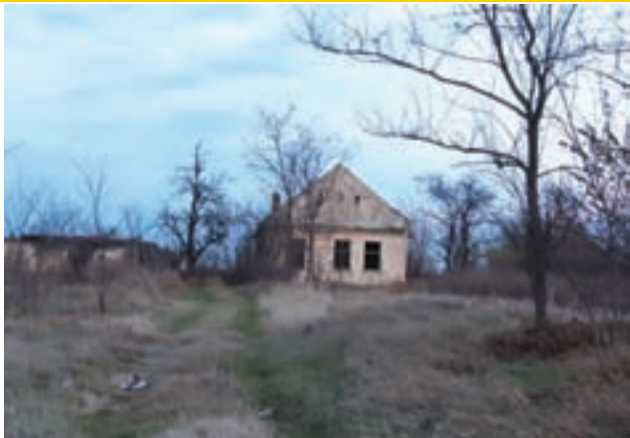
igranje u Europi donosi višu kvalitetu, nogometni napredak i samim time znatno kvalitetnije susrete u 1. HNL. U prilog ovoj tezi moramo istaknuti još jednu osobu koja, nesporno, posjeduje ovaj »euro kod«. **Nenad Bjelica**, strateg momčadi *Osijeka* i trenutačnog lidera prvenstvene tablice. Igrajući u Europi, potom i trenirajući njihove momčadi povratkom u Hrvatsku je prvo *Dinamo* donio ispunjenje pedesetgodišnjeg sna i euro proljeća. A sada, vodeći klub iz svoga rodnoga grada nanizao je impozantnu seriju od čak 11 susreta bez poraza (9 pobjeda i 2 remija – *Hajduk* i *Rijeka*) i jedini je, uz moguće i *Rijeku*, konkurent *Dinamu* u borbi za naslov.

Iduće, 2021. godine, ako bude sve u redu s pandemijom korone, očekuje nas odgođeno Europsko prvenstvo u nogometu i prvi pravi ispit Hrvatske na velikoj sceni. Uzmimo kako je Liga nacija, uz tešku skupinu s Francuskom i Portugalom, ipak bila probni balon novih *vatrenih*, ali EP je istina ove generacije na čelu s izbornikom **Dalićem**. Uz provjerene legionare koji nastupaju za najbolje momčadi Staroga kontinenta (*Real*, *Inter*, *Chelsea*) i momci iz *Dinama* (**Livaković**, **Petković**, **Oršić**, **Majer**) sada imaju taj »euro kod« i posve ravnopravno konkuriraju za idealnu jedanaesticu. Samo im treba dati priliku...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Između Šantića i Lemeša

Iz Ivković šora

Pod križ kanda

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, mi se opet skupili pa povirivamo ispod mojeg ambetuša kroz zamrznutu pendžer napolje doli prema Ivković šoru. Pada već lagano mračak, ne mož čovik ni glavu promolit od ladnoće; dunio gornjak, niki suv a ladan ko da je kogod otvorio kaki zamrzivač. Periša se pravi rabar, pa se smije i veli nam da nam to od matorosti: »Kako se kadgod niste bunili kad smo prtili snig priko kolina šorom da bi očli na kartaniju čak u Frljazu?«. Ima, doduše, i pravo. Kadgod nismo drćali, bili orni na svaki poso a i borme na svaku uncutariju. Doduše, i sad znamo pokadgod opraviti komendiju kugod niki dan moj rođo Joso kad je očo u selo rad kruva pa ušo u dućan a nije metio masku. Kad je ugle-do svit, to jest dućandžince i ono dvoje što vašare, jel samo dvoje smidu bit u dućanu pa vašariti da imadu masku, a on ni pet ni šest veli: »Jevo, gospoje, kad dođem na red i ja ću metiti žvale«. One u smij naglas, pa mu vele: »Bać Joso, niste valjdar konj?«. A on njim odgasio: »E, pa ni sam više ne znam šta sam«. Baš da je tako, čeljadi moja, već običan svit ne zna koga slušati a kome virovat. Valjdar će i ovim doć kraj. Al kandar se kogod od ovog stanja dobro i omaščiva, borme, sve je u dućano poskoćilo. Jeto, na priliku, ja ne idem veliko u dućan a kad se sitim da sam lani u ovo doba isto to pazario za polak manje novaca počimam, borme, sumnjat u ovu falu i dobrotu što je svaki dan gledim na televiziji. Sva srića što mi dica uvela onu televiziju priko onog tanjira, pa možem gledati šta oču a ne moram ove naše štabove. Nji moram samo plaćati. Ova moja bisna ko ris. Veli da idu sveci, a sve se skupljanje svita svelo na malo čeljadi. Kako ćemo mi so tim? Triba ić na ponoćnicu, a moće kandar samo odabrani, neće bit mista za običan svit. »E, kako bude«, velim ja njozi, »mi ćemo lipo otići kod našeg svetog Ivana Nepomuka, izmoliti, a na ponoćnicu ćemo pod naš križ u selu, a nek me otaleg kogod proba odvijati«. Dosta mi već ove komendije, srdim se. A i ko se nebi srdio? Niki dan mi divani čovik da ima zdravo bolesnu ženu. Najavio se u bolnicu kod doktora. a tamo mu nika namaškarana svima farbama i po očima i svudank, a ima nokte mož s njima zagrćati krumpir, kazla da ne primaju. Samo hitne slučajove i te kovid, šta li, bolesnike. Čeljadi, ondak ovi drugi bolesni na svakake bole triba da se pomole samo šta li.... Nisam pametan, duboko sam se zamislio, al me moj rođo Joso nasmije čim je ušo. Ja i Periša se izdrečili u čudu. Periša će: »Jel ja to dobro vidim jal ti Joso imaš masku natakarenu i odastrag na timenu?«. Joso će natrag: »Dobro vidiš, neg šta. Ta metio sam je i na time, moždar će mi vratiti uši na misto, sve su mi se oklembesile od ovi masaka a ne mož brez nji. Još mi samo to fali da platim kaku kaznetinu. Ta, platio sam već porez i odvodnjavanje fajin, šta bi još očin!«. Jeto, čeljadi moja, mi ćemo nastaviti s divanom pa ću vam drugput ja napisati šta smo pametno izdivanili, a dotleg zbogom i bite mi dobri zdravi, veseli lipi i poštene ku što i sam jesam.

Bač Ivin štodir**Godine idu sve drugo stoji**

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva sidi na otomanu u kuhinje, zaštodiran i nevesel. Fruštukovali, pa njegova samo posprimala i ošla ko mlađe. Zvala je da dojde jedno sat vrmena pričuvati malo, veli mora nikud otiti ništa posvršavati. Bač Iva otrnijo i radijoni, odjutros mu sve smeta. A rođendan mu. I to ne makarkoji, šezdespeti. Misli se, voljijo bi da kogod naide čestitat mu, danas ne bi marijo nazdravit polučkom dudovače. Eto, da kum Tuna ni ošo u varoš, došo bi još pri fruštuka. Vako ga nema, ne siti se ni tuč depešu, ni zvati priko telefona. A i šta bi mu vridilo, fraklić ne mož izdunit ni priko poštaša, ni priko telefona. Ni najbliži rodovi nisu ko prija, niko se to više ne pazi i obilazi. A ima ji, bač Ivin dada bijo iz deset dice, pa bi se samo njeve dice i njevi našlo za jedne dobre svatove. Al trako mož samo sapiti, više se skoro nikako ni ne obilazu. Koliko ji samo projde njegovim sokakom, pa se niko ni o šale ne bi uvatijo za vraca. Pozatvarali se svako u svoja četiri zida i prilipili jal za sokočala, jal za telefone, a skoro svi danu na televizije gledu šta ima novoga u nikake zadruga. Dica o pobratuća i posestrica skoro sva poodlazila, niko u veće varoši, niko u svit. A o pobratuća i posestrica već ji se polak se priselilo ko anđela. Ako se malo bolje proštodira, najviše rodova u posljednji petnaestdva godina vidijo na saranama. Istina, bač Iva priko sokočala već stigla kamara čestitki. Jako se obradovo ka ji vidijo, al ga brzo ope uvatila nikaka tuga. Otrnijo i sokočalo, ko da mu srce ni ništa iskalo. Sijo zastal i latijo novine. Gleda u nji, priokreće listove, al da mu pitaš šta ima novoga, ne bi zno reć. Drugo njemu na pameti. Eto, misli se, za koji dan će i u penziju, al je se ni malo ne raduje. Čuje od koikaki što ve godine ošli u penziju da država baš i ni izdašna. Ima dosta čeljadi što radilo i plaćalo četrdes godina, a uvelo jim se i po petnaestdva manje. Tako jim se isapila i dala penzija zaneznamkakopriživiti. Vidi bač Iva i da puno ni što ošli u penziju nemu dosta ni za pojist o prvoga do prvoga, a skoro svako u ti godina triba manju jal veću kamaru likova. O države se dobije samo di koji i to ni što uvijek bili podništ, a većina i to ni najskuplji, moru se kupovat. I onda nema druge, čeljad se latila koikaki ladnjača, branja paprike, čupanja korova iz soje i još koišta što mož najt, sve za ne baš bogznakake nadnice. Al šta će, velu ka skajaru penzije i nadnice, vada će jim doteć o prvoga do prvoga. Bač Iva, ka se malo bolje prisapi, neće ni vridit pristajati radi no što radi i sad. Sapi, vada će mu o penzije doteć za kriv, za likove, za porez, za letriku i još koišta što se mora platiti svakoga miseca. A za život, nuz penziju će morat zaslužiti i dikoju nadnicu, jal otkako došla va gripa, ni njegova više ne može u Švapcku i ona će morat gledat kako bi našla kakoga posla. A to danas baš i ni lako, ako nisi u patije u koje triba. Niko ti više ni ne pita kake si škole svršijo i šta znađeš raditi. Eto, misli se bač Iva, o vi njegovi šezdespet, u posljednji tris samo godine idu, sve drugo stoji kako i bilo.

NARODNE POSLOVICE

- Nikad ne bacaj blato u bunar iz kojeg si nekad pio.
- Dok novac govori, istina šuti.
- Sreća je sklona onima koji se služe razumom.

VICEVI, ŠALE...

Profesor matematike upita Pericu zbog čega je na kontrolnom ostavio praznu stranicu.

Perica će na to:

– E, pa to sam, profesore, računao napamet!

Što znači PDV?

– Pola Dajem Vladi.

– Prijatelju, ne bih te htio opominjati, ali da nisi možda zaboravio da sam ti dao pozajmicu od 500 eura prije godinu dana?

– Nikako! To je za mene jedna od najljepših uspomena.

MUDROLIJE

- Ako budete imali sreće da upoznate vuka i imali hrabrosti da ga slijedite, više nikada nećete hodati među ovcima.
- S godinama, želja da se sviđaš ljudima postaje sve manje aktualna. Više želiš da se sebi sviđaš, a ispostavi se da je to mnogo teže.
- Nikome nikada ništa ne objašnjavajte - svatko će razumjeti tako kako njemu odgovara.

Vremeplov – iz naše arhive

Godišnji koncert
HGU Festival bunjevački pisama, 2010.

Natječaj Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji za 2020./21. godinu za sufinanciranje hrvatskih udruga			
REDNI BROJ PROJEKTA	NAZIV UDRUGE	NAZIV PROJEKTA	NATJEČAJ HNV-a 2020. ODLUKA
1	HKU ANTUN SORGG - Vajska	Opremanje Šokačke kuće	80,000.00
2	HKU ANTUN SORGG - Vajska	Redovita djelatnost	50,000.00
3	UG TRAGOVI ŠOKACA - Bač	Žensko tradicijsko češljanje	20,000.00
4	UG TRAGOVI ŠOKACA - Bač	Redovita djelatnost	20,000.00
5	KPZH ŠOKADIJA - Sonta	Redovita djelatnost	30,000.00
6	HUG BEZDANSKA MARINA - Bezdan	3. likovna kolonija	20,000.00
7	KUDH BODROG - Monoštor	Muzejska zbirka	80,000.00
8	KUDH BODROG - Monoštor	Redovita djelatnost	80,000.00
9	HKPD SILVIJE STRAHIMIR KRANJČEVIĆ - Bereg	Uređenje prostorija za rad	60,000.00
10	UG URBANI ŠOKCI - Sombor	Knjiga recepata monoštorskih jela, izložba o M. Zvekanoviću	40,000.00
11	HKUD VLADIMIR NAZOR - Sombor	Adaptacija prostorija u učionicu hrvatskog jezika	60,000.00
12	HKD VLADIMIR NAZOR - Stanišić	Renoviranje studija	30,000.00
13	HKC BEOGRAD - Beograd	Redovita djelatnost	40,000.00
14	ZAJEDNICA HRVATA ZEMUNA ILIJA OKRUGIĆ - Zemun	Troškovi grijanja	20,000.00
15	ZAJEDNICA HRVATA ZEMUNA ILIJA OKRUGIĆ - Zemun	Arhivska građa o župi i Hrvatima iz Zemuna	20,000.00
16	DRUŠTVO HRVATSKE MLADEŽI ZEMUNA - Zemun	Redovita djelatnost	40,000.00
17	HRVATSKA ČITAONICA FISCHER - Surčin	Redovita djelatnost	50,000.00
18	HRVATSKA ČITAONICA FISCHER - Surčin	Knjiga Marka Kljajića	40,000.00
19	ZAJEDNICA HRVATA BEOGRADA TIN UJEVIĆ - Beograd	Monografija »Hrvatski arhitekti u izgradnji Beograda«	20,000.00
20	HKC SRIJEM - Srijemska Mitrovica	Škola tambure	30,000.00
21	HKC SRIJEM - Srijemska Mitrovica	Redovita djelatnost	40,000.00
22	Hrvatski medijsko kulturni centar - Voganj	Hrvatska riječ u Srijemu	40,000.00
23	HKPD MATIJA GUBEC - Ruma	Škola tambure	40,000.00
24	HKPD MATIJA GUBEC - Ruma	Godišnji koncert	30,000.00
25	HKPD JELAČIĆ - Petrovaradin	Redovita djelatnost	100,000.00
26	HKUPD STANISLAV PREPREK - Novi Sad	Redovita djelatnost	40,000.00
27	UDRUGA BANATSKIH HRVATA - Zrenjanin	Redovita djelatnost	90,000.00
28	UDRUGA ŠIROKO - Niš	Redovita djelatnost	40,000.00
29	HKPD ĐURĐIN - Đurđin	Advent u Đurđinu	20,000.00
30	HKPD ĐURĐIN - Đurđin	Redovita djelatnost	50,000.00
31	GALERIJA PRVE KOLONIJE U TEHNICI SLAME Tavankut	36. kolonija	40,000.00
32	HKPD MATIJA GUBEC - Tavankut	10. Seminar bunjevačkog stvaralaštva	40,000.00
33	HKPD MATIJA GUBEC - Tavankut	Redovita djelatnost	110,000.00
34	HPD BELA GABRIĆ - Subotica	Redovita djelatnost	50,000.00
35	HKC BUNJEVAČKO KOLO - Subotica	Redovita djelatnost	200,000.00
36	HLU CRO-ART - Subotica	Izložba Cilike Dulić Kasiba	30,000.00
37	HUN CRO-INFO - Subotica	Program »Naša riječ«	70,000.00
38	CRO-FEMINA - Subotica	Snimanje promotivnog spota	50,000.00
39	HUN CRO-NEWS - Subotica	Program »Valovi kulture«	70,000.00
40	UBH DUŽIJANCA - Subotica	Knjiga N. Zelića »Javna proslava Dužijance 1968-71«	80,000.00
41	UBH DUŽIJANCA - Subotica	Redovita djelatnost	100,000.00
42	HGU FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA - Subotica	Bunjevački svatovi	60,000.00
43	HGU FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA - Subotica	Redovita djelatnost	120,000.00

44	HRVATSKO AKADEMSKO DRUŠTVO - Subotica	Redovita djelatnost	70,000.00
45	FHDP HOSANAFEST - Subotica	Obnova sakristije	100,000.00
46	HRVATSKA ČITAONICA - Subotica	Književne manifestacije i naklada	90,000.00
47	HRVATSKA ČITAONICA - Subotica	Programi za djecu i mlade	30,000.00
48	HRVATSKA NEZAVISNA LISTA - Subotica	Mjesečne Hrvatske novine	30,000.00
49	UG HRVATSKI MAJUR - Subotica	Osnaživanje mladih	30,000.00
50	UHMV KROV - Subotica	Zimski oratorij	40,000.00
51	MATICA HRVATSKA - Subotica	Knjiga Nevene Mlinko »Vinjete bola«	30,000.00
52	UDRUGA NAŠA DJECA - Subotica	Redovita djelatnost	130,000.00
53	PUČKA KASINA - Subotica	Knjiga »100 godina filatelije u Subotici«	20,000.00
54	RADIO MARIJA - Subotica	Redovita djelatnost	70,000.00
55	HAŠK ZRINJSKI - Subotica	Redovita djelatnost	20,000.00
	UKUPNO:		3,000,000.00

Za Oliverov život bez bolesti

 Upiši 848 i posalji SMS na 3030
Cena poruke je 200 rsd (PDV se ne naplaćuje)

 Upiši human848 i posalji SMS na 455
Cena poruke je 20 CHF

UPLATI NA RAČUNE:
DINARSKI: 160-6000000732419-36
DEVIZNI EUR: 160600000073285198
IBAN: RS35160600000073285198
SWIFT/BIC: DBDBRSBG

**HUMANITARNA FONDACIJA
BUDI HUMAN** - Aleksandar Šapčić
jednaka šansa za sve

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

**JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA**

za izgradnju objekata usipnog koša i aspiratorske kuće u okviru postojećeg skladišnog kompleksa na k. p. 4666 K. O. ČANTAVIR s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije i uređenjem predmetnog prostora

(naručilac projekta – »Gebi« d.o.o.)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 28. prosinca 2020. godine na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 28. prosinca 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

**JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA**

za izgradnju porodičnih kuća u nizu za potrebe socijalnog stanovanja uz podršku u okviru postojećeg kompleksa doma za njegu odraslih i starih osoba na k. p. 19397 K. O. Stari grad u Ulici 27. marta u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručilac projekta – Gerontološki centar, Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 21. do 28. prosinca 2020. godine na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch* d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 21. do 28. prosinca 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Svijet u stanu

Irska među prijateljima

Počele su mi se događati putničke avanture s neputovanja. Znam, zvuči šašavo, ali sam počela pronalaziti novine svaki put kad bih izašla u prirodu, pa mi tako šuma po kojoj hodam vikendom svaki puta ponudi nešto novo. I taman kad sam počela prihvaćati i prepuštati se tome, na internetu sam pročitala bilješku koja kaže da ćemo možda, dok sjedimo kod kuće i ne možemo putovati, početi formirati Grčku u svom stanu ... Francusku u našoj kuhinji ... Italiju među našim prijateljima, Španjolsku među našim ljubavnicima... i kako naš grad zapravo ima sve što nam treba od svih svjetskih destinacija, samo ako u njemu gradimo život i radimo stvari koje radimo na putovanjima, bez obzira koliko se nekih sramili.

Italija u kuhinji, a Dublin među prijateljima

Nije velika tajna da obožavam talijansku kuhinju, posebno pizze, špagete i drugu tjesteninu, pa je jasno zašto sam Italiju stavila u kuhinju. Međutim, moram priznati da je Dublin nena-mjerno upao među prijateljima, jer nisam ni znala da je ta prijateljica u Dublinu. Slučajno smo se sreli na internetu i razmijenili nekoliko rečenica iz kojih sam saznala da je tamo već više od godinu dana, da je dobro i da sam dobrodošla provjeriti kakva je pjena na njihovom moru. Šalu na stranu, imam poziv, pa priprema mora uslijediti.

Kad ulazim u opise nekih gradova i popise odredišta koja treba posjetiti, volim imati drugačije kriterije. Ovoga puta kriterij me pronašao, jer sam ovih dana često u pričama o prekrasnim ulaznim vratima kuća. Ali, najprije locirajmo Dublin kao grad smješten u Irskoj, na istočnoj obali Irskog otoka, između Howtha na sjeveru i rta Dalkey na jugu, uz dolinu rijeke Liffey. Sam grad ima oko pola milijuna stanovnika, od kojih je polovica mlađa od 25 godina, a samo 15% stanovništva su stranci. Dublin je rodni grad **Jamesa Joycea, Samuela Becketta i Thomasa Mora.**

Oboji vrata da znaš gdje živiš

Dovoljan je osnovni uvod, sada je vrijeme za kriterij koji me pronašao i ponukao da priču o atrakcijama u Dublinu započnem pričom o Dublinskim vratima. Budući da je većina stambenih kompleksa u Dublinu izgrađena tako da izgledaju identično, vlasnici svoja vrata boje u originalnu boju kako bi svoj dom razlikovali od susjeda. Iako se u prošlosti ova praksa koristila za iden-

tifikaciju doma, vremenom je postala značajna karakteristika istog Dublina. Slike ovih oslikanih vrata i jedinstvenog izgleda mogu se naći na razglednicama i kalendarima u gradskim suvenirnicama.

Moguće je da će redoslijed atrakcija biti lokacijski skok, ali sljedeću atrakciju na popisu donio je nestrpljivi knjižničar u meni. To je knjižnica *Trinity College*. Nevjerojatno arhitektonsko čudo i soba kakvu sanja većina bibliofila, *Trinity College Library* najveća je knjižnica u Irskoj. Ovdje je sačuvana poznata *Kellova knjiga*, rukopis koji datira više od 1000 godina i sadrži sva četiri evanđelja Novog zavjeta. Njegov najpoznatiji dio, poznat kao *Duga soba*, poznat je po tome što podsjeća na arhivu *Jedi Star Warsa*. Nažalost, glavna je knjižnica otvorena samo za osoblje, studente postdiplomskih studija i studente, ali to ne sprječava turiste da posjete Staru knjižnicu koja je otvorena za posjetitelje i nalazi se u njezinim četvrtima.

Dublin je najposjećeniji u ožujku, kada Irce slave dan svog zaštitnika, svetog Patrika, pa ne čudi da je crkva svetog Patrika najveća u Irskoj, sagrađena u 12. stoljeću. Zanimljiva mi je činjenica da je u njoj pokopan **Jonathan Swift**, tvorac *Gulliverovih putovanja*.

Popis uključuje i dvorac Dublin, Nacionalni muzej Irske, najstariju crkvu u Irskoj – Christ Church Cathedral, u kojoj su pokopani najpoznatiji Irce. Popis se nastavlja i nastavlja, ali izdvojila bih još dvije atrakcije. Prvo je svakako zabavno i kulturno središte Dublina, Temple bar. U ovom su dijelu grada sačuvane srednjovjekovne kamene ulice, što ga čini još šarmantnijim i atraktivnijim od ostatka Dublina. Ova je četvrt sigurno poznata po brojnim pubovima, a obvezni na popisu su *Temple Bar Pub*, *Oliver St. John Gogarty*, *Bobs* i *Cassidy's Bar*.

Na kraju popisa stavljam *Guinnessovu* pivovaru, jer su Irce poznati po tome što piju pivo, a upravo ćete u pivovari saznati sve o podrijetlu i povijesti ovog dva stoljeća starog crnog piva, njegovim glavnim sastojcima, proizvodnji i marketingu. I, naravno, na kraju dobiti priliku za kušanje.

Priču o mostovima na rijeci Liffey ostavljam za neko drugo vrijeme, kao i o svim ostalim čudima koja Dublin nudi posjetiteljima. Njegova kombinacija tradicionalnog i modernog nikoga ne ostavlja ravnodušnim, a to ne može pokolebati ni loše vrijeme po kojem je poznat. Za sve ostale prikaze i objašnjenja morala bih ići uživo i ispitivati.

Gorana Koporan

Pčelarstvo Sudarević

Vam nudi prirodni vrcani med.

Od davnina poznat kao lijek, nezaobilazan dodatak toplim napitcima, aktivni sudionik zdrave ishrane, najbolji prijatelj naše kože i kose - njegovo veličanstvo, **MED**

BAGREM MED - CVJETNI MED - LIVADSKI MED - ŠUMSKI MED
PROPOLIS - PELUD - MED S MATIČNIM MLIJEČOM
MED S PELUDI I MATIČNIM MLIJEČOM

Kontakt:

Sudarević Ivan: 060/036 82 27

Sudarević Kalman: 064/21 31 871

5+plus

**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisnu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mlos.rs
011/ 715 33 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

još bliža vama!

godišnja pretplata
na tiskano izdanje

2000

dinara

popust

traje do kraja godine